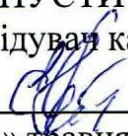

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА
Кафедра інформаційних комунікацій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

 О. А. Політова

«13» травня 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА (БАКАЛАВРСЬКА) РОБОТА

на тему:

**ЕСТЕТИКА ІНТЕР'ЄРУ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК ЯК ЧИННИК
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ГРОМАД
У ПІСЛЯВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ
(НА ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК КИЄВА)**

випускника освітнього ступеня «бакалавр»

*Цим підписом
засвідчую, що поданий
на захист рукопис
та електронний
документ є ідентичні
10.06.2026 *

Виконав:

студент 4 курсу,

група ІБАСб-1-22- 4.0д

Дорошев Євгеній Геннадійович

Науковий керівник:

кандидат наук із соціальних

комунікацій, доцент кафедри

інформаційних комунікацій

Кудлай В'ячеслав Олегович

Київ - 2026

РЕФЕРАТ

Бакалаврська кваліфікаційна робота на тему: «Естетика інтер'єру публічних бібліотек як чинник соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові (на прикладі публічних бібліотек Києва)» включає, 155 сторінок, 36 таблиць, 183 позиції використаних джерел.

Ключові слова: естетика інтер'єру бібліотеки, публічна бібліотека, бібліотечний простір, соціально-психологічна реабілітація користувачів, післявоєнна відбудова, інклюзивність бібліотек, безбар'єрність бібліотечного простору.

Об'єктом дослідження є просторово-естетичне середовище публічних бібліотек у сучасних соціокультурних умовах.

Предметом дослідження є вплив естетичних, інклюзивних і безпекових характеристик інтер'єру публічних бібліотек на соціально-психологічний стан користувачів та їхню інтеграцію в громадське середовище.

Мета дослідження – розробити підходи до оцінювання естетики інтер'єру публічних бібліотек як чинника соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові та підготувати практичні рекомендації щодо вдосконалення просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано аналіз, синтез, системний підхід, спостереження, моделювання.

Результати роботи та їх новизна полягає в узагальненні підходи до розуміння естетики інтер'єру публічної бібліотеки як чинника психологічного комфорту, безпеки та соціальної інтеграції користувачів. Уперше запропоновано систему критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного простору в контексті соціально-психологічної реабілітації громади. Розроблено практичні рекомендації щодо адаптації та оновлення бібліотечного середовища в умовах післявоєнної відбудови.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що сформульовані рекомендації можуть бути використані в діяльності публічних бібліотек Києва під час модернізації простору, впровадження безбар'єрних і безпекових рішень.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В СИСТЕМІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПІДТРИМКИ ГРОМАДИ	9
1.1. Публічна бібліотека як сучасний громадський простір: функції, трансформації, нові ролі.....	9
1.2. Просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища та їхній вплив на користувача	20
1.3. Інклюзивність, безбар'єрність і безпека як основа організації сучасного бібліотечного простору	28
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2. СТАН І ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВО-ЕСТЕТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК КИЄВА	37
2.1. Організація, методика та база дослідження естетики бібліотечного простору публічних бібліотек Києва	37
2.2. Аналіз інтер'єрних, інклюзивних і безпекових рішень у публічних бібліотеках Києва	47
2.3. Оцінювання впливу естетики бібліотечного середовища на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності користувачів.....	57
Висновки до розділу 2.....	64
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК РЕСУРСУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ГРОМАДИ	67
3.1. Система критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру	67
3.2. Практичні рекомендації щодо адаптації та оновлення простору публічних бібліотек Києва	73
3.3. Модель життєстійкого бібліотечного простору як складової соціально- психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові та перспективи її впровадження в мережі публічних бібліотек Києва.....	81
Висновки до розділу 3.....	90
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	98
ДОДАТКИ.....	118

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку українського суспільства позначений масштабними трансформаціями, спричиненими наслідками повномасштабної війни, внутрішнім переміщенням населення, зростанням соціальної вразливості громад і потребою у відновленні психологічної стійкості населення. За таких умов суспільна значущість публічної бібліотеки помітно зростає, адже вона дедалі виразніше постає як відкритий простір комунікації, підтримки, культурної інтеграції та повсякденної взаємодії громади [5; 6, с. 90-117; 19; 43].

У воєнний і післявоєнний періоди бібліотеки набувають нових функцій: вони стають просторами психосоціальної підтримки, тимчасовими коворкінгами, пунктами незламності, місцями доступу до перевіреної інформації, взаємодії з цифровими сервісами та безпечного перебування різних груп користувачів [1; 4; 6, с. 90-117; 17; 18, с. 14-19; 33; 37; 43]. Саме тому питання організації їхнього внутрішнього середовища вже розглядається як першорядне. Інтер'єр публічної бібліотеки впливає на характер соціальної взаємодії, ритм перебування, психологічний комфорт, рівень ситуативної тривожності, сприйняття інституції як безпечної та дружньої, а відтак – і на готовність людини повертатися до неї знову.

У сучасних дослідженнях бібліотечний простір осмислюється як багатофункціональне середовище, де поєднуються архітектурно-планувальні, комунікативні, інклюзивні, технологічні та емоційно-ціннісні компоненти [9, с. 16-18; 10; 17; 39]. Водночас саме естетика інтер'єру – освітлення, колірна палітра, матеріали оздоблення, меблювання, озеленення, візуальна навігація, відкритість або клаустрофобічність простору – дедалі більше розглядається як фактор, що безпосередньо корелює з відчуттям безпеки, приналежності та довіри до публічного простору [2, с. 157-160; 12, с. 28-33; 32, с. 12-15; 36, с. 27-32; 42, с. 329-335; 44, с. 123-127; 64, с. 57-71; 66]. Для українського міста післявоєнного періоду ця проблематика є особливо

важливою, оскільки стосується й якості бібліотечного обслуговування, а також ширшого завдання – соціально-психологічної реабілітації громади.

Актуальність теми зумовлена й тим, що простір сучасної бібліотеки має відповідати як естетичним, так і інклюзивним, безпековим і безбар'єрним вимогам. Право людини на безпечне та доступне середовище закріплюється у нормативно-правових документах, зокрема у Конвенції про права осіб з інвалідністю [34], Конституції України [35], Законі України «Про культуру» [48], ДБН В.2.2-40:2018 [20], ДБН В.2.2-5:2023 [21], ДБН В.2.2-9:2018 [22], ДСТУ ISO 21542:2013 [29], ДСТУ-Н Б EN 12464-1:2014 [30], а також у новітніх методичних рекомендаціях з доступності та відбудови [45; 46; 47]. Отже, дослідження естетики інтер'єру публічних бібліотек у поєднанні з проблематикою інклюзивності, життєстійкості та психосоціальної підтримки є науково доцільним і практично потрібним.

Стан розробки проблеми. Проблематика сучасного бібліотечного простору розробляється у працях низки українських дослідників. Трансформацію бібліотеки як соціокультурного і громадського простору розглядають І. Бова [9], О. Кузьменко і В. Загуменна [39], В. Гуменчук [18], О. Дем'янчук, Н. Конон [19]. Архітектурно-дизайнерські аспекти бібліотечного середовища висвітлюють В. Абизов і Н. Ришкевич [2], В. Абизов та О. Тищенко [3], Т. Булгакова і Т. Гаврильєва [11], Н. Вікторова [12], А. Ключко [32], О. Кривцун [36], О. Матвійчук [44], Г. Войцехівська [14], Г. Войцехівська, І. Войцехівська, І. Облап [15], Л. Сокулцан [52], В. Соколов [51].

Питання інклюзивності, безбар'єрності, цифрової доступності та нових функцій бібліотек досліджують Б. Донський [24], В. Гуменчук [18], О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова та інші автори практичного посібника «Чотири простори бібліотеки» [10], а також укладачі методичних і нормативних матеріалів з організації доступного середовища [17; 20; 29; 45; 47; 53].

Разом із тим аналіз опрацьованої літератури свідчить, що наявні праці здебільшого або зосереджуються на загальних тенденціях трансформації бібліотеки як соціокультурного простору, або розглядають окремі аспекти

інклюзивності, дизайну, цифрових сервісів чи психосоціальної підтримки. Комплексне дослідження, у якому естетика інтер'єру публічної бібліотеки розглядається саме як чинник соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові, в українському бібліотекознавстві залишається недостатньо розробленим, що зумовлює доцільність і новизну обраної теми.

Метою дослідження є розробити підходи до оцінювання естетики інтер'єру публічних бібліотек як чинника соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові та підготувати практичні рекомендації щодо вдосконалення просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- вивчити теоретичні підходи до осмислення публічної бібліотеки як соціокультурного, комунікативного та життєстійкого простору громади;
- охарактеризувати просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища та з'ясувати їхній вплив на психологічний комфорт, безпеку й приналежність користувачів;
- проаналізувати нормативно-правові та методичні засади формування безпечного, інклюзивного, безбар'єрного та функціонально доцільного бібліотечного простору;
- здійснити емпіричне дослідження стану та особливостей просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва;
- оцінити вплив естетики бібліотечного середовища на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності користувачів;
- розробити систему критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного простору;
- запропонувати практичні рекомендації щодо адаптації та оновлення простору публічних бібліотек Києва як ресурсу соціально-психологічної реабілітації громади.

Об'єкт дослідження – просторово-естетичне середовище публічних бібліотек у сучасних соціокультурних умовах.

Предмет дослідження – вплив естетичних, інклюзивних і безпекових характеристик інтер'єру публічних бібліотек на соціально-психологічний стан користувачів та їхню інтеграцію в громадське середовище.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Метод аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та систематизації застосовано під час опрацювання наукових джерел, нормативних документів, аналітичних і методичних матеріалів з бібліотекознавства, дизайну середовища, соціальної психології, інклюзивності та післявоєнної відбудови [1; 7; 10; 17; 20; 21; 22; 29; 30; 45; 46]. Системний підхід дав змогу розглядати публічну бібліотеку як багатокomпонентне середовище, де поєднуються просторові, комунікативні, соціальні та психоемоційні чинники. Методи спостереження, анкетування та інтерв'ювання використано для дослідження сприйняття користувачами бібліотечного середовища, а також для фіксації особливостей організації простору в конкретних бібліотеках Києва. Елементи експертного оцінювання застосовано для аналізу інклюзивності, навігації, безбар'єрності, просторової ергономіки, освітлення та загальної естетичної організації середовища. Метод моделювання використано під час формування рекомендаційної моделі життєстійкого бібліотечного простору. Вибір зазначених методів відповідає логіці дослідження, його меті, завданням, об'єкту та предмету.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять закони України, міжнародні акти у сфері прав людини та інклюзивності, державні будівельні норми й стандарти, праці українських учених з бібліотекознавства, соціальних комунікацій, дизайну інтер'єру, психології середовища, безбар'єрності та психосоціальної підтримки, аналітичні й методичні матеріали бібліотечних установ та професійних організацій, а також електронні ресурси, що висвітлюють сучасну практику трансформації бібліотек. До інформаційної бази належать також результати власних спостережень автора, матеріали анкетування, інтерв'ю, експертного

оцінювання простору бібліотек, а також попередні апробації за темою дослідження [25; 26; 27; 28].

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у кваліфікаційній роботі узагальнено та систематизовано наукові підходи до розгляду публічної бібліотеки як життєстійкого соціокультурного простору в умовах війни та післявоєнної відбудови; уточнено значення естетики інтер'єру як чинника психологічного комфорту, безпеки та приналежності користувачів; дістало подальший розвиток використання критеріїв оцінювання інклюзивності та естетики бібліотечного середовища в українському контексті; запропоновано систему індикаторів оцінювання просторово-естетичних характеристик публічних бібліотек Києва як ресурсу соціально-психологічної реабілітації громади. Новизна дослідження посилюється також тим, що його теоретичні положення підкріплюються емпіричним аналізом конкретних бібліотечних просторів і спираються на вже апробовані автором результати [25, с. 3-11; 27, с. 332-338; 28].

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у роботі висновки, критерії оцінювання та рекомендації можуть бути використані в діяльності публічних бібліотек Києва під час модернізації бібліотечного простору, удосконалення інтер'єру, впровадження безбар'єрних і безпекових рішень, організації просторів психосоціальної підтримки та формування життєстійкого бібліотечного середовища. Практичні матеріали дослідження можуть бути корисними для керівників бібліотек, дизайнерів середовища, представників органів місцевого самоврядування, культурних менеджерів, викладачів і студентів спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» (029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»). Результати дослідження можуть стати основою для розроблення методичних рекомендацій, локальних критеріїв аудиту бібліотечного простору, а також для подальшого проектування й адаптації бібліотек до потреб громади в умовах післявоєнної відбудови.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були апробовані у наукових публікаціях та виступах автора. Зокрема, результати, дотичні до проблематики кваліфікаційної роботи, висвітлено у публікації «Соціальна архітектура бібліотечного простору як чинник психосоціальної реабілітації громад (на прикладі публічних бібліотек Києва)» [27, с. 332-338], у статті «Концептуальні засади формування життєствердного бібліотечного простору: правовий, архітектурний та психосоціальний виміри» [25, с. 3-11], у матеріалі «Бібліотека як життєстійкий публічний простір: правові, психосоціальні та технологічні вектори розвитку» [26], а також у підготовленій до друку праці «Оцінювання інклюзивності та естетики бібліотечного простору: емпіричний вимір впливу на рівень тривожності користувачів (на прикладі м. Києва)» [28].

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена логікою дослідження і визначена послідовністю розв'язання поставлених завдань. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що включає 183 позиції та 8 додатків. У **першому розділі** розкрито теоретичні засади дослідження публічної бібліотеки в системі соціокультурної підтримки громади, охарактеризовано просторово-естетичні параметри бібліотечного середовища та нормативно-правові основи його формування. У **другому розділі** проаналізовано стан і особливості просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва, подано організацію, методику та результати емпіричного дослідження. У **третьому розділі** обґрунтовано напрями вдосконалення бібліотечного простору як ресурсу соціально-психологічної реабілітації громади, запропоновано критерії оцінювання та практичні рекомендації щодо адаптації й оновлення простору публічних бібліотек Києва.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В СИСТЕМІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПІДТРИМКИ ГРОМАДИ

1.1. Публічна бібліотека як сучасний громадський простір: функції, трансформації, нові ролі

Осмислення публічної бібліотеки як сучасного громадського простору належить до важливих напрямів бібліотекознавчих, культурологічних і соціокомунікаційних досліджень. Таке переосмислення не є лише наслідком оновлення інтер'єрів або впровадження нових сервісів. Воно відображає глибоку зміну самої природи бібліотеки як суспільної інституції, що в умовах цифровізації, трансформації комунікативних практик, зростання мобільності населення, розмивання традиційних форм дозвілля та, особливо, під впливом воєнних викликів дедалі виразніше постає відкритим середовищем комунікації, навчання, взаємопідтримки, культурної присутності та громадянської участі [9, с. 16-18; 19, с. 95-106; 39, с. 5-12]. Якщо традиційна бібліотека тривалий час асоціювалася насамперед із фондом, каталогом, читальною залом та регламентованою моделлю обслуговування, то сучасна бібліотека дедалі частіше описується через категорії «простір», «місце», «середовище», «платформа», «хаб», «соціальна інфраструктура».

У цьому контексті публічна бібліотека набуває ознак повноцінного громадського простору, тобто такого середовища, яке є доступним, відкритим, символічно нейтральним, інституційно зрозумілим і функціонально гнучким. На відміну від комерціалізованих просторів, де присутність людини часто пов'язана з необхідністю купівлі товару чи послуги, бібліотека репрезентує публічне благо. Вона легітимізує право людини бути присутньою, навчатися, відпочивати, працювати, брати участь у заходах, користуватися інформацією та відчувати себе членом спільноти без обов'язку матеріального споживання. Саме ця некомерційна, організована й відносно безпечна природа бібліотечного простору забезпечує його високу соціальну цінність [19, с. 95-106; 39, с. 5-12; 55, с. 138-149].

Значущість бібліотеки як громадського простору зростає ще й тому, що вона поєднує фізичний, соціальний і символічний виміри. Фізичний вимір пов'язаний із приміщенням, архітектурою, доступністю, зонуванням, навігацією, освітленням, акустикою та меблюванням. Соціальний вимір відображає характер взаємодії між користувачами, бібліотекарями та партнерами, можливість індивідуальної й групової активності, співнавчання, міжпоколінневого діалогу. Символічний вимір полягає в репутації бібліотеки як простору знання, довіри, відкритості, культурної пам'яті та демократичної участі. Синергія цих вимірів перетворює бібліотеку на інституцію, що реально впливає на якість громадського життя [44; 64, с. 57-71; 68].

Показовою для розуміння сучасної бібліотеки є концепція соціокультурного публічного простору, у межах якої бібліотека трактується як відкрита система, зорієнтована не лише на передавання знань, а й на комунікативне включення людини до спільноти. О. Кузьменко та В. Загуменна обґрунтовують, що трансформаційні зміни в діяльності бібліотек зумовлені переходом до моделі, де бібліотека стає осередком соціальних комунікацій, культурної взаємодії, громадської активності та повсякденного соціального досвіду [39, с. 5-12]. У такій логіці бібліотека вже не функціонує як ізольована «тиха установа», відділена від реальних потреб громади, а входить у саму тканину міського й локального життя.

Суттєвий внесок у сучасне розуміння бібліотеки як громадського простору зробила модель «чотирьох просторів бібліотеки», адаптована для українських публічних бібліотек Українською бібліотечною асоціацією. У цій моделі бібліотека поєднує простір навчання, простір натхнення, простір зустрічей і простір подій, а сама установа осмислюється як локально інтегрований простір знань, культури та послуг [10, с. 6-7]. Важливо, що ця модель не протиставляє традиційні й нові функції бібліотеки, а пропонує їхнє взаємопосилення: освітня діяльність доповнюється творчою, комунікативна – подієвою, а інформаційна – досвідною. Завдяки цьому публічна бібліотека набуває виразної багатофункціональності, не втрачаючи власної інституційної ідентичності.

Не менш важливим є те, що сучасна публічна бібліотека дедалі частіше мислиться як «третє місце», тобто як простір поза домом і роботою, у якому людина може перебувати добровільно, без примусу, у стані психологічної безпеки й соціальної прийнятості. Інформаційно-методичні матеріали про фокус-зони бібліотеки підкреслюють, що створення коворкінгових і комунікативних зон у бібліотеці має відповідати вимогам «третього місця», де користувачі можуть спільно працювати, навчатися, комунікувати й долучатися до соціокультурних практик [17, с. 3-6]. Міжнародні дослідження також доводять, що бібліотека як місце має самостійну цінність, не зведену до доступу до колекцій, адже забезпечує досвід присутності серед інших, спільної належності та цивілізованої взаємодії [55, с. 138-149].

Із цього випливає важливий методологічний висновок: сучасну публічну бібліотеку доцільно розглядати не лише крізь призму функцій, а й через типи суспільних відносин, які вона робить можливими. Якщо традиційна бібліотека переважно організовувала відносини «документ – користувач», то сучасна бібліотека дедалі частіше організовує відносини «людина – інформація», «людина – громада», «людина – культура», «людина – сервіс», «людина – безпечне середовище». Відповідно, трансформується і сам образ бібліотекаря: від посередника у доступі до фонду – до модератора комунікації, організатора простору, фасилітатора навчання, партнера в локальних ініціативах та провідника в складному цифровому середовищі [10, с. 29; 17, с. 3-6; 24, с. 9-22].

Дані таблиці 1.1 дають змогу побачити, що трансформація бібліотеки має концептуальний характер. Вона відбувається одночасно на рівні місії, управління, просторової організації, сервісної моделі та очікувань громади. Сучасна бібліотека не просто додає до традиційного ядра окремі інновації, а переходить до нової логіки власної суспільної присутності. Саме тому дискусії про бібліотечний простір не можуть зводитися лише до дизайну інтер'єру: за просторовими змінами стоїть інституційне переосмислення бібліотеки [10, с. 6-7, 103; 17, с. 3-6; 39, с. 5-12].

Таблиця 1.1.

Еволюція уявлень про публічну бібліотеку як суспільну інституцію

Вимір	Традиційна модель бібліотеки	Сучасна модель бібліотеки як громадського простору
Місія	Збереження, облік і видача документів	Створення умов для доступу до знань, комунікації, навчання, культурної участі та соціальної підтримки
Провідний ресурс	Фонд і каталог	Фонд, цифрові сервіси, простір, події, спільнота, партнерські мережі
Користувач	Читач як отримувач послуги	Людина й громада як співучасники, співтворці та співорганізатори активностей
Логіка простору	Регламентована тиша, жорсткий функціональний поділ	Гнучке зонування, поєднання індивідуальної, групової, подієвої й цифрової активності
Комунікація	Переважно вертикальна, інституційно формалізована	Діалогова, мережево-партнерська, клієнтоорієнтована, інклюзивна
Суспільний ефект	Інформаційне забезпечення читання	Соціальна згуртованість, культурна інтеграція, підвищення життєстійкості та якості публічного життя

Наукова й професійна література дозволяє виділити кілька базових функціональних блоків, у межах яких розкривається сучасний статус публічної бібліотеки як громадського простору. Інформаційна функція залишається фундаментальною, однак змінює власний зміст: сьогодні вона охоплює не тільки надання друкованих документів, а й навігацію в цифрових ресурсах, допомогу в інформаційному пошуку, підтримку цифрової грамотності, консультування з використання електронних сервісів і забезпечення доступу до мережевих комунікацій [24, с. 9-22; 33]. У таких умовах бібліотека постає не лише як місце отримання інформації, а і як середовище подолання інформаційної нерівності.

Освітня функція також зазнала розширення. Ідеться вже не тільки про сприяння читанню чи самоосвіті, а про підтримку навчання впродовж життя, неформальної освіти, медіаграмотності, професійної переорієнтації, опанування нових цифрових навичок і практик командної роботи. У моделі «чотирьох просторів» простір навчання визначається як один із базових, а перелік сервісів, що можуть тут реалізовуватися, охоплює доступ до фондів, електронні каталоги, навчальні курси, лабораторне й спеціалізоване обладнання, зокрема для людей з інвалідністю [10, с. 29]. Отже, бібліотека стає

не «допоміжною» щодо освіти установою, а повноправним середовищем виробництва й освоєння знань.

Комунікативна функція найвиразніше виявляє бібліотеку як громадський простір, оскільки пов'язана з організацією зустрічей, групових практик, горизонтальних зв'язків, клубної діяльності, публічних дискусій, читацьких спільнот, локальних ініціатив та подієвої взаємодії. У посібнику «Чотири простори бібліотеки» підкреслюється, що «простір зустрічей» має створювати умови для рівних можливостей різних соціальних груп, підтримувати громадянську активність і забезпечувати різні формати участі – від інтенсивної групової взаємодії до пасивної присутності та дружнього спілкування [10, с. 60].

Культурно-творча функція сучасної бібліотеки вже не вичерпується традиційними виставками або презентаціями книжок. Бібліотека виступає простором натхнення, де користувач отримує можливість для індивідуальної й колективної творчості, естетичного досвіду, культурної самопрезентації та освоєння нових способів вираження [10, с. 35]. Цю думку підтримують праці про інтер'єр бібліотеки як простір творчості й спілкування, де середовище має стимулювати активність, відкритість і культурну комунікацію [12, с. 28-33; 32, с. 12-15; 44, с. 123-127].

У сучасних умовах дедалі більшої ваги набуває інклюзивно-адаптаційна функція бібліотеки. Вона передбачає не тільки архітектурну доступність, а й організацію таких сервісів і просторових рішень, які дозволяють різним категоріям населення – людям з інвалідністю, літнім особам, дітям, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам, користувачам із травматичним досвідом – реально включатися до культурного та інформаційного життя громади. В. Гуменчук розглядає бібліотеки України як інклюзивний простір для розвитку, освіти та соціалізації, де поєднуються соціальний, інформаційний, психологічний і дозвілєвий вектори підтримки користувача [18, с. 14-19]. О. Дем'янюк і Н. Конон акцентують, що інклюзивний громадський простір на базі публічної бібліотеки створює умови для

соціальної згуртованості, розвитку, адаптації та формування безбар'єрного суспільства [19, с. 95-101].

Важливим є і громадянсько-демократичний вимір діяльності бібліотеки. Публічна бібліотека є інфраструктурою демократичної культури, оскільки забезпечує відкритий доступ до знань, інформаційну рівність, підтримку публічного діалогу, медійну й громадянську компетентність, а також умови для мирного співіснування різних соціальних груп. У міжнародній дослідницькій традиції бібліотеку дедалі частіше трактують як місце соціального зв'язку й людського дизайну, здатне сприяти формуванню відчуття належності та зниженню соціальної ізоляції [68, с. 174-196].

Таблиця 1.2

Ключові функції сучасної публічної бібліотеки як громадського простору

Функція	Зміст реалізації	Просторові та сервісні прояви
Інформаційна	Надання доступу до друкованих, електронних і мережевих ресурсів; навігація в інформації; цифрове посередництво	Відкриті фонди, електронний каталог, доступ до інтернету, консультаційні стійки, комп'ютерні місця
Освітня	Підтримка формальної, неформальної та інформальної освіти; навчання впродовж життя; розвиток цифрових компетентностей	Навчальні зони, лабораторії, тренінги, майстер-класи, лекції, коворкінгові місця
Комунікативна	Створення умов для діалогу, взаємодії, клубної та мережевої активності, горизонтальних зв'язків у громаді	Простори зустрічей, клубні кімнати, відкриті зали, дискусійні майданчики, подієві сервіси
Культурно-творча	Формування естетичного досвіду, мотивація до творчості, підтримка самовираження й культурної участі	Виставкові зони, мультимедійні простори, мейкерспейси, ігрові та творчі локації
Інклюзивно-адаптаційна	Забезпечення доступності, психологічного комфорту, соціальної інтеграції та підтримки вразливих груп	Безбар'єрне середовище, спеціальне обладнання, тифло- й сурдоприспосовування, тихі кімнати, адаптивні сервіси
Громадянська та меморіальна	Підтримка локальної ідентичності, культурної пам'яті, діалогу, участі та солідарності	Локальні архіви, публічні обговорення, документування досвіду громади, тематичні події та виставки

Подана в таблиці 1.2 систематизація показує, що функції сучасної бібліотеки не існують ізольовано. Вони взаємно переплітаються, і саме ця взаємопов'язаність є ознакою її сучасності. Освітня активність водночас виконує комунікативну функцію, а інклюзивні практики майже завжди мають інформаційний і соціально-адаптаційний вимір. Сучасна публічна бібліотека працює як інтегрована платформа, де просторові, технологічні,

культурні та соціальні процеси утворюють єдину екосистему сервісів [9, с. 16-18; 10, с. 6-7, 29, 60; 24, с. 9-22].

Саме інтегрований характер бібліотечного простору є принципово важливим для пояснення його стійкості в цифрову епоху. Поширення електронних ресурсів не скасувало потреби у бібліотеці, а радше змінило очікування від неї. Людина приходить до бібліотеки не лише за документом, який теоретично може знайти в мережі, а за перевіреною інформацією, допомогою у виборі, умовами для роботи, контактом із фахівцем, безпечним середовищем, людською атмосферою, можливістю не бути наодинці зі своїми інформаційними чи життєвими труднощами. У цьому сенсі сучасна бібліотека виконує роль інституції довіри, що є особливо цінним на тлі інформаційного перевантаження та поширення дезінформації.

На теоретичному рівні це пояснюється концепцією просторового середовища надання послуг – *servicescape* – М. Бітнер, яка доводить, що фізичне середовище сервісної установи впливає на поведінку, емоції та готовність користувачів взаємодіяти з організацією [64, с. 57-71]. Для бібліотеки це означає, що її суспільна місія реалізується не тільки через зміст послуг, а й через якість середовища, у якому ці послуги надаються. Саме тому сучасні професійні рекомендації наголошують на комфортності, доступності, гнучкості, універсальному дизайні, наявності різних сценаріїв використання простору та здатності приміщення швидко трансформуватися відповідно до потреб громади [10, с. 6-7; 17, с. 3-6].

Окремого розгляду потребує трансформація бібліотеки від читачецентристської до користувачецентристської, а далі – до громадоцентричної моделі. У читачецентристській логіці бібліотека насамперед дбала про якість читання, фонд і бібліотечне обслуговування. Користувачецентристська модель розширила увагу до різних сценаріїв використання бібліотеки, включно з навчанням, дозвіллям, цифровими сервісами та комфортом перебування. Громадоцентрична модель оцінює бібліотеку через її внесок у розвиток громади, соціальну інтеграцію,

міжсекторальне партнерство, підтримку локальних ініціатив і підсилення соціальної стійкості [5; 17, с. 3-6; 19, с. 95-106].

Війна в Україні радикально прискорила перехід бібліотек до нових суспільних ролей. У цей період публічна бібліотека стала не лише місцем читання, а й точкою базової безпеки, комунікації, емоційної підтримки, цифрового доступу, культурного спротиву та локальної солідарності. У бібліотеках облаштовувалися пункти незламності, коворкінгові місця з резервним електроживленням і стабільним інтернетом, кімнати для онлайн-комунікації, простори психологічної допомоги, клуби для внутрішньо переміщених осіб і майданчики документування воєнного досвіду [33; 37, с. 16-29; 41; 43]. Відповідно, у воєнний час бібліотечний простір набув рис життєстійкої громадської інфраструктури.

Дослідження І. Беззуб та Ю. Беззуб демонструє, що бібліотеки в умовах війни активно включилися у сферу підтримки ментального здоров'я: вони формують інформаційні ресурси про ментальний добробут, створюють групи самодопомоги, організовують бібліотерапевтичні та арттерапевтичні практики, співпрацюють із фахівцями та центрами життєстійкості [6, с. 90-117]. Це означає, що сучасна публічна бібліотека дедалі частіше виконує не лише освітню чи культурну, а й підтримувальну, терапевтичну, адаптаційну функцію. У поєднанні з рекомендаціями щодо бібліотерапії та психосоціальної підтримки це формує новий напрям бібліотечної діяльності, орієнтований на відновлення людини та громади [1; 4; 38, с. 24-26].

Показовим є і те, що в умовах війни бібліотека стала важливим осередком культурної пам'яті та символічної стійкості. Поряд із практиками підтримки користувачів вона бере участь у збиранні свідчень, фіксації локального досвіду, популяризації української книги, актуалізації національного наративу та збереженні культурних маркерів громади [16, с. 17-21; 37, с. 16-29]. У такому розумінні бібліотека є одним із центрів суспільного самовідновлення, де поєднуються пам'ять, знання, участь і підтримка.

Таблиця 1.3

Нові ролі публічної бібліотеки в умовах війни та післявоєнного відновлення

Нова роль	Практичний зміст	Суспільне значення
Простір безпеки та життєстійкості	Організація місць із резервним живленням, інтернетом, базовими умовами перебування та комунікації	Підтримка безперервності повсякденного життя громади в кризових умовах
Осередок психосоціальної підтримки	Бібліотерапія, арттерапевтичні практики, інформаційні ресурси з ментального здоров'я, партнерство з психологами	Зниження тривожності, підтримка адаптації, посилення внутрішніх ресурсів громади
Коворкінговий і навчальний хаб	Місця для індивідуальної й групової роботи, онлайн-зустрічей, курсів, консультацій, цифрової освіти	Подолання цифрової нерівності, підтримка праці, навчання і професійної мобільності
Інклюзивний громадський простір	Безбар'єрність, спеціальне обладнання, адаптовані сервіси, події для різних груп користувачів	Реальне включення вразливих груп до соціокультурного життя громади
Центр культурної пам'яті та ідентичності	Документування локального досвіду, актуалізація національного наративу, збереження й популяризація української книги	Зміцнення культурної тяглості, солідарності та символічної стійкості
Платформа громадської взаємодії	Публічні події, консультації, партнерські ініціативи, волонтерські формати, міжсекторальна співпраця	Консолідація громади та формування довіри між інституціями й мешканцями

Таблиця 1.3 фіксує напрями, у яких бібліотека особливо виразно вийшла за межі класичного книгозбірного формату. Водночас йдеться не про відмову від бібліотечної сутності, а про її актуалізацію в нових історичних умовах. Збереження фонду, каталогізація, просування читання й інформаційне обслуговування не зникають; навпаки, вони отримують нові суспільні сенси, коли інтегруються з практиками безпеки, психосоціальної підтримки, інклюзії та життєстійкості [6, с. 90-117; 18, с. 14-19; 37, с. 16-29].

Така інтеграція потребує іншого підходу до організації бібліотечного простору. Простір перестає бути «нейтральним фоном» для діяльності й сам стає активним інструментом реалізації функцій бібліотеки. Саме тому в сучасних дослідженнях дедалі більше уваги приділяється зонуванню, гнучкості інтер'єру, мобільності меблів, видимості маршрутів пересування, поєднанню тихих і активних зон, створенню локальних осередків роботи, комунікації та відпочинку [17, с. 3-6; 23; 51, с. 55-68; 52]. Просторове рішення має відповідати не абстрактній «красі», а реальним сценаріям використання бібліотеки різними категоріями відвідувачів.

Особливе значення мають принципи універсального дизайну та безбар'єрності. У посібнику «Чотири простори бібліотеки» наголошено на

таких засадах, як рівність і доступність використання, гнучкість, простота, інтуїтивність, інформаційна зрозумілість, мінімізація фізичних зусиль і наявність необхідного простору [10, с. 7]. Ці положення узгоджуються з нормативною базою інклюзивності будівель і споруд [20; 29; 34], а також із сучасними українськими дослідженнями, які трактують бібліотеку як інклюзивний простір не тільки в архітектурному, а й у соціальному сенсі [18, с. 14-19; 24, с. 9-22].

Не менш важливим є емоційно-психологічний аспект простору. Бібліотека як громадське місце повинна не просто вміщувати активності, а створювати відчуття безпеки, спокою, прийняття й гідності. Дослідження з дизайну й психології середовища доводять, що світло, колір, навігація, матеріали, природні елементи, масштаб приміщення, рівень шуму та візуальна впорядкованість суттєво впливають на поведінку і самопочуття користувачів [42, с. 329-335; 64, с. 57-71; 66; 70]. Для бібліотеки це особливо актуально, оскільки вона часто працює з дітьми, літніми людьми, особами з досвідом стресу, тривожності чи соціальної вразливості. Отже, функціональність бібліотечного простору неможливо відокремити від його психологічної екології.

На рівні бібліотечної політики це означає, що ефективність сучасної публічної бібліотеки слід оцінювати не лише за кількістю фонду або відвідувань, а й за здатністю створювати умови для включеності, навчання, міжособистісної взаємодії, культурної участі та підтримки користувачів. Чим краще бібліотека відповідає на реальні повсякденні потреби громади, тим сильніше вона закріплюється в колективному сприйнятті як «свій» і потрібний простір. Саме тому сучасні бібліотечні проєкти дедалі частіше будуються навколо вивчення громадської думки, фокус-груп, аналізу локальних сценаріїв використання простору та партнерської взаємодії з мешканцями [10, с. 103; 17, с. 2-6; 53].

Публічна бібліотека як сучасний громадський простір є результатом поєднання трьох процесів. Перший – інституційний: розширення суспільної

місії бібліотеки від документного обслуговування до комплексної підтримки громади. Другий – просторовий: перехід від статичного приміщення до гнучкого, мультифункціонального, інклюзивного та емоційно дружнього середовища. Третій – соціальний: формування нових типів взаємодії, у яких бібліотека виступає майданчиком зустрічі, навчання, творчості, взаємодопомоги й громадянської співучасті [10, с. 6-7, 35, 60; 19, с. 95-106; 39, с. 5-12]. Саме в точці перетину цих процесів формується нове розуміння бібліотеки.

Важливо також враховувати, що сучасна бібліотека як громадський простір функціонує в логіці партнерства. Її розвиток дедалі рідше забезпечується виключно внутрішніми ресурсами установи; натомість успішні моделі передбачають взаємодію з органами місцевого самоврядування, освітніми закладами, громадськими організаціями, психологічними службами, культурними ініціативами, волонтерськими групами та міжнародними донорами [5; 19, с. 95-106]. Через партнерську мережу бібліотека може розширювати спектр сервісів, залишаючись відкритою й доступною для громади.

Отже, сучасна публічна бібліотека є не просто оновленою версією традиційної книгозбірні, а якісно іншою моделлю публічної інституції. Вона виконує інформаційну, освітню, культурно-творчу, комунікативну, інклюзивно-адаптаційну, громадянську та підтримувальну функції; трансформується під впливом цифровізації, зміни суспільних очікувань і кризових викликів; набуває нових ролей як простір життєстійкості, психосоціальної підтримки, локальної взаємодії та культурної пам'яті. Саме тому в подальшому аналізі доречно перейти від загальноінституційного розуміння бібліотеки як громадського простору до розгляду просторово-естетичних характеристик середовища, які безпосередньо впливають на досвід користувача, його поведінку, відчуття безпеки та рівень залученості до бібліотечного життя.

1.2. Просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища та їхній вплив на користувача

Подальше осмислення теми потребує переходу від загального розуміння публічної бібліотеки як громадського простору до аналізу її матеріально-просторового втілення. Соціальна значущість бібліотеки не існує поза конкретним середовищем, у якому людина перебуває тілесно, емоційно й поведінково. Саме тому просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища не можна вважати другорядними або суто оформлювальними. Вони стосуються не «прикрашання» інституції, а якості користувацького досвіду, рівня сенсорного навантаження, читабельності простору, психологічного комфорту, готовності до тривалішого перебування, відкритості до комунікації та сприйняття бібліотеки як безпечного і гідного довіри місця [2, с. 157-160; 12, с. 28-33; 36, с. 27-32; 44, с. 123-127]. У сучасному бібліотекознавстві й середовищному дизайні простір бібліотеки дедалі частіше тлумачиться як активний чинник поведінки, а не як нейтральний контейнер для фондів і послуг. Через організацію світла, кольору, масштабу, фактур, меблювання, навігації, акустики, візуальних акцентів і сценаріїв руху інституція фактично «розмовляє» з користувачем, задає йому ритм взаємодії та формує очікування щодо того, що тут можна робити, як себе почувати і якою мірою тут дозволено бути собою [64, с. 57-71; 68, с. 174-196].

Під просторово-естетичними характеристиками бібліотечного середовища доцільно розуміти інтегровану сукупність архітектурно-планувальних, композиційних, візуальних, сенсорних, предметно-ергономічних і символічних властивостей простору, які визначають його функціональну доцільність і водночас формують емоційно-ціннісне сприйняття користувачем. Ідеться про структуру приміщення, співвідношення відкритих і камерних зон, логіку розміщення функціональних блоків, систему освітлення, колірну палітру, добір

матеріалів, рівень акустичного комфорту, характер меблів, візуальну навігацію, наявність природних елементів, стилістичну і смислову цілісність простору [2, с. 157-160; 3; 11, с. 205-208; 12, с. 28-33; 32, с. 12-15; 44, с. 123-127]. Важливо, що естетичне в цьому випадку не протиставляється практичному. Якісний бібліотечний інтер'єр є результатом такого проектного рішення, у якому функція, комфорт, доступність і візуальна мова взаємно підсилюють одне одного.

Продуктивним для аналізу бібліотечного інтер'єру є концепт організації середовища обслуговування, або сервіскейпу (servicescape), запропонований Мері Джо Бітнер. Дослідниця довела, що фізичне оточення сервісної установи впливає не лише на поведінку клієнтів, а й на їхню емоційну реакцію, інтенсивність взаємодії з персоналом, бажання залишатися в просторі або швидко його полишити [64, с. 57-71]. Для бібліотеки цей підхід має особливу вагу, адже її користувач не просто отримує послугу, а часто проводить у приміщенні значний час, перемикаючись між різними режимами активності: пошуком інформації, читанням, роботою за комп'ютером, участю в події, коротким відпочинком, неформальним спілкуванням. Близьку за змістом тезу розвивають Сванхільд Аабьо та Рагнар Аудунсон, які показують, що простір бібліотеки набуває цінності саме як «місце», тобто як середовище соціальної присутності, де люди не лише користуються ресурсами, а й переживають досвід належності, контакту з іншими та ненапруженого співбуття [58, с. 138-149].

Узагальнення наукових праць і професійно-методичних матеріалів дає змогу систематизувати просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища за кількома взаємопов'язаними групами. Така систематизація є важливою не лише для теоретичного опису, а й для подальшого емпіричного оцінювання простору публічних бібліотек, оскільки дозволяє перейти від загальних вражень до конкретних аналітичних параметрів [17; 53; 63; 69].

Таблиця 1.4

**Групи просторово-естетичних характеристик бібліотечного середовища
та їхній вплив на користувача**

Група характеристик	Зміст групи	Ймовірний вплив на користувача
Архітектурно-планувальні	Конфігурація приміщення, масштаб, зонування, відкритість/камерність, зв'язки між зонами, ширина проходів, розміщення входів та сервісних вузлів	Полегшення або ускладнення орієнтації, відчуття свободи руху, приватності, контролю над простором, зниження або посилення напруження
Візуально-світлові	Денне й штучне освітлення, рівень контрастності, колірна палітра, візуальні акценти, композиційна цілісність	Якість читання і роботи, зоровий комфорт, настрій, пильність, відчуття тепла/холоду, дружності або формальності середовища
Матеріально-тактильні	Фактура поверхонь, природність матеріалів, меблі, контактні площини, тактильна комфортність, зносостійкість	Відчуття тілесного комфорту, довіри до простору, бажання тривалішого перебування, менша втомлюваність
Акустичні	Фоновий шум, реверберація, розмежування тихих і активних зон, звукопоглинальні рішення	Концентрація, спокій, дратівливість, можливість індивідуальної роботи та ненапруженого спілкування
Навігаційно-знакові	Вказівники, карти, піктограми, колірні коди, логіка графічної комунікації	Швидкість орієнтування, зниження когнітивного напруження, відчуття передбачуваності й безпеки
Біофільні та відновлювальні	Рослини, види з вікон, природні форми, денне світло, природні мотиви, м'які середовищні переходи	Зниження тривожності, емоційне відновлення, кращий настрій, довша й спокійніша присутність
Символічно-ідентифікаційні	Локальні візуальні коди, мистецькі акценти, виставкові елементи, репрезентація культурної пам'яті та цінностей	Формування належності, емоційної прив'язаності, упізнаваності й довіри до інституції

Подана в таблиці 1.4 класифікація показує, що бібліотечний простір впливає на користувача комплексно. Архітектурно-планувальні рішення визначають логіку руху; світло й колір формують емоційний тон; меблі задають тілесний комфорт; акустика та щільність простору впливають на втому; навігація забезпечує самостійність; символічні елементи створюють відчуття культурної належності. Саме поєднання цих параметрів формує те, що в користувацькому досвіді сприймається як «затишно», «зручно», «безпечно», «сучасно», «своє» або, навпаки, як «чужо», «незрозуміло», «темно», «шумно» чи «тривожно».

Одним із ключових параметрів є планувальна організація бібліотеки. Вона визначає, наскільки легко користувач розуміє логіку простору, знаходить вхід, рецепцію, потрібний фонд, місце для роботи, зону подій, дитячу або молодіжну локацію, санітарні приміщення, вихід чи безпечний маршрут. Якщо простір заплутаний, перевантажений меблями або не має

зрозумілих маршрутів, користувач змушений витратити додаткові когнітивні зусилля на орієнтацію. Це особливо відчутно для дітей, літніх людей, користувачів із порушеннями зору, внутрішньо переміщених осіб або людей у стані тривожності. Натомість логічне зонування, видимість основних функціональних точок і достатня ширина проходів сприяють відчуттю контролю й безпеки [17, с. 3-6; 20; 29; 53].

Важливою особливістю сучасної бібліотеки є необхідність поєднання різних сценаріїв використання. У межах одного простору можуть співіснувати читальна зона, відкритий фонд, подієвий майданчик, коворкінг, дитяча або молодіжна зона, простір для групової роботи, тиха зона, місце індивідуальної консультації, комп'ютерні робочі місця, зона відпочинку. Таке співіснування має бути не механічним, а продуманим: активні сценарії не повинні повністю руйнувати можливість читання й зосередження, а тихі зони мають бути достатньо захищеними від постійного руху й шуму. Саме тому гнучкість, мобільність меблів і можливість трансформації простору є важливою умовою сучасного бібліотечного середовища [10; 51, с. 55-68; 53].

Освітлення є одним із найпомітніших чинників естетичного й психологічного впливу. У бібліотеці воно має забезпечувати не лише технічну можливість читання, а й комфортне перебування. Недостатнє світло викликає втому, напруження зору, відчуття занедбаності або небезпеки, тоді як надмірно яскраве, холодне чи нерівномірне освітлення може спричинити сенсорне перевантаження. Дослідження Пітера Бойса щодо людських чинників в освітленні підтверджують, що якість світлового середовища впливає на зоровий комфорт, працездатність і суб'єктивне самопочуття людини [66]. Для бібліотеки оптимальним є поєднання природного світла, рівномірного загального освітлення, локального підсвічування робочих місць і м'якшого світла в зонах відпочинку. Це узгоджується і з вимогами ДСТУ-Н Б EN 12464-1:2014 до освітлення робочих місць у приміщеннях [30].

Колірна палітра також впливає на сприйняття простору. Світлі, природні, помірно теплі тони візуально розширюють приміщення,

пом'якшують інституційність середовища й допомагають створити атмосферу спокою. Надмірно темні, агресивні або хаотично поєднані кольори можуть посилювати втому, дезорієнтацію та небажання довго перебувати в просторі. Водночас повна відсутність кольорових акцентів робить бібліотеку безликою. Тому доцільним є збалансоване використання нейтральної основи та змістових акцентів: для навігації, зонування, дитячих чи молодіжних просторів, виставкових елементів і локальної айдентики [12, с. 28-33; 32; 36; 44].

Меблювання бібліотеки виконує одночасно функціональну, естетичну й психологічну роль. Воно визначає, як довго користувач може залишатися в просторі, чи зручно йому читати, працювати, спілкуватися, брати участь у події або відпочивати. Для сучасної бібліотеки важливими є різні типи посадкових місць: столи для індивідуальної роботи, групові столи, м'які крісла, дитячі меблі відповідного масштабу, місця для людей старшого віку, адаптовані меблі для маломобільних користувачів. Меблі мають бути не лише привабливими, а й ергономічними, безпечними, стійкими, такими, що не блокують проходи й не створюють перешкод. Мобільні столи й стільці дають змогу швидко змінювати конфігурацію простору для лекцій, клубів, тренінгів, майстер-класів або індивідуальної роботи [10, с. 7; 17, с. 3-6; 51].

Суттєве значення має акустичний комфорт. Традиційна бібліотечна тиша сьогодні не може бути єдиним сценарієм функціонування простору, адже сучасна бібліотека проводить події, зустрічі, тренінги, клуби, дитячі активності. Водночас користувачі й надалі потребують можливості читати, працювати, навчатися або відновлюватися в тиші. Тому бібліотека має поєднувати активні й тихі зони, використовувати просторове відокремлення, акустично м'які матеріали, продумане розташування подієвих майданчиків і зрозумілі правила користування простором. Акустичний комфорт особливо важливий для людей із підвищеною тривожністю, сенсорною чутливістю, травматичним досвідом або потребою в зосередженні [42, с. 329-335; 68, с. 174-196].

Навігація є одним із найважливіших інструментів психологічної безпеки в бібліотеці. Користувач має швидко розуміти, де розташовані вхід, зона

первинного контакту, фонд, читальна зона, санітарні приміщення, дитяча або молодіжна локація, вихід, укриття чи безпечний маршрут. Добра навігація знижує потребу постійно просити допомоги, зменшує тривожність нових користувачів і створює відчуття самостійності. Вона має бути візуально читабельною, контрастною, логічною, послідовною й бажано дубльованою різними форматами для різних груп користувачів [20; 29; 45; 47; 74].

Окремим ресурсом бібліотечного середовища є природні елементи й біофільний дизайн. Рослини, природні матеріали, доступ до денного світла, вид із вікна, природні кольори й тактильно приємні поверхні пом'якшують інституційність простору та можуть сприяти емоційному відновленню. В. Малашенкова та О. Пирожок, аналізуючи вплив біофільного дизайну на психологію людини, наголошують на його здатності зменшувати стрес і формувати комфортніше сприйняття середовища [42, с. 329-335]. Вільям Браунінг, Кетрін Раян і Джозеф Кленсі також розглядають біофільні патерни як інструмент створення відновлювального простору, що підтримує зв'язок людини з природними формами, ритмами й матеріалами [70]. Для бібліотеки це особливо важливо, адже вона має бути не лише ефективним сервісним простором, а й місцем уповільнення, спокою та психоемоційної стабілізації.

Таблиця 1.5

Вплив просторово-естетичних характеристик бібліотеки на користувача

Характеристика середовища	Механізм впливу	Типові користувацькі ефекти
Природне та збалансоване штучне освітлення	Зменшує втому зору, підтримує уважність, робить простір передбачуваним	Комфортне читання, довше перебування, менша дратівливість
Гнучке зонування	Дозволяє обирати сценарій присутності відповідно до потреби	Краща концентрація, вища задоволеність простором, менше міжкористувацьких конфліктів
Чітка навігація	Знижує когнітивне навантаження під час пошуку маршруту	Швидке орієнтування, менша тривога в нових відвідувачів, зростання самостійності
Тепла нейтральна палітра та природні матеріали	Формує м'який емоційний фон і сенсорну довіру до простору	Відчуття затишку, дружності й меншої інституційної дистанції
Акустичне розведення тихих і активних зон	Забезпечує співіснування різних типів активності без заважання	Краща концентрація, спокій, зменшення виснаження
Біофільні елементи	Сприяють когнітивному й емоційному відновленню	Зниження ситуативної напруги, позитивніші враження, сильніше бажання повернутися
Місця різної ступені приватності	Дає змогу регулювати соціальну дистанцію та відчуття захищеності	Комфорт для інтровертних, тривожних користувачів, вища тривалість перебування
Локальна символіка та культурні акценти	Підсилює смислову впізнаваність простору	Відчуття належності, гордості за бібліотеку, емоційна прив'язаність

Таблиця 1.5 демонструє, що естетика бібліотечного середовища має не лише візуальне, а й поведінкове та психоемоційне значення. Кожен параметр впливає на те, як користувач читає простір, наскільки швидко орієнтується в ньому, чи відчуває себе прийнятим, чи може обрати комфортний сценарій перебування. Особливо важливо, що ці параметри працюють не ізольовано, а в комплексі: навіть якісне освітлення не компенсує повністю хаотичну навігацію, а зручні меблі не усувають проблему шумового перевантаження.

Вплив бібліотечного середовища на користувача можна описати через три взаємопов'язані рівні: когнітивний, емоційний і соціальний. На когнітивному рівні простір або полегшує, або ускладнює орієнтацію, пошук інформації, розуміння правил і маршрутів. На емоційному рівні він формує відчуття спокою, довіри, безпеки або, навпаки, напруження, розгубленості, втоми. На соціальному рівні бібліотечне середовище може стимулювати комунікацію, взаємодію, приналежність до громади або створювати дистанцію й відчуження. Саме тому естетика бібліотеки є не лише дизайнерською, а й соціокомунікаційною категорією [64, с. 57; 68, с. 174].

У контексті соціально-психологічної реабілітації громад особливо важливо, щоб бібліотека не відтворювала атмосферу бюрократичної, холодної, незрозумілої або надмірно контрольованої установи. Простір має бути достатньо впорядкованим, щоб давати відчуття безпеки, і водночас достатньо людським, щоб не пригнічувати користувача. Він має підтримувати різні режими перебування: швидкий інформаційний запит, тривалу роботу, тихе читання, участь у заході, сімейне дозвілля, спілкування, відпочинок, індивідуальну консультацію, психологічно безпечне усамітнення. Саме така багатоваріантність є ознакою сучасного бібліотечного середовища [10, с. 35, 60; 17, с. 3-6; 63; 69].

Запропоновані в таблиці 1.6 індикатори є підґрунтям для подальшого емпіричного аналізу публічних бібліотек Києва. Вони дозволяють оцінювати бібліотечний простір не лише як «гарний» чи «негарний», а як складну систему впливу на користувача. Якщо простір зрозумілий, світлий,

доступний, охайний, дружній, гнучкий і безпечний, користувач сприймає бібліотеку як місце, де можна залишатися, взаємодіяти, відновлюватися й повертатися. Якщо ж простір хаотичний, шумний, темний, недоступний або візуально перевантажений, він може підсилювати напруження навіть за наявності якісних бібліотечних послуг.

Таблиця 1.6

Аналітичні параметри оцінювання впливу бібліотечного середовища на користувача

Аналітичний параметр	Що саме доцільно оцінювати	Можливі способи фіксації у дослідженні
Орієнтаційна зрозумілість	Чи легко знайти вхід, кафедру обслуговування, читальні місця, санітарні кімнати, укриття, тематичні зони	Спостереження за маршрутом, опитування користувачів, чек-лист навігації
Світловий комфорт	Достатність денного і штучного освітлення, відсутність відблисків, локальне підсвічування робочих місць	Експертне спостереження, фотофіксація, анкетування
Сенсорна м'якість середовища	Рівень шуму, кольорова врівноваженість, приємність матеріалів, наявність рослин і візуально природних елементів	Спостереження, шкали суб'єктивного комфорту, опис середовища
Ергономічність	Зручність меблів, доступність розеток, висота столів, варіативність місць для сидіння	Чек-лист, експертна оцінка, користувацькі відгуки
Почуття безпеки	Суб'єктивне відчуття спокою, передбачуваності, можливості вибору місця і швидкого виходу	Анкетування, інтерв'ю, поведінкове спостереження
Соціальна прийнятність	Чи підтримує простір одночасно індивідуальну й групову активність без конфліктів	Спостереження за сценаріями використання, картування зон активності
Привабливість і намір повернення	Загальне враження, бажання прийти знову, готовність рекомендувати бібліотеку іншим	Анкетування, короткі інтерв'ю, індекс лояльності користувача

Отже, просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища мають комплексний вплив на користувача. Вони формують перше враження про інституцію, визначають зручність користування послугами, впливають на тривалість перебування, готовність повертатися, рівень довіри, відчуття приналежності та психологічну безпеку. Для дослідження публічних бібліотек Києва це означає необхідність аналізувати не лише наявність фондів, послуг чи заходів, а й те, як саме організований простір, у якому ці послуги надаються. Саме тому подальший розгляд інклюзивності, безбар'єрності й безпеки є логічним продовженням аналізу естетики бібліотечного середовища як чинника соціально-психологічної підтримки громади.

1.3. Інклюзивність, безбар'єрність і безпека як основа організації сучасного бібліотечного простору

Якщо в попередніх підрозділах кваліфікаційної роботи увагу було зосереджено на публічній бібліотеці як сучасному громадському просторі та на просторово-естетичних характеристиках бібліотечного середовища, то в цьому підрозділі акцент переноситься на засадничі принципи, без яких бібліотечний простір не може вважатися справді відкритим, соціально відповідальним і функціонально життєстійким. Йдеться про інклюзивність, безбар'єрність і безпеку як взаємопов'язані, але не тотожні категорії, що визначають якість середовища не лише на рівні архітектурно-планувальних рішень, а й на рівні бібліотечної політики, організації сервісів, комунікації, навігації, правил користування та кризової готовності установи [18, с. 14-19; 20; 21; 24, с. 9-22; 29]. У сучасному бібліотекознавстві інклюзивність дедалі частіше розглядається не як додаткова характеристика або вузькоспеціалізований напрям роботи з окремими категоріями користувачів, а як системний принцип проєктування й функціонування бібліотеки. Це означає, що бібліотечний простір має створювати умови для участі різних людей незалежно від віку, стану здоров'я, мобільності, сенсорних особливостей, рівня цифрової грамотності, соціального досвіду або психологічного стану.

Інклюзивність у бібліотечному контексті доцільно розуміти як здатність установи не лише формально декларувати відкритість, а й реально враховувати різноманітність користувацьких потреб. Вона охоплює людей з інвалідністю, маломобільних осіб, дітей, молодь, літніх користувачів, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, батьків із дітьми, людей із порушеннями зору або слуху, осіб із травматичним досвідом, а також користувачів, які потребують підтримки у цифровій, інформаційній чи соціальній адаптації. В. Гуменчук слушно розглядає бібліотеки України як інклюзивний простір для розвитку, освіти та соціалізації, у якому поєднуються інформаційна, психологічна, соціальна й дозвілєва підтримка [18, с. 14]. Б. Донський, аналізуючи сучасні підходи до обслуговування людей з інвалідністю в бібліотеках, наголошує, що

інклюзивність передбачає готовність установи до сервісної, комунікативної та цифрової адаптації [24, с. 9].

У практичному вимірі інклюзивність тісно пов'язана з принципами універсального дизайну. У посібнику «Чотири простори бібліотеки» підкреслено важливість рівності й доступності використання, гнучкості, простоти, інтуїтивності, інформаційної зрозумілості, мінімізації фізичних зусиль і наявності достатнього простору для користування [10, с. 7]. Для бібліотеки це означає, що доступними мають бути не лише окремі «спеціальні» місця, а весь базовий користувацький маршрут: вхід, зона первинного контакту, фонд, читальні та подієві зони, санітарні приміщення, цифрові сервіси, навігація, евакуаційні маршрути. Такий підхід зменшує поділ користувачів на «звичайних» і «особливих» та перетворює бібліотеку на спільнопридатне середовище.

Нормативну основу організації доступного бібліотечного простору становлять міжнародні та національні документи. Конвенція про права осіб з інвалідністю закріплює право на доступність, участь у культурному житті, доступ до інформації та недискримінацію [34]. У національному контексті важливими є ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» [20], ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» [21], ДБН В.2.2-9:2018 «Громадські будинки та споруди» [22], ДСТУ ISO 21542:2013 щодо доступності будівельного середовища [29], а також методичні рекомендації з безбар'єрності й відбудови [45; 46; 47]. Для бібліотек ці документи важливі не лише як формальні нормативи, а як підґрунтя для щоденної організації безпечного й гідного користувацького досвіду.

Якщо інклюзивність відповідає на питання, для кого і на яких засадах створюється бібліотека, то безбар'єрність відповідає на питання, які саме перешкоди необхідно усунути, щоб право на доступ стало не декларацією, а буденною нормою. Бар'єри можуть бути фізичними, інформаційними, цифровими, комунікативними, когнітивними, соціально-психологічними та символічними. Фізичні бар'єри пов'язані з недоступним входом, порогами,

вузькими проходами, незручними меблями або відсутністю доступного санвузла. Інформаційні бар'єри виникають через нечіткі вказівники, дрібний шрифт, відсутність зрозумілих правил або недоступність інформації альтернативними форматами. Цифрові бар'єри проявляються в складності користування сайтом, електронним каталогом чи онлайн-сервісами. Соціально-психологічні бар'єри виникають тоді, коли атмосфера простору створює відчуття чужості, напруження або сорому [20; 29; 45; 47; 53].

Таблиця 1.7

Порівняльна характеристика інклюзивності, безбар'єрності та безпеки в організації сучасного бібліотечного простору

Категорія	Змістове ядро	Просторово-організаційні наслідки
Інклюзивність	Принцип рівної участі різних груп користувачів у бібліотечному житті	Переосмислення бібліотеки як простору для різноманітних тілесних, сенсорних, вікових, мовних і соціальних досвідів
Безбар'єрність	Усунення фізичних, інформаційних, цифрових і комунікативних перешкод	Доступні входи, маршрути, санітарні вузли, навігація, альтернативні формати інформації, зрозумілі сервіси
Безпека	Забезпечення захисту життя, здоров'я, психоемоційної стабільності та кризової готовності	Евакуаційні сценарії, захищені зони, резервні рішення, інструктаж, психологічно підтримувальне середовище
Інтегрований результат	Можливість користуватися бібліотекою без дискримінації, страху або надмірних труднощів	Формування довіри до бібліотеки як до відкритої, життєстійкої та соціально відповідальної інституції

Подана в таблиці 1.7 систематизація засвідчує, що безбар'єрність не може зводитися лише до архітектурного переобладнання входу або встановлення пандуса. Безумовно, фізична доступність є базовою умовою, адже без неї частина користувачів взагалі не потрапляє до бібліотеки. Проте повноцінна безбар'єрність починається тоді, коли користувач не лише входить до приміщення, а й може самостійно орієнтуватися, користуватися фондом, брати участь у заходах, звертатися по консультацію, працювати з цифровими ресурсами та залишатися в просторі без надмірного фізичного, інформаційного чи емоційного напруження.

Особливо важливою є навігаційна та інформаційна доступність. У бібліотеці користувач має швидко зрозуміти, де розташовані вхід, рецепція, фонд, читальна зона, санітарні приміщення, дитячий або молодіжний простір, вихід, укриття чи безпечний маршрут. Читабельні вказівники, контрастні

позначки, зрозумілі схеми, логічна послідовність маршрутів і прості правила користування зменшують потребу постійно просити допомоги, а отже, підсилюють самостійність і гідність користувача. Це особливо важливо для людей із порушеннями зору, літніх користувачів, дітей, людей із когнітивними труднощами та тих, хто вперше відвідує бібліотеку [20; 29; 45; 47].

Не менш важливою є категорія безпеки, що в умовах повномасштабної війни набуває для українських бібліотек особливої ваги. У сучасному контексті безпека бібліотечного простору не вичерпується правилами пожежної охорони або технічними нормами експлуатації приміщення. Вона охоплює цивільний захист, евакуаційну готовність, можливість тимчасового укриття, енергетичну й інформаційну стійкість, а також психологічну безпеку користувача, тобто відчуття захищеності, передбачуваності, зрозумілості простору та підтримувальної присутності інституції в кризовому середовищі [6, с. 90-117; 21; 25, с. 3-11; 26; 37, с. 16-29; 41; 43].

Таблиця 1.8.

Просторові бар'єри користувачів сучасної бібліотеки та шляхи їх подолання

Група користувачів	Типові просторові та сервісні бар'єри	Доцільні відповіді бібліотеки
Особи з порушеннями опорно-рухового апарату	Сходи без альтернативи, вузькі проходи, важкі двері, відсутність адаптованих санвузлів	Безперервний доступний маршрут, пандуси/підйомники, широкі проходи, доступні меблі, санітарні кімнати
Особи з порушеннями зору	Недостатній контраст, дрібні написи, складна навігація, відсутність альтернативних форматів	Контрастна графіка, збільшений кегль, тактильні орієнтири, аудіопідказки, допоміжні цифрові сервіси
Особи з порушеннями слуху	Брак візуальної інформації, складність комунікації під час подій або тривоги	Візуальні сповіщення, субтитровані матеріали, дублювання звукових повідомлень текстом
Користувачі похилого віку	Складна навігація, погане освітлення, перевантаженість простору, незручні місця для сидіння	Прості маршрути, достатнє освітлення, місця для відпочинку, спокійні зони, зрозумілі інструкції
Діти та підлітки	Невідповідність масштабу меблів, відсутність безпечних і гнучких зон активності	Вікововідповідні меблі, безпечне зонування, місця для творчості, візуально зрозуміле середовище
ВПО, ветерани, користувачі з травматичним досвідом	Сенсорне перевантаження, відсутність приватних зон, брак інформації про підтримку	Тихі зони, підтримувальна комунікація, прості сценарії користування, інформація про допомогу та безпечні маршрути
Користувачі з низькою цифровою грамотністю	Складні інтерфейси, незрозумілі електронні сервіси, відсутність консультації	Інтуїтивні цифрові точки доступу, супровідні інструкції, консультування, мультимодальна подача інформації

Безпековий вимір бібліотечного простору можна розглядати щонайменше на трьох рівнях. Перший рівень – фізична безпека: справність приміщення, достатнє освітлення, безпечні проходи, стійкі меблі, відсутність травмонебезпечних елементів, доступність евакуаційних виходів. Другий рівень – кризова готовність: зрозумілі алгоритми дій під час повітряної тривоги, видимість маршрутів до укриття, резервне освітлення, можливість заряджання пристроїв, інформаційні повідомлення для користувачів. Третій рівень – психологічна та інформаційна безпека: доброзичлива комунікація, зрозумілі правила, можливість отримати перевірену інформацію, уникнення хаосу й паніки. Саме поєднання цих рівнів формує довіру до бібліотеки як до стабільної інституції громади [21; 22; 33; 37, с. 16-29; 46].

Таблиця 1.8 показує, що безпечний бібліотечний простір – це не лише стіни, виходи та інструкції, а й інфраструктура довіри. Для користувача важливо не тільки знати, що приміщення відповідає вимогам безпеки, а й відчувати, що у випадку ризику простір залишається зрозумілим, персонал – компетентним, правила – передбачуваними, а інформація – достовірною. Саме тому безпека в бібліотеці має поєднувати нормативно-технічний, сервісний і психоемоційний виміри.

У післявоєнному контексті особливого значення набуває психологічна безпека. Для людей, які пережили обстріли, вимушене переміщення, втрату дому, тривалий стрес або соціальну ізоляцію, навіть формально доступний простір може залишатися складним, якщо він шумний, темний, заплутаний, надмірно контрольований або сенсорно перевантажений. Натомість світлий, упорядкований, зрозумілий, доброзичливий і передбачуваний бібліотечний простір допомагає знижувати тривожність, повертати відчуття контролю й підтримувати базову довіру до суспільних інституцій [6, с. 90-117; 38, с. 24-26; 64, с. 57-71; 68, с. 174-196].

Інклюзивність, безбар'єрність і безпека мають оцінюватися не окремо, а як взаємопов'язана система. Інклюзивність задає ціннісну рамку: бібліотека створюється для різних людей. Безбар'єрність забезпечує практичну

реалізацію цієї рамки через усунення фізичних, інформаційних, цифрових і соціально-психологічних перешкод. Безпека гарантує захищеність і передбачуваність перебування в просторі, особливо в умовах війни та післявоєнної відбудови. Якщо хоча б один із цих компонентів випадає, бібліотека втрачає здатність бути повноцінним громадським простором.

Таблиця 1.9

Критерії оцінювання якості інклюзивного та безпечного бібліотечного середовища

Аналітичний вимір	Що доцільно оцінювати	Ознаки якісного рішення в бібліотеці
Фізична доступність	Вхідна група, маршрути руху, проходи, меблі, санвузли, зони обслуговування	Безперервний доступний шлях, відсутність критичних перепадів і вузьких ділянок, зручність користування для різних груп
Навігаційна доступність	Система позначень, схеми, контраст, читабельність, евакуаційне маркування	Простір легко «прочитується», маршрути очевидні, тривожність від орієнтації мінімізується
Цифрова інклюзивність	Сайт, е-каталог, електронні форми, сенсорні панелі, доступність інструкцій	Інтерфейси інтуїтивні, інформація подається в різних форматах, користувач може діяти автономно
Психологічна безпека	Тихі зони, можливість усамітнення, передбачуваність правил, доброзичливість комунікації	Користувач не відчуває тиску, простір підтримує, а не перевантажує
Кризова готовність	Евакуаційні шляхи, інструкції, зв'язок із системою цивільного захисту, резервні рішення	Персонал і користувачі можуть швидко зорієнтуватися, простір придатний до роботи в умовах ризику
Соціальна інклюзивність	Різноманіття подій, сценарії участі, доступність сервісів для різних груп	Бібліотека реально включає користувачів у спільний простір

Узагальнюючи, можна стверджувати, що організація сучасного бібліотечного простору потребує переходу від вузького нормативно-технічного розуміння доступності до комплексної моделі, у якій інклюзивність, безбар'єрність і безпека працюють разом. Бібліотека ХХІ століття має бути не просто відремонтованою або осучасненою, а спроектованою як людська система користування: зрозуміла у вході, зручна в маршрутах, гнучка у сервісах, чутлива до різних груп, готова до кризових сценаріїв і здатна знижувати, а не підсилювати напруження. Саме така бібліотека перетворюється на ресурс соціальної згуртованості, психосоціальної підтримки та відновлення громади [6, с. 90-117; 18, с. 14-19; 24, с. 9-22; 25, с. 3-11; 27, с. 332-338; 53].

Отже, інклюзивність, безбар'єрність і безпека є основою організації

сучасного бібліотечного простору. Вони визначають, чи може бібліотека бути не лише формально відкритою, а й реально доступною, дружньою, життєстійкою та підтримувальною. У поєднанні з просторово-естетичними характеристиками ці виміри формують користувацький досвід, який безпосередньо впливає на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності. Саме тому інклюзивно-безпековий вимір є ключовим для подальшого аналізу естетики інтер'єру публічних бібліотек як чинника соціально-психологічної реабілітації громади.

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи узагальнено теоретичні засади дослідження публічної бібліотеки в системі соціокультурної підтримки громади та послідовно обґрунтовано доцільність розгляду її інтер'єру не лише як естетичного явища, а як важливого чинника соціально-психологічної реабілітації користувачів у контексті післявоєнної відбудови. Проведений критичний огляд наукових джерел засвідчив, що сучасна публічна бібліотека дедалі виразніше осмислюється як багатофункціональний громадський простір, у якому поєднуються інформаційна, освітня, комунікативна, культуротворча, адаптаційна та підтримувальна функції. У зв'язку з цим бібліотека перестає бути лише місцем збереження й видачі документів і набуває ознак відкритого соціального середовища, здатного забезпечувати не лише доступ до знань, а й умови для взаємодії, відчуття приналежності, безпеки та участі в житті громади.

У підрозділі 1.1 доведено, що трансформація публічної бібліотеки зумовлена комплексом технологічних, соціокультурних і кризових чинників. Особливо важливими в українських умовах виявилися воєнні виклики, які актуалізували нові ролі бібліотеки як простору життєстійкості, психосоціальної підтримки, культурної пам'яті, навчального й комунікаційного хабу. Це дає підстави розглядати бібліотеку як елемент локальної соціальної інфраструктури, що сприяє збереженню соціальної зв'язаності громади, пом'якшенню наслідків стресу та посиленню адаптаційного потенціалу користувачів. Таким чином, у

теоретичному вимірі уточнено розуміння публічної бібліотеки як сучасного громадського простору, у якому просторові рішення тісно пов'язані з реалізацією її нових суспільних функцій.

У підрозділі 1.2 з'ясовано, що просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища мають безпосередній вплив на користувацьке сприйняття, емоційний стан і поведінкові реакції. Освітлення, кольорова палітра, акустичний комфорт, масштаб і конфігурація приміщень, якість меблювання, наявність природних елементів, візуальна впорядкованість, навігація та можливість вибору сценаріїв перебування формують рівень психологічного комфорту, довіри до установи, відчуття спокою або, навпаки, напруження. У результаті простір бібліотеки доцільно трактувати не як нейтральне тло для надання послуг, а як активний комунікативний і психоемоційний чинник, що впливає на глибину залучення користувача до бібліотечного середовища. Саме тому естетика інтер'єру в межах цього дослідження розглядається як складова якісної організації простору, пов'язана з безпекою, приналежністю та зниженням ситуативної тривожності.

У підрозділі 1.3 встановлено, що інклюзивність, безбар'єрність і безпека є не додатковими, а базовими принципами організації сучасного бібліотечного простору. Їх слід розуміти комплексно: як поєднання фізичної доступності, інформаційної зрозумілості, цифрової інклюзивності, психологічної чутливості та готовності простору до кризових сценаріїв. Аналіз нормативно-правових і методичних засад підтвердив, що сучасна бібліотека має бути придатною для різних груп користувачів без стигматизації, маргіналізації чи створення окремих “другорядних” маршрутів доступу. У цьому контексті безпечний бібліотечний простір пов'язується не лише з евакуаційною чи технічною готовністю, а й зі здатністю середовища зменшувати дезорієнтацію, сенсорне перевантаження, соціальну напругу та комунікативні бар'єри.

Отже, теоретичний аналіз дає підстави стверджувати, що просторово-естетичне середовище публічної бібліотеки доцільно досліджувати як

інтегральний феномен, у якому поєднуються архітектурно-дизайнерські, соціокомунікаційні, інклюзивні, безпекові та психоемоційні параметри. Узагальнення опрацьованих джерел, уточнення базових понять і виокремлення наукової прогалини підтверджують актуальність обраної теми та обґрунтовують доцільність подальшого емпіричного дослідження просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва, що повністю відповідає завданням, сформульованим у вступі роботи.

РОЗДІЛ 2. СТАН І ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВО-ЕСТЕТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК КИЄВА

2.1. Організація, методика та база дослідження естетики бібліотечного простору публічних бібліотек Києва

Перехід від теоретичного осмислення публічної бібліотеки як сучасного громадського простору до емпіричного аналізу її інтер'єру потребує чітко вибудованої дослідницької логіки. Якщо в першому розділі було доведено, що просторово-естетичні характеристики бібліотечного середовища впливають на психологічний комфорт, сприйняття безпеки, відчуття приналежності та інтенсивність користувацької взаємодії, то в другому розділі це положення має бути перевірене на конкретному міському матеріалі. Саме тому організація дослідження не може зводитися до опису окремих інтер'єрів або фіксації візуально привабливих рішень. Йдеться про побудову такої методичної рамки, яка дає змогу розглядати бібліотечний простір одночасно як архітектурно-дизайнерське середовище, соціокомунікаційну інфраструктуру, інклюзивний сервісний простір і ресурс соціально-психологічної підтримки громади [5; 6, с. 90-117; 9, с. 16-18; 10; 17; 19, с. 95-106; 25, с. 3-11; 27, с. 332-338].

Методична складність такого дослідження зумовлена багатовимірністю предмета. Естетика бібліотечного простору не є лише зовнішнім оформленням або стилістикою інтер'єру. Вона проявляється у взаємодії планування, освітлення, меблювання, кольорової палітри, навігації, акустики, доступності, безпеки, символічної наповненості та атмосфери користування. Тому аналіз має бути комплексним: з одного боку, він спирається на теоретичні положення про бібліотеку як громадський простір, а з іншого – враховує реальні просторові практики, представлені в діяльності конкретних публічних бібліотек Києва. Такий підхід узгоджується з практико-орієнтованими рекомендаціями щодо організації бібліотечних просторів, а

також із нормативно-методичними вимогами до доступності, безбар'єрності й безпечності громадських будівель [10; 17; 20; 21; 22; 29; 45; 46; 47; 53].

Метою емпіричного етапу дослідження є виявлення особливостей організації просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва та визначення того, як інтер'єрні, інклюзивні й безпекові рішення можуть впливати на користувацький досвід. Для досягнення цієї мети було сформовано вибірку бібліотек, визначено критерії аналізу, уточнено джерельну базу, окреслено послідовність дослідницьких дій і розроблено систему фіксації результатів. Центральним принципом організації дослідження став не формальний опис приміщень, а аналіз бібліотеки як середовища, у якому користувач взаємодіє з простором, людьми, сервісами, інформацією та локальною громадою.

Базою дослідження стали вісім публічних бібліотек Києва, відібраних за принципом типологічної, функціональної, вікової та просторової репрезентативності. До вибірки включено бібліотеки різного профілю: дитячі, молодіжну, центральну міську, районні та центральні районні установи. Такий підхід дозволяє не обмежуватися аналізом одного типу бібліотечного простору, а зіставити різні моделі організації середовища: дитячо-сімейну, молодіжну, універсальну міську, районну громадську, культурно-комунікативну та відновлювально-орієнтовану. Вибірка також враховує оновлений список використаних джерел, у якому електронні ресурси конкретних бібліотек подано як позиції [7], [8], [31], [49], [54], [55], [56], [57].

Дані таблиці 2.1 демонструють, що дослідження вибудоване як послідовний процес – від концептуалізації проблеми до формування інструментів і подальшої інтерпретації даних. Це важливо, оскільки дозволяє розглядати емпіричний матеріал не як випадкову сукупність спостережень, а як методично впорядкований масив відомостей, придатний для доказового аналізу [25, с. 3-11; 27, с. 332-338].

Таблиця 2.1

Етапи організації емпіричного дослідження

Етап	Зміст роботи	Основні джерела і методи	Очікуваний результат
Підготовчо-теоретичний	Уточнення понятійної рамки дослідження; визначення, що саме розуміється під естетикою бібліотечного простору, інклюзивністю, безпекою, життєстійкістю, користувацьким комфортом.	Аналіз, синтез, систематизація літератури [5; 6; 9; 10; 17; 18; 19; 24; 25; 27; 44; 53].	Сформовано концептуальні блоки дослідження та робочі визначення ключових категорій.
Вибірково-базовий	Відбір бібліотек Києва за критеріями типологічної різноманітності, цільової аудиторії, ступеня модернізації, наявності релевантних відкритих онлайн-ресурсів.	Цілеспрямована стратифікована вибірка; аналіз офіційних сторінок бібліотек [7; 8; 31; 49; 54-57].	Сформовано емпіричну базу з 8 бібліотек, придатних до порівняльного просторового аналізу.
Інструментально-діагностичний	Розроблення карти спостереження, блоків критеріїв, шкали експертного оцінювання та логіки користувацької анкети.	Моделювання, адаптація професійних і нормативних критеріїв [20; 22; 29; 30; 45; 46; 47; 53; 105; 106; 107; 154; 155].	Створено дослідницький інструментарій для послідовної фіксації та зіставлення ознак простору.
Емпірично-накопичувальний	Фіксація просторових, візуальних, навігаційних, інклюзивних і безпекових параметрів бібліотек; збір цифрових репрезентацій простору.	Структуроване спостереження, фотофіксація, контент-аналіз офіційних сторінок, уточнювальні бесіди, підготовка анкети [24; 27; 28; 64; 68].	Накопичено масив порівнюваних даних щодо організації бібліотечного простору.
Аналітико-інтерпретаційний	Зіставлення бібліотек між собою та зіставлення просторових характеристик з очікуваним впливом на користувача.	Порівняльний аналіз, елементи експертного оцінювання, інтерпретація в контексті соціально-психологічної реабілітації [25; 27; 28].	Основа для підрозділів 2.2 і 2.3 та подальших рекомендацій розділу 3.

Критеріями формування вибірки стали, по-перше, типологічна різноманітність бібліотек; по-друге, різна цільова аудиторія; по-третє, різний ступінь модернізації та різні моделі просторового оновлення; по-четверте,

територіальне представництво кількох районів Києва; по-п'яте, наявність відкритих офіційних онлайн-ресурсів, на яких простір бібліотеки представлений візуально і текстово; по-шосте, релевантність конкретного кейсу до теми життєстійкості, післякризового відновлення, інклюзивності або громадської комунікації. Застосування саме такої сукупності критеріїв дозволило уникнути двох крайнощів: з одного боку, надто вузької вибірки «найкращих» модернізованих бібліотек, а з іншого – випадкового набору установ, які погано порівнюються між собою через відсутність достатніх даних або надто низьку репрезентативність [5; 6; 17; 19, с. 95-106; 25, с. 3-11; 27, с. 332-338; 53].

До вибірки включено 8 бібліотек: Бібліотеку № 115 для дітей Централізованої бібліотечної системи Деснянського району м. Києва [7], Бібліотеку імені Павла Тичини Дніпровського району міста Києва [8], Київську молодіжну бібліотеку [31], Публічну бібліотеку імені Лесі Українки м. Києва [49], Бібліотеку імені Миколи Костомарова Шевченківського району [54], Центральну бібліотеку ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва [55], Центральну бібліотеку Солом'янки імені Григорія Сковороди [56] та Центральну районну бібліотеку ЦБС «Свічадо» [57]. Така конфігурація вибірки поєднує міські центральні книгозбірні, районні бібліотеки, спеціалізовані дитячі та молодіжні простори, а також бібліотеки, чия публічна онлайн-репрезентація дає достатній матеріал для просторового аналізу. Важливо й те, що кожен із вибраних кейсів висвітлює окремий варіант співвідношення між архітектурою, сервісом, цільовою аудиторією та соціальною функцією [7; 8; 31; 49; 54-57].

Публічна бібліотека імені Лесі Українки доцільно розглядається як міський «опорний» дорослий кейс, важливий для фіксації інституційно зрілого бібліотечного простору. Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей дозволяє дослідити, як естетика простору адаптується до дитячої й сімейної аудиторії, де значення мають масштаб, візуальна мова, сценарії безпечного перебування та емоційна відкритість інтер'єру. Київська

молодіжна бібліотека репрезентує модель простору, орієнтованого на навчання, подієвість, комунікацію й цифрову культуру. Бібліотека імені Павла Тичини та Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо» є цінними для аналізу районних бібліотек як просторів щоденної взаємодії громади, де особливо помітним є зв'язок між локальною доступністю, атмосферністю та сценаріями тривалого користування. Бібліотека № 115 для дітей розширює дитячий сегмент вибірки, але вже в іншій районній логіці, що дозволяє зіставити центральну дитячу книгозбірню з бібліотекою житлового масиву. Бібліотека імені Миколи Костомарова важлива як шевченківський районний кейс, а Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди – як особливо промовистий приклад бібліотеки, чий простір виявив життєстійкість після воєнного пошкодження, що безпосередньо наближає його до теми післявоєнної реабілітації громади [7; 8; 31; 49; 54-57].

Окрему дослідницьку цінність цієї вибірки становить поєднання фізичного та цифрового вимірів простору. Бібліотека як сучасний громадський простір існує сьогодні не лише у форматі реального приміщення, а й у форматі його публічної репрезентації: фотографій інтер'єру, анонсів зустрічей, постів про модернізацію, повідомлень про доступність чи пошкодження, сюжетів про роботу під час війни, візуальних свідчень облаштованих зон, фасадів, входів, інклюзивних елементів і комунікативних сценаріїв. Саме тому офіційні сторінки бібліотек у Facebook у цьому дослідженні використовуються не як допоміжне тло, а як повноправне джерело емпіричних даних. Вони дозволяють простежити, як сама інституція показує свій простір, які елементи вважає знаковими, які образи затишку, безпеки або відкритості транслює громаді і як через візуальну комунікацію формує очікування користувача щодо перебування в бібліотеці [7; 8; 31; 49; 54-57; 24, с. 9-22; 31; 37, с. 16-29; 41; 43].

З огляду на поставлені завдання, методичний апарат підрозділу 2.1 було вибудовано як комбінацію кількох взаємодоповнювальних методів. Базовим залишався аналіз і синтез наукових та професійно-методичних

джерел, що дали змогу перевести наявні теоретичні уявлення про бібліотечний простір у прикладну систему аналітичних блоків.

Таблиця 2.2

База дослідження: характеристика відібраних бібліотек Києва

Бібліотека	Тип і цільова аудиторія	Методична роль у вибірці
Бібліотека № 115 для дітей [7]	Районна дитяча бібліотека	Дозволяє аналізувати простір, орієнтований на дітей, батьків і локальну громаду житлового масиву; важлива для порівняння з центральною дитячою бібліотекою.
Бібліотека імені Павла Тичини [8]	Районна публічна бібліотека для дорослої і змішаної аудиторії	Репрезентує районний формат щоденного бібліотечного користування та простір комунікації громади без статусу міської центральної книгозбірні.
Київська молодіжна бібліотека [31]	Спеціалізована бібліотека для молоді	Уводить до вибірки простір, де особливо значущими є події, навчання, цифрові практики, динаміка й неформальна комунікація.
Публічна бібліотека імені Лесі Українки [49]	Міська центральна бібліотека для дорослих	Виступає опорним кейсом інституційно зрілого бібліотечного простору з міським значенням і виразною публічною репрезентацією.
Бібліотека імені Миколи Костомарова [54]	Районна бібліотека Шевченківського району	Забезпечує шевченківський сегмент вибірки та дає матеріал для аналізу районного бібліотечного простору у щільному міському середовищі.
Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей [55]	Центральна дитяча бібліотека міського рівня	Дозволяє вивчати естетику простору, зорієнтованого на дитячу, підліткову та сімейну аудиторію, а також зіставляти різні дитячі моделі простору.
Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди [56]	Районна центральна бібліотека	Особливо релевантна для теми життєстійкості та відновлення простору після воєнних пошкоджень; поєднує локальну укоріненість і символічний вимір стійкості.
Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо» [57]	Центральна районна бібліотека	Важлива для аналізу громадсько орієнтованої бібліотеки як районного комунікативного вузла та зіставлення моделей районної модернізації.

Порівняльний метод застосовувався під час зіставлення бібліотек різного типу й цільового призначення. Структуроване спостереження використовувалося для фіксації просторових характеристик без розчинення у враженнях чи суто емоційних оцінках. Контент-аналіз офіційних сторінок і публічних матеріалів дозволив працювати не лише з фізичним простором, а й

із його цифровими репрезентаціями. Елементи експертного оцінювання були потрібні для перетворення описових ознак на порівнювані показники, а анкетування користувачів та уточнювальні бесіди з працівниками – для зв'язування просторових рішень із реальним досвідом перебування в бібліотеці [24, с. 9-22; 25, с. 3-11; 27, с. 332-338; 28; 64, р. 57-71; 68, р. 174-196; 105; 106; 131].

Методика дослідження спирається на поєднання якісного аналізу, візуального спостереження, порівняльного зіставлення та елементів експертного оцінювання. Теоретичну основу становлять положення про бібліотеку як громадський простір, концепція «чотирьох просторів бібліотеки», підходи до інклюзивності й безбар'єрності, а також уявлення про бібліотечне середовище як чинник психологічного комфорту [10; 17; 18, с. 14-19; 20; 24, с. 9-22; 29; 45; 47; 53]. Емпіричну основу становлять онлайн-ресурси обраних бібліотек, фотоматеріали, винесені до додатків А–З, а також результати структурованого аналізу просторових характеристик за єдиними критеріями.

З огляду на тему роботи, важливо було не лише зафіксувати наявність певних елементів інтер'єру, а й інтерпретувати їх у зв'язку з користувацьким досвідом. Наприклад, наявність м'яких меблів оцінюється не тільки як декоративна ознака, а як показник можливості тривалішого, менш формалізованого перебування. Наявність навігації розглядається не тільки як інформаційний елемент, а як чинник зниження тривожності нового користувача. Подієва зона аналізується не лише як місце проведення заходів, а як індикатор відкритості бібліотеки до громади. Така інтерпретаційна логіка відповідає предмету дослідження, у центрі якого перебуває вплив естетичних, інклюзивних і безпекових характеристик інтер'єру на соціально-психологічний стан користувачів.

Таблиця 2.3

Аналітичні блоки оцінювання естетики бібліотечного простору

Блок оцінювання	Що саме фіксується	Типові індикатори
Вхідно-маршрутний	Перший контакт із бібліотекою та логіка пересування від входу до основних зон.	Стан і виразність входу, доступність вхідної групи, очевидність маршруту, зручність переходів, відсутність бар'єрів.
Функціонально-зональний	Наявність і зрозумілість різних сценаріїв користування простором.	Читальні місця, подієві зони, дитячі сегменти, простори тихого перебування, коворкінгові або комунікативні зони.
Світло-колірний	Якість освітлення та візуально-емоційний тон простору.	Достатність природного і штучного світла, контрастність, гармонійність кольорової палітри, візуальна втомлюваність або комфорт.
Меблево-ергономічний	Зручність фізичного користування простором і меблями.	Комфорт сидіння, гнучкість меблів, адаптивність робочих поверхонь, можливість індивідуальної та групової роботи.
Навігаційно-комунікативний	Здатність простору бути зрозумілим і дружнім у комунікації.	Читабельність позначень, візуальні підказки, інформаційні носії, інтуїтивність користування простором і сервісами.
Інклюзивно-безпековий	Наявність рішень для доступності, безбар'єрності та кризової готовності.	Безперервний доступний маршрут, альтернативні формати інформації, безпечні сценарії евакуації, відсутність критичних перешкод.
Психоемоційний і відновлювальний	Атмосфера простору та його здатність знижувати напруження.	Відчуття затишку, відсутність сенсорного хаосу, можливість усамітнення без ізоляції, наявність «тихих» зон, ознаки турботи про користувача.

Дослідження здійснювалося у кілька послідовних етапів. На першому етапі було уточнено теоретичні поняття та нормативно-методичні засади аналізу бібліотечного простору. На другому етапі сформовано вибірку бібліотек і визначено джерельну базу. На третьому етапі здійснено візуальний і порівняльний аналіз бібліотек за групами критеріїв. На четвертому етапі результати аналізу було співвіднесено з психоемоційними індикаторами користувацького досвіду: відчуттям безпеки, приналежності, комфортом перебування та потенційним зниженням тривожності. На п'ятому етапі сформульовано узагальнення, які стали основою для подальших рекомендацій у третьому розділі.

Як показує таблиця 2.4, жоден із застосованих методів не претендує на абсолютну самодостатність. Їхня доказова сила виникає саме в поєднанні: спостереження уточнює те, що візуально репрезентується онлайн, а

користувацькі та експертні дані дозволяють співвіднести простір із реальним досвідом перебування [24, с. 9-22; 25, с. 3-11; 27, с. 332-338; 28; 64, р. 57-71].

Таблиця 2.4

Методи дослідження, типи даних та їхнє аналітичне призначення

Метод	Матеріал	Аналітичне призначення	Як компенсуються обмеження
Аналіз і синтез літератури	Наукові праці, професійні посібники, нормативно-правові акти	Формування понятійної та критерійної бази дослідження	Зіставлення бібліотекознавчих, дизайнерських, інклюзивних і психоемоційних підходів.
Структуроване спостереження	Вхідна група, зали, навігація, меблі, освітлення, зони, сервісні точки	Фіксація реальної просторової організації бібліотеки	Використання єдиної карти спостереження і блоків оцінювання.
Контент-аналіз офіційних сторінок	Пости, фото, анонси, візуальні серії, матеріали про події та просторові зміни	Реконструкція публічної репрезентації бібліотечного простору та його динаміки	Критичне співвіднесення з результатами спостереження й аналітичними критеріями.
Експертне оцінювання	Бали за аналітичними блоками	Перетворення якісних ознак на порівнювані показники	Оцінювання не ізольованих деталей, а комплексу взаємопов'язаних характеристик.
Анкетування користувачів	Оцінки комфорту, безпеки, зрозумілості, бажання повертатися	Виявлення зв'язку між просторовими рішеннями і користувацьким досвідом	Орієнтація на конкретні просторові показники, а не лише загальне враження.
Уточнювальні бесіди	Пояснення працівників щодо використання зон, змін у просторі, особливостей роботи	Контекстуалізація окремих рішень та уточнення інтерпретації	Використовуються як допоміжний, а не єдиний доказовий рівень.

Окремої уваги потребує система критеріїв, використана для оцінювання бібліотечного простору. Вона охоплює естетичну цілісність, функціональне зонування, зрозумілість навігації, фізичну доступність, сенсорний комфорт, соціальну відкритість, безпекову читабельність і відновлювальний потенціал. Такі критерії впливають із теоретичних положень першого розділу та відповідають завданням дослідження. Вони дають змогу оцінити не лише вигляд бібліотеки, а й те, наскільки її простір сприяє самотійному користуванню, комунікації, безпечному перебуванню,

залученню різних груп і психологічному відновленню [20; 29; 45; 47; 53; 64, с. 57-71; 68, с. 174-196].

Таблиця 2.5

Операціоналізація ключових користувацьких показників у дослідженні

Показник	Змістове наповнення	Орієнтовні індикатори для анкети й аналізу
Просторова зрозумілість	Наскільки легко користувач розуміє, як увійти, де розташовані зони і як ними користуватися.	Легкість орієнтації; очевидність маршруту; зрозумілість позначень; відсутність дезорієнтації.
Сенсорний комфорт	Сприйняття світла, кольору, шуму, візуального навантаження та загальної атмосфери.	Чи не втомлює простір; чи достатньо світла; чи приємно перебувати тривалий час; чи немає сенсорного перевантаження.
Відчуття безпеки	Суб'єктивне переживання захищеності, передбачуваності й довіри до простору.	Чи сприймається бібліотека як безпечне місце; чи зрозуміло, що робити у кризовій ситуації; чи немає тривожних просторових чинників.
Відчуття приналежності	Досвід прийнятості та психологічної доступності простору для різних категорій користувачів.	Чи здається бібліотека «своїм» місцем; чи хочеться повернутися; чи є відчуття доброзичливої атмосфери.
Відновлювальний потенціал	Здатність простору сприяти зниженню напруження, зосередженню, спокійному перебуванню.	Чи можна тут відпочити від інформаційного тиску; чи сприяє простір концентрації; чи є можливість тихого перебування.
Намір повторного відвідування	Готовність знову користуватися простором та рекомендувати його іншим.	Бажання приходити знову; готовність радити бібліотеку; оцінка загальної привабливості простору.

Важливою частиною методики стала стандартизація візуального аналізу. Додатки А-З у роботі мають доказове значення, оскільки візуальні матеріали дозволяють побачити реальні просторові рішення конкретних бібліотек. Для кожної установи доцільно застосовувати єдину логіку представлення: фасад і вхідна група, зона первинного контакту, основний зал або простір обслуговування, спеціалізована зона, навігаційні або інформаційні елементи, інклюзивні та безпекові рішення, атмосфера подієвої чи повсякденної взаємодії. Така уніфікація дає змогу порівнювати бібліотеки між собою і не перетворювати аналіз на довільний опис фотографій.

Отже, у підрозділі 2.1 обґрунтовано організацію та методику дослідження естетики бібліотечного простору публічних бібліотек Києва як комплексного міждисциплінарного процесу, що поєднує бібліотекознавчий,

соціокомунікаційний, просторово-дизайнерський, інклюзивний і психоемоційний підходи. Доведено, що для вивчення впливу бібліотечного середовища на відчуття безпеки, комфорту, приналежності та зниження тривожності користувачів доцільним є застосування цілеспрямованої стратифікованої вибірки, яка охоплює різні типи публічних бібліотек Києва: міські центральні книгозбірні, районні бібліотеки, модернізовані бібліохаби, дитячі, молодіжні та спеціалізовані простори. Саме така логіка відбору дозволяє забезпечити репрезентативність якісного аналізу не за кількісним принципом, а за принципом типологічної, функціональної та просторової різноманітності досліджуваних об'єктів.

У результаті визначено, що найбільш продуктивною для досягнення мети роботи є методика, заснована на поєднанні спостереження, порівняльного аналізу, елементів експертного оцінювання, аналізу відкритих цифрових репрезентацій бібліотек, а також системи критеріїв, яка враховує естетичні, інклюзивні, навігаційні, безпекові та функціональні параметри простору. Такий підхід дає змогу перейти від загального опису бібліотечного інтер'єру до структурованого виявлення його сильних і проблемних сторін, а також створює належне підґрунтя для подальшого аналізу конкретних просторових рішень у відібраних бібліотеках. Отже, сформована база дослідження та обрана методика є науково вмотивованими, внутрішньо узгодженими з предметом і завданнями кваліфікаційної роботи та придатними для подальшого емпіричного вивчення естетики бібліотечного простору публічних бібліотек Києва.

2.2. Аналіз інтер'єрних, інклюзивних і безпекових рішень у публічних бібліотеках Києва

Аналіз інтер'єрних, інклюзивних і безпекових рішень у публічних бібліотеках Києва здійснюється з урахуванням методики, обґрунтованої в підрозділі 2.1, та спирається на вибірку з восьми бібліотек різних типів:

Бібліотеки № 115 для дітей Централізованої бібліотечної системи Деснянського району м. Києва, Бібліотеки імені Павла Тичини Дніпровського району міста Києва, Київської молодіжної бібліотеки, Публічної бібліотеки імені Лесі Українки, Бібліотеки імені Миколи Костомарова Шевченківського району, Центральної бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва, Центральної бібліотеки Солом'янки імені Григорія Сковороди та Центральної районної бібліотеки ЦБС «Свічадо» [7; 8; 31; 49; 54; 55; 56; 57]. Оскільки ці установи репрезентують різні моделі публічного бібліотечного простору – дитячу, молодіжну, центральну міську, районну й центральну районну, – їхній аналіз дає змогу простежити як спільні тенденції модернізації бібліотек Києва, так і специфіку просторових рішень, зумовлену цільовою аудиторією, ресурсним станом, подією активністю та локальним контекстом.

Важливо, що в межах цього підрозділу електронні ресурси бібліотек використовуються не як теоретичні джерела, а як емпіричний матеріал, що дозволяє простежити, як бібліотека презентує свій простір, події, інтер'єр, атмосферу, взаємодію з громадою та користувацькі сценарії. Теоретичну рамку аналізу становлять праці й методичні матеріали, у яких бібліотека розглядається як багатофункціональний громадський простір, середовище навчання, зустрічей, подій, творчості, інклюзії та соціально-психологічної підтримки [10; 17; 18, с. 14-19; 19, с. 95-106; 24, с. 9-22]. Нормативно-методичним підґрунтям оцінювання доступності та безпеки є документи, що регламентують інклюзивність, доступність громадських будівель, захисні споруди, освітлення та безбар'єрне середовище [20; 21; 22; 29; 30; 45; 46; 47].

Для структурованого аналізу просторових рішень у бібліотеках вибірки доцільно використовувати кілька взаємопов'язаних аналітичних блоків: загальну інтер'єрну організацію, функціональне зонування, естетичну цілісність, навігацію, інклюзивність, безбар'єрність, безпекову готовність і психоемоційний потенціал середовища. Такий підхід дозволяє не обмежуватися загальними оцінками на кшталт «сучасно», «затишно» або «зручно», а розглядати бібліотеку як складну систему, де кожен елемент

інтер'єру впливає на користувацький досвід, відчуття безпеки, рівень самостійності, готовність залишатися у просторі та повертатися до нього.

Таблиця 2.6

Аналітичні блоки оцінювання просторових рішень у бібліотеках вибірки

Аналітичний блок	Що саме оцінюється	Значення для користувача
Інтер'єрно-естетичний	Світло, колір, меблювання, матеріали, декоративні акценти, візуальна впорядкованість, емоційна атмосфера	Формує перше враження, психологічний комфорт, готовність залишатися у просторі та повертатися до бібліотеки
Функціонально-зональний	Наявність читальних, комунікаційних, дитячих, молодіжних, подієвих, консультаційних, тихих і спеціалізованих зон	Дає змогу користувачам обирати сценарій перебування відповідно до потреб і стану
Інклюзивно-безбар'єрний	Доступність входу, маршрутів, меблів, інформації, цифрових сервісів, адаптація для різних груп користувачів	Зменшує фізичні, сенсорні, інформаційні й соціальні бар'єри доступу
Навігаційно-комунікативний	Вивіски, позначення, схеми, інформаційні стенди, зрозумілість зонування, онлайн-репрезентація простору	Підвищує передбачуваність простору, зменшує тривожність і полегшує самостійне користування
Безпековий	Евакуаційні рішення, ознаки кризової готовності, укриття або маршрути до них, стан входу, освітленість, порядок у проходах	Підтримує фізичну й психологічну безпеку в умовах воєнних і повсякденних ризиків
Психоемоційний	Відчуття затишку, прийняття, контролю, приналежності, соціальної довіри, відсутність надмірного сенсорного перевантаження	Сприяє соціально-психологічній стабілізації, адаптації та реабілітації користувачів

Запропоновані в таблиці 2.6 блоки є зручними для аналізу бібліотек різних типів, оскільки не нав'язують їм однакової моделі інтер'єру, але дають спільну рамку оцінювання. Наприклад, дитяча бібліотека не повинна бути просторово тотожною молодіжній або центральній районній, проте всі вони мають забезпечувати зрозумілий вхід, логічні маршрути, безпечні меблі, доступність, можливість комунікації та атмосферу прийняття. Отже, ідеться не про стандартизацію естетики, а про стандартизацію принципів якості користувацького досвіду.

Перший блок аналізу стосується інтер'єрної організації та функціонального зонування. У досліджуваних бібліотеках простежується поступовий перехід від моделі бібліотеки як переважно фондового приміщення до моделі багатофункціонального середовища. Поряд із

полицьями, кафедрами обслуговування й традиційними читальними місцями дедалі більшого значення набувають простори для подій, клубної роботи, екскурсій, занять із дітьми, молодіжних зустрічей, майстер-класів, коворкінгу та неформального спілкування. Така тенденція узгоджується з моделлю «чотирьох просторів бібліотеки», де простір навчання, натхнення, зустрічей і подій розглядається як основа сучасної публічної бібліотеки [10, с. 6-7, 29, 35, 60].

У дитячих бібліотеках вибірки – Бібліотеці № 115 для дітей ЦБС Деснянського району та Центральній бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка для дітей – особливо важливими є масштабність меблів, безпечність розміщення зон, емоційна відкритість, наявність ігрових, творчих і подієвих елементів [7; 55]. Простір таких бібліотек має враховувати не лише потреби дитини як читача, а і як активного учасника пізнання, гри, комунікації та творчості. Для дитячої аудиторії естетика інтер'єру особливо тісно пов'язана з довірою: кольори, форми, меблі, доступність книжок, виставкові рішення й доброзичлива атмосфера мають знижувати бар'єр входження та підтримувати відчуття безпеки.

Київська молодіжна бібліотека репрезентує інший тип просторової організації, зорієнтований на молодіжну аудиторію, неформальну освіту, самовираження, комунікацію, роботу з цифровими ресурсами та подієву активність [31]. Для такого простору особливо важливими є гнучке меблювання, можливість групової взаємодії, неформальні зони перебування, візуальна сучасність і відкритість до різних форматів участі. Молодіжна бібліотека має створювати середовище, яке не сприймається як надмірно регламентована установа, а радше як безпечний міський простір саморозвитку, зустрічей, дискусій і культурної присутності.

Центральні та районні бібліотеки вибірки – Публічна бібліотека імені Лесі Українки, Бібліотека імені Павла Тичини, Бібліотека імені Миколи Костомарова, Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди та Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо» – демонструють інший тип

завдань, оскільки працюють із ширшою та більш різновіковою аудиторією [8; 49; 54; 56; 57]. Для них особливо важливими є універсальність, зрозумілість маршрутів, поєднання традиційного читального простору з подієвими й консультаційними форматами, здатність бути відкритим середовищем для локальної громади. У цих бібліотеках інтер'єр має не лише забезпечувати комфорт читання чи роботи, а й підтримувати статус бібліотеки як публічного осередку району або міста.

Таблиця 2.7

Типологічна характеристика бібліотек вибірки за просторовою роллю

Бібліотека	Тип простору у вибірці	Ключовий аналітичний акцент
Бібліотека № 115 для дітей	Дитячий і сімейний районний простір	Емоційна безпека, дитяча ергономіка, творча атмосфера, подієвість для дітей і сімей [7]
Бібліотека імені Павла Тичини	Районна бібліотека з інклюзивним профілем	Доступність для різних груп користувачів, зокрема для осіб із порушеннями зору; поєднання читального й комунікативного простору [8]
Київська молодіжна бібліотека	Молодіжний культурно-комунікативний простір	Неформальна освіта, саморозвиток, комунікація, сучасна візуальна репрезентація [31]
Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Київ	Центральна міська бібліотека для дорослої аудиторії	Репрезентативність, інтелектуальна стабільність, сервісна зрозумілість, публічна комунікація [49]
Бібліотека імені Миколи Костомарова	Районний локальний культурний простір	Повсякденна доступність, події для громади, локальна культурна активність [54]
Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей	Центральний дитячий бібліотечний простір	Дитяча й сімейна аудиторія, вікова доступність, простір читання, творчості й навчання [55]
Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди	Районна бібліотека з виразним післякризовим виміром	Відновлення після пошкодження, життєстійкість, екскурсії, зустрічі, повернення довіри до простору [56]
Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо»	Соціально-комунікативний районний бібліотечний простір	Модернізація, універсальність, відкритість до різних груп користувачів, подієва функція [57]

Аналіз показує, що інтер'єрна організація бібліотек вибірки дедалі частіше орієнтується на сценарність користування. Бібліотека вже не передбачає лише один основний сценарій – прийти, взяти книжку або попрацювати в читальній залі. Вона має підтримувати коротке інформаційне звернення, тривале перебування, роботу з ноутбуком, участь у події, дитячу активність, екскурсію, спілкування, індивідуальну консультацію або тихе

читання. Це потребує гнучкого зонування й такого меблювання, яке може адаптуватися до різних ситуацій [10; 17; 51, с. 55-68; 53].

Естетична цілісність досліджуваних бібліотек проявляється через поєднання кольору, світла, меблів, виставкових матеріалів, тематичних полиць, декоративних елементів і локальних візуальних акцентів. У тих випадках, де ці елементи узгоджені, бібліотека сприймається як упорядковане й доброзичливе середовище. Там, де візуальні матеріали перевантажують простір, меблі різняться за стилем, а інформаційні повідомлення не утворюють єдиної системи, може виникати відчуття хаотичності. У контексті соціально-психологічної реабілітації важливо, щоб естетика не створювала додаткового напруження, а допомагала користувачеві швидко зчитувати простір і відчувати його передбачуваність [12, с. 28-33; 32, с. 12-15; 36, с. 27-32; 44, с. 123-127].

Особливої уваги потребує навігаційна зрозумілість. У бібліотеках, які працюють із різними аудиторіями, навігація має не лише інформувати, а й заспокоювати: показувати, де перебуває користувач, куди він може піти, де отримати допомогу, де знайти потрібну зону, як діяти під час небезпеки. Чіткі вказівники, контрастне маркування, читабельні оголошення, схеми приміщення, зрозумілі назви зон і поличкова навігація зменшують когнітивне навантаження та підвищують самостійність користувача [20; 29; 45; 47; 74]. Навігація є особливо важливою для нових відвідувачів, дітей, літніх людей, користувачів із порушеннями зору або людей, які перебувають у стані тривожності.

Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотеках вибірки мають різний рівень проявленості. Частина установ демонструє окремі фізичні рішення – доступні входи, адаптовані маршрути, спеціалізовані матеріали або інформацію щодо безбар'єрності. В інших випадках інклюзивність більше проявляється через соціальну відкритість: заходи для дітей, родин, молоді, літніх людей, внутрішньо переміщених осіб, екскурсії, клуби, творчі зустрічі, просвітницькі події. Для комплексної оцінки важливо враховувати обидва

рівні: архітектурно-середовищний і соціально-комунікативний. Інклюзивна бібліотека має не тільки дозволяти фізично потрапити всередину, а й створювати умови для повноцінної участі в бібліотечному житті [18, с. 14-19; 19, с. 95-106; 20; 24, с. 9-22; 29].

Таблиця 2.8

Порівняльний аналіз інтер'єрних, інклюзивних і безпекових рішень у бібліотеках вибірки

Бібліотека	Інтер'єрні рішення	Інклюзивні та безбар'єрні прояви	Безпековий і психоемоційний потенціал
Бібліотека № 115 для дітей	Дитячоорієнтована візуальна атмосфера, спеціалізовані зони, подієві фото, сімейна комунікація	Потреба в масштабованих для дітей меблях, зрозумілих маршрутах і доступності для дітей з ООП	Формування безпечного культурно-освітнього простору для дітей і сімей
Бібліотека імені Павла Тичини	Поєднання читальних, комунікативних і спеціалізованих зон	Акцент на користувачах із порушеннями зору; потреба в контрастній, тактильній і сервісній доступності	Підсилення довіри через інклюзивний профіль та районну доступність
Київська молодіжна бібліотека	Неформальний простір для молоді, подій, саморозвитку і комунікації	Цифрова й інформаційна доступність як частина молодіжної бібліотечної моделі	Підтримка соціальної включеності молоді та безпечної комунікації
Публічна бібліотека імені Лесі Українки	Репрезентативний простір дорослої міської бібліотеки, поєднання традиційності й публічної активності	Важливість зрозумілих сервісів, доступного маршруту і цифрової комунікації	Інституційна стабільність, інтелектуальна довіра, простір для культурної участі
Бібліотека імені Миколи Костомарова	Локальний районний простір із подієвою та культурно-освітньою функцією	Потреба в універсальній доступності для різновікової громади	Підтримка повсякденного соціального контакту й локальної приналежності
Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей	Дитячий простір читання, творчості, навчання і сімейної взаємодії	Актуальність вікової доступності, інклюзії дітей з особливими потребами та зрозумілої навігації	Психологічна дружність, зниження бар'єра входження дитини до бібліотеки
Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди	Відновлений простір, що поєднує затишок, екскурсії, зустрічі та локальну культурну пам'ять	Доступність для широкої районної аудиторії потребує комплексного підтримання	Кейс життєстійкості: простір після пошкодження повертається до роботи з громадою
Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо»	Модернізований соціально-комунікативний бібліотечний простір	Потреба в поєднанні фізичної, інформаційної та сервісної безбар'єрності	Потенціал підтримки різних груп користувачів через універсальний районний формат

Дані таблиці 2.8 підтверджують, що досліджувані бібліотеки вже мають помітний потенціал для виконання ролі сучасних громадських просторів. Водночас цей потенціал реалізований нерівномірно. Найсильніше проявлені подієвість, соціальна відкритість, культурно-просвітницька

активність і прагнення до створення дружньої атмосфери. Найбільш проблемними залишаються системність навігації, рівномірність безбар'єрності, акустичне зонування, видимість безпекових маршрутів і наявність спеціально організованих зон психоемоційного відновлення.

Безпекові рішення в публічних бібліотеках Києва мають розглядатися у двох площинах: повсякденній і кризовій. Повсякденна безпека пов'язана з освітленням, відсутністю травмонебезпечних елементів, вільними проходами, стійкістю меблів, передбачуваністю правил і доброзичливою комунікацією. Кризова безпека в умовах війни охоплює інструкції щодо повітряної тривоги, евакуаційні маршрути, інформацію про укриття, резервні рішення, можливість комунікації та готовність персоналу діяти в надзвичайних ситуаціях [21; 22; 33; 45; 46]. Для бібліотеки як середовища соціально-психологічної реабілітації важливо, щоб ці елементи не створювали атмосфери страху, але були достатньо видимими й зрозумілими.

У контексті роботи окремого значення набуває Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди. Її включення до вибірки є методично обґрунтованим не лише через статус центральної районної бібліотеки, а й через досвід відновлення після пошкоджень, спричинених російською атакою на Київ, та подальше повернення до активної роботи з громадою [56]. Цей кейс важливий для теми післявоєнної відбудови, оскільки дозволяє розглядати бібліотеку не просто як простір, що потребує захисту, а як інституцію, здатну відновлювати свою діяльність, повертати користувачам відчуття стабільності й підтримувати локальну спільноту навіть після кризових подій.

З погляду соціально-психологічної ролі бібліотеки важливо, що інтер'єрні рішення не діють самі по собі. Їхній вплив посилюється або послаблюється сервісною комунікацією, подієвою активністю, готовністю персоналу підтримати користувача, наявністю доброзичливої атмосфери й зрозумілих правил. Навіть естетично привабливий простір може залишатися психологічно складним, якщо він незрозумілий, шумний, недоступний або

формальний. Натомість навіть за обмежених ресурсів бібліотека може створити підтримувальне середовище через увагу до деталей: охайність, світло, порядок, логічне розміщення меблів, людський контакт, локальну айдентику, тематичні виставки, події для громади та видиму турботу про різні групи користувачів.

Таблиця 2.9

Сильні сторони та проблемні зони просторової організації бібліотек вибірки

Параметр аналізу	Виявлені сильні сторони	Проблемні аспекти
Фасад і вхідна група	Бібліотеки зберігають видиму присутність у міському середовищі; частина має впізнавані вивіски та відкриту комунікацію з вулицею	Не завжди з онлайн-матеріалів можна оцінити реальну зручність входу, ширину проходів, стан пандусів або доступність у різні сезони
Зонування	Наявні читальні, подієві, дитячі, молодіжні й комунікативні зони; бібліотеки демонструють багатофункціональність	Потребує уточнення акустичне розмежування тихих і активних зон, а також зручність одночасного використання різними групами
Меблювання й ергономіка	Фото засвідчують використання різних типів місць для читання, спілкування, занять і подій	Не всі фотоматеріали дають змогу перевірити адаптивність меблів, висоту, мобільність і придатність для маломобільних користувачів
Навігація	У багатьох бібліотеках наявні інформаційні стенди, візуальна комунікація і позначення зон	Потребують посилення контрастності, системності, дублювання інформації та зрозумілості маршрутів для нових користувачів
Інклюзивність	Вибірка охоплює бібліотеки з різними інклюзивними профілями: дитяча, молодіжна, доросла, районна, для користувачів з особливими потребами	Не всі рішення однаково видимі або підтверджені публічними документами; потрібен окремий аудит фізичної, цифрової та інформаційної доступності
Безпека і кризова готовність	Частина бібліотек демонструє досвід роботи в умовах війни, відновлення після пошкоджень або функцію стабільного місця для громади	Ознаки укриттів, евакуаційних маршрутів, протоколів дій під час тривоги не завжди репрезентовані в офіційних фотоматеріалах
Психоемоційна атмосфера	Подієві фото, екскурсії, зустрічі й дитячі активності демонструють живий характер простору	Потребує подальшого дослідження реальне сприйняття користувачами: рівень тривожності, комфорт, приналежність, бажання повертатися

Водночас дослідження виявляє низку проблемних зон, які варто враховувати в подальших рекомендаціях. По-перше, не всі інклюзивні рішення однаково видимі й задокументовані в онлайн-ресурсах бібліотек. По-друге, безпекова складова часто репрезентована фрагментарно: користувач не завжди може заздалегідь зрозуміти, які саме кризові маршрути, укриття або правила діють у конкретній бібліотеці. По-третє, фотоматеріали не завжди дозволяють оцінити акустику, запах, температуру,

реальну ширину проходів, стан санітарних приміщень або якість взаємодії з персоналом. По-четверте, естетична привабливість окремих зон може не гарантувати доступності всього маршруту користувача. Тому результати цього підрозділу слід розглядати як поєднання візуального аналізу, аналізу відкритих джерел і підготовки підґрунтя для подальшого оцінювання впливу простору на користувачів у підрозділі 2.3.

Таблиця 2.10

**Потенціал бібліотек вибірки як просторів соціально-психологічної
реабілітації громади**

Тип бібліотеки	Провідний реабілітаційний ресурс простору	Очікуваний соціально-психологічний ефект
Дитячі бібліотеки	Безпечне читання, творчість, гра, сімейна взаємодія, освітні й дозвілєві активності	Формування довіри до культурного простору, підтримка розвитку й емоційної стабільності дітей
Молодіжна бібліотека	Неформальне навчання, самовираження, подієвість, комунікація, цифрова присутність	Підтримка включеності молоді, зменшення соціальної ізоляції, розвиток громадянської активності
Центральна міська бібліотека для дорослих	Інтелектуальна стабільність, сервісна надійність, культурна репрезентативність, публічні події	Підтримка довіри до інституцій, відчуття впорядкованості й доступу до знань
Районні універсальні бібліотеки	Близькість до повсякденного життя громади, регулярні події, консультації, зустрічі, простір перебування	Посилення локальної приналежності, соціальної згуртованості й підтримки різних груп населення
Бібліотека з досвідом пошкодження і відновлення	Візуальне й функціональне повернення простору до життя після атаки	Символічне відновлення нормальності, посилення життєстійкості громади, зменшення відчуття втрати
Інклюзивно орієнтовані бібліотеки	Адаптація для користувачів з особливими потребами, зрозумілі сервіси, спеціалізовані або підтримувальні рішення	Зменшення маргіналізації, підвищення самостійності й гідності користувача

Отже, проведене дослідження засвідчує, що аналіз інтер'єрних, інклюзивних і безпекових рішень у публічних бібліотеках Києва має здійснюватися як цілісне оцінювання користувацького досвіду. Фотоматеріали додатків А-3 підтверджують, що сучасна бібліотека функціонує як простір взаємодії, підтримки, локальної пам'яті, навчання, комунікації й відновлення. Водночас виявлені відмінності між бібліотеками показують потребу в подальшому емпіричному уточненні того, як користувачі реально переживають ці простори: чи почуваються вони в них

безпечно, чи відчувають приналежність, чи знижується рівень тривожності та чи мотивує середовище до повторного відвідування. Саме ці питання розглядаються в наступному підрозділі бакалаврської роботи.

2.3. Оцінювання впливу естетики бібліотечного середовища на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності користувачів

Після визначення організаційно-методичної основи дослідження та аналізу інтер'єрних, інклюзивних і безпекових рішень у конкретних публічних бібліотеках Києва логічним наступним кроком є оцінювання того, як зафіксовані характеристики середовища можуть впливати на користувача. У межах цієї кваліфікаційної роботи такий вплив розглядається як соціокомунікаційний і середовищний ефект, що виявляється у трьох взаємопов'язаних площинах: відчутті безпеки, відчутті приналежності та рівні ситуативної тривожності. Такий підхід узгоджується з попередніми теоретичними положеннями роботи, де бібліотека інтерпретувалася як життєстійкий громадський простір, а її інтер'єр – як активний чинник користувацького досвіду, довіри та психоемоційного комфорту [6, с. 90-117; 10, с. 6-7; 64, с. 57-71; 68, с. 174-196].

Оцінювання впливу естетики бібліотечного середовища спирається на матеріали попереднього аналізу, фотодобірки додатків А–З та відкриті онлайн-ресурси бібліотек, що становлять емпіричну базу роботи [7; 8; 31; 49; 54; 55; 56; 57]. Йдеться не про клінічне або психометричне вимірювання тривожності, а про якісно-експертне оцінювання середовищних чинників, які можуть посилювати або послаблювати відчуття напруження, дезорієнтації, чужості, небезпеки чи, навпаки, спокою, довіри, зрозумілості та належності до спільного простору. Тому в цьому підрозділі терміни «безпека», «приналежність» і «тривожність» використовуються як аналітичні категорії користувацького досвіду, а не як медичні діагностичні показники.

Відчуття безпеки в бібліотеці формується не лише через фізичну захищеність, а й через передбачуваність простору. Користувач почувається впевненіше, коли розуміє, де вхід, куди звернутися по допомогу, як знайти потрібну зону, де розташовані виходи, санітарні приміщення, укриття або маршрут до безпечного місця. Для цього важливими є доступність входу, логічне зонування, достатнє освітлення, видимість персоналу, зрозуміла навігація, відсутність різких фізичних бар'єрів і чіткі кризові інструкції [20; 21; 22; 29; 45; 46; 47; 74]. У контексті війни ця характеристика набуває особливої ваги, оскільки бібліотека має бути не лише місцем культури, а й середовищем, де людина може відчути базову стабільність.

Відчуття приналежності пов'язане з тим, чи сприймає користувач бібліотеку як «своє» місце. На це впливають не лише послуги, а й атмосфера, візуальна мова простору, подієва активність, видимість різних груп користувачів, локальні культурні маркери, доброзичливість персоналу, можливість брати участь у заходах або просто перебувати без тиску. Якщо бібліотека має відкриті комунікативні зони, зрозумілі правила, доступні сервіси, тематичні виставки, простір для дітей, молоді, дорослих і людей старшого віку, вона формує досвід прийняття й соціального включення [10, с. 35, 60; 18, с. 14-19; 19, с. 95-106; 24, с. 9-22; 68, с. 174-196].

Рівень ситуативної тривожності користувача залежить від того, чи створює простір додаткове сенсорне, когнітивне або соціальне навантаження. Тривожність може посилюватися через темні або заплутані ділянки, шум, візуальний хаос, перевантажені оголошення, незручні меблі, вузькі проходи, незрозумілі правила, відсутність тихої зони або неочевидні сценарії дій під час небезпеки. Натомість достатнє освітлення, акустична помірність, читабельна навігація, м'які зони, природні елементи, ергономічні меблі й можливість обрати власний режим перебування зменшують напруження та підтримують відчуття контролю [30; 42, с. 329-335; 64, с. 57-71; 66; 70; 74].

Таблиця 2.11

**Взаємозв'язок просторово-естетичних параметрів бібліотеки
з психологічними реакціями користувача**

Просторово-естетичний параметр	Потенційний вплив на відчуття безпеки	Потенційний вплив на приналежність і тривожність
Вхідна група, фасад, перший візуальний контакт	Формує первинне уявлення про відкритість, доступність і передбачуваність установи	Зменшує бар'єр входження або, навпаки, посилює відчуття чужості, якщо простір виглядає закритим
Зонування та логіка руху	Дає користувачеві розуміння маршруту, місця персоналу, виходів і функціональних зон	Підтримує відчуття контролю; знижує тривожність, пов'язану з дезорієнтацією
Освітлення і візуальна впорядкованість	Підвищує видимість перешкод, маршрутів і людей у просторі	Сприяє спокою, зосередженості, довірі; надмірний або недостатній контраст може втомлювати
Меблювання, масштаби і ергономіка	Забезпечує фізичну зручність і безпечні проходи	Дозволяє обирати дистанцію і сценарій перебування, що важливо для зменшення напруження
Навігація та інформаційні позначення	Підказує правила і маршрути без необхідності постійно звертатися по допомогу	Підсилює автономність користувача, зменшує страх помилки і комунікативне напруження
Інклюзивні та безбар'єрні рішення	Знижують ризики фізичного й інформаційного виключення	Підтверджують право різних груп бути присутніми в бібліотеці без стигматизації
Тихі, подієві та комунікативні зони	Дають змогу уникати перенавантаження або, навпаки, швидко отримати соціальну підтримку	Підтримують приналежність через вибір: бути наодинці, у малому колі або в події

Таблиця 2.11 показує, що вплив естетики бібліотечного середовища не є абстрактним. Він проявляється через конкретні просторові параметри, які користувач сприймає тілесно, емоційно й поведінково. Вхідна група формує перше враження, планування визначає рівень орієнтації, світло та колір задають емоційний тон, меблі впливають на тривалість перебування, навігація підтримує самостійність, а інклюзивні та природні елементи підсилюють довіру до бібліотеки як до людського простору.

Узагальнена модель оцінювання передбачає, що відчуття безпеки найбільше залежить від доступності входу, видимості маршрутів, логічного зонування, відсутності фізичних перешкод, наявності евакуаційних сценаріїв

і зрозумілої комунікації. Відчуття приналежності пов'язане з відкритістю простору, можливістю участі, різними сценаріями перебування, гнучкими подієвими зонами, культурними маркерами, атмосферою прийняття і видимістю різних груп користувачів. Зниження тривожності, своєю чергою, залежить від сенсорної впорядкованості, якості освітлення, акустичного режиму, тихих зон, м'яких матеріалів, природних елементів, зрозумілих меж простору та можливості контролювати дистанцію до інших людей [6, с. 90-117; 25, с. 3-11; 27, с. 332-338; 30; 42, с. 329-335; 66; 68, с. 174-196; 70].

Таблиця 2.12

Критерії якісно-експертного оцінювання впливу бібліотечного середовища

Вимір оцінювання	Ознаки високого рівня прояву	Орієнтовна інтерпретація для користувача
Відчуття безпеки	Доступний вхід, зрозумілі маршрути, видимість персоналу, читабельні евакуаційні та кризові сценарії, відсутність різких фізичних бар'єрів	«Я розумію, куди йти, де отримати допомогу і як діяти у разі потреби»
Відчуття приналежності	Подієва активність, відкриті комунікаційні зони, доброзичлива атмосфера, видимість різних груп користувачів, локальні культурні маркери	«Це місце приймає мене і пов'язує з громадою»
Зниження тривожності	Світло, тиша або акустична помірність, впорядкованість, наявність місць для усамітнення, відсутність візуального хаосу	«Тут можна заспокоїтися, зосередитися і не напружуватися зайвий раз»
Автономність користувача	Зручна навігація, зрозумілі сервіси, доступність інформації у різних форматах, можливість самостійно обирати сценарій перебування	«Я можу користуватися простором без постійного прохання про допомогу»
Відновлювальний потенціал	Поєднання естетичної цілісності, безбар'єрності, соціальної активності, сенсорного комфорту і кризової готовності	«Бібліотека допомагає повернути відчуття нормальності й довіри»

Таблиця 2.12 дозволяє конкретизувати якісно-експертний характер оцінювання. У центрі уваги перебуває не лише об'єктивна наявність окремих предметів інтер'єру, а й те, як ці предмети, маршрути, зони, вказівники та комунікативні практики можуть бути інтерпретовані користувачем. Саме тому аналіз простору повинен враховувати не тільки його матеріальну організацію, а й очікувану психологічну реакцію: довіру, впевненість, спокій, прийняття або, навпаки, розгубленість, втому й напруження.

У межах вибірки найвиразніше простежується різноманітність механізмів такого впливу. Дитячі бібліотеки працюють через масштаб,

емоційну теплоту, гру, творчість і сімейну атмосферу [7; 55]. Молодіжна бібліотека – через відкритість, неформальність, подієвість і можливість самовираження [31]. Центральна міська бібліотека для дорослих підтримує довіру через інституційну стабільність, сервісність і культурну репрезентативність [49]. Районні бібліотеки впливають через близькість до повсякденного життя громади, регулярні події й локальну комунікацію [8; 54; 57]. Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди є особливо важливою для аналізу післякризового відновлення, адже її простір демонструє здатність бібліотеки повертатися до активного життя громади після пошкоджень і зберігати атмосферу затишку та підтримки [56].

Таблиця 2.13

Узагальнене якісно-експертне оцінювання впливу простору бібліотек вибірки

Бібліотека	Безпека	Приналежність	Зниження тривожності	Ключовий чинник впливу
Бібліотека № 115 для дітей	3,5	4	3,5	Дитячо-сімейна атмосфера, подієвість, дружній масштаб
Бібліотека імені Павла Тичини	4	3,5	3,5	Інклюзивний профіль, орієнтація на користувачів з порушеннями зору
Київська молодіжна бібліотека	3	4	3	Молодіжна відкритість, неформальна комунікація, сучасна подієвість
Публічна бібліотека імені Лесі Українки	3,5	3,5	3	Інституційна стабільність, доросла аудиторія, поєднання традиції й сервісності
Бібліотека імені Миколи Костомарова	3	4	3	Районна близькість, локальна подієвість, регулярний контакт із громадою
Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей	4	4	3,5	Дитячо-сімейна спеціалізація, зрозуміле культурно-освітнє середовище
Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди	4	4	3,5	Післякризове відновлення, затишок, активна взаємодія з громадою
Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо»	4	3,5	3,5	Районний соціально-комунікативний хаб, відкритість і функціональна гнучкість

Оцінки в таблиці 2.13 мають якісно-експертний, а не статистичний характер. Вони не претендують на точне кількісне вимірювання психоемоційного стану користувачів, але дозволяють узагальнити візуально

й функціонально зафіксовані ознаки простору. Найвищі показники за відчуттям приналежності демонструють бібліотеки, де помітні подієвість, робота з громадою, дитячо-сімейна або молодіжна атмосфера, а також локальні культурні маркери. Безпековий потенціал вищий там, де простір виглядає впорядкованим, доступним і сервісно зрозумілим. Зниження тривожності найбільше пов'язане із затишком, освітленням, наявністю комфортних зон, можливістю неформального перебування і зрозумілими сценаріями користування.

Водночас важливо уникати надмірно прямолінійного трактування цих оцінок. Простір бібліотеки впливає на користувача опосередковано: через атмосферу, поведінку персоналу, події, очікування, попередній досвід, індивідуальний психоемоційний стан людини. Тому доцільніше говорити не про прямий причинно-наслідковий зв'язок, а про взаємопов'язаність між просторово-естетичними параметрами та користувацькими реакціями. Такий підхід є методологічно обережним і відповідає бакалаврському рівню дослідження.

Окремого значення набуває оцінювання просторових тригерів тривожності. У бібліотечному середовищі такими тригерами можуть бути дезорієнтація, сенсорне перевантаження, фізична невпевненість, соціальна незручність і кризова невизначеність. Водночас кожен із цих чинників має відносно прості бібліотечні компенсатори: навігацію, зонування, м'яке освітлення, широкі маршрути, доступні меблі, доброзичливу реєстрацію, зрозумілі правила, видимість персоналу, евакуаційні позначення та інструкції [20; 21; 22; 29; 45; 46; 47; 74].

Таблиця 2.14 підтверджує, що значна частина тривожних реакцій користувача пов'язана не з самою бібліотечною послугою, а з тим, наскільки простір є зрозумілим, передбачуваним і людським. Тому навіть відносно прості організаційні рішення можуть мати помітний психоемоційний ефект. Йдеться про впорядкування оголошень, зменшення візуального шуму, створення тихого куточка, покращення освітлення, видимість основних

маршрутів, пояснення правил користування, дружню комунікацію на вході та чіткі дії під час повітряної тривоги.

Таблиця 2.14

Типові просторові тригери тривожності та бібліотечні компенсатори

Потенційний тригер	Як може проявлятися у бібліотеці	Компенсаторне просторове або сервісне рішення
Дезорієнтація	Незрозуміло, де вхід, рецепція, потрібна зона, санвузол або вихід	Система навігації, інформаційні стенди, видимі маршрути, допоміжні схеми
Сенсорне перевантаження	Надмір шуму, візуальний хаос, багато одночасних сигналів, перевантажені полиці	Тихі зони, візуальне розвантаження, м'яке освітлення, зонування активностей
Фізична невпевненість	Вузькі проходи, перепади рівня, незручні меблі, складний вхід	Пандуси, широкі маршрути, поручні, адаптовані меблі, доступна вхідна група
Соціальна незручність	Користувач не розуміє правил поведінки або боїться поставити запитання	Доброзичлива рецепція, зрозумілі правила, видимість персоналу, м'яка комунікація
Кризова невизначеність	Неясно, куди рухатися під час тривоги, де безпечне місце, хто координує дії	Евакуаційні позначення, інструкції, відпрацьовані сценарії, інформація про укриття або безпечні маршрути
Відчуття чужості	Простір здається формальним, холодним, «не для мене»	Локальні культурні маркери, фото подій, відкриті зони, різні формати участі

Таким чином, оцінювання впливу естетики бібліотечного середовища на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності користувачів підтверджує, що інтер'єр публічної бібліотеки є не пасивним фоном, а активним чинником соціально-психологічного досвіду. Він може підтримувати довіру, знижувати дезорієнтацію, формувати приналежність, створювати відчуття нормальності та допомагати людині повертатися до стану стабільності. У післявоєнному контексті це особливо важливо, адже бібліотека може виконувати роль не лише культурно-інформаційної установи, а й м'якого простору відновлення громади.

Водночас результати аналізу засвідчують, що потенціал бібліотек Києва у цьому напрямі є нерівномірним і потребує подальшого розвитку. Найперспективнішими напрямками залишаються систематизація навігації, посилення фізичної та цифрової безбар'єрності, створення тихих і

відновлювальних зон, поліпшення акустики, інтеграція безпекових сценаріїв у повсякденний простір, а також формування дружньої візуальної мови. Саме ці результати створюють підґрунтя для переходу до третього розділу, у якому розробляється система критеріїв оцінювання естетики й інклюзивності бібліотечного інтер'єру та практичні рекомендації щодо адаптації простору публічних бібліотек Києва.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено емпіричне осмислення стану та особливостей просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва в контексті їхнього потенціалу як ресурсів соціально-психологічної реабілітації громади. На основі попередньо обґрунтованих теоретичних положень було визначено організацію, методiku та базу дослідження, що дало змогу перейти від загального розгляду бібліотеки як громадського простору до конкретного аналізу її інтер'єрних, інклюзивних, безбар'єрних і безпекових характеристик. Вибірка дослідження охопила різні типи публічних бібліотек Києва – дитячі, молодіжні, центральні міські та районні бібліотеки, що дозволило зіставити простори з різними цільовими аудиторіями, функціональними завданнями, рівнем модернізації та характером взаємодії з громадою. Такий підхід відповідає завданням роботи, зокрема потребі здійснити емпіричне дослідження стану просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва й оцінити його вплив на відчуття безпеки, приналежності та тривожності користувачів.

У підрозділі 2.1 обґрунтовано доцільність застосування цілеспрямованої вибірки та комплексної методики аналізу, що поєднує спостереження, аналіз відкритих цифрових репрезентацій бібліотек, опрацювання фотоматеріалів, елементи експертного оцінювання та порівняльне узагальнення. Така методика дала змогу розглядати бібліотечний простір як багатокомпонентне середовище, у якому взаємодіють естетичні, функціональні, інклюзивні, навігаційні,

комунікативні та безпекові параметри. Важливо, що сформована база дослідження дозволяє аналізувати реальні простори, які щоденно працюють із різними групами користувачів і виконують як інформаційні, так і соціально підтримувальні функції.

У підрозділі 2.2 проаналізовано інтер'єрні, інклюзивні й безпекові рішення у відібраних публічних бібліотеках Києва. Встановлено, що найсильнішими сторонами досліджуваних просторів є поступове формування багатофункціональних зон, активне використання бібліотек як місць подієвої та комунікативної взаємодії, наявність візуально теплих і неформальних елементів середовища, орієнтація на дитячу, молодіжну, сімейну або широку районну аудиторію, а також прагнення бібліотек підтримувати атмосферу відкритості й довіри. Водночас аналіз засвідчив нерівномірність просторової модернізації: в одних бібліотеках чіткіше виявлено сучасне зонування, доступність і комунікативність простору, тоді як в інших актуальними залишаються питання навігаційної цілісності, сенсорного комфорту, системного візуального оформлення, безбар'єрності та повнішої інтеграції безпекових рішень у повсякденний користувацький маршрут.

У підрозділі 2.3 оцінено вплив естетики бібліотечного середовища на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності користувачів. У результаті з'ясовано, що позитивний психоемоційний ефект бібліотечного простору формується не окремим декоративним елементом, а сукупністю взаємопов'язаних характеристик: зрозумілою логікою простору, достатнім освітленням, комфортним масштабом меблів, наявністю місць для індивідуального й групового перебування, доброзичливою атмосферою, візуальною впорядкованістю, доступністю маршрутів, можливістю безпечного й ненав'язливого контакту з іншими людьми. Саме поєднання цих чинників сприяє тому, що користувач сприймає бібліотеку як простір, де можна не лише отримати інформацію, а й заспокоїтися, зорієнтуватися, відчувати прийняття, підтримку й належність до громади.

Проведений аналіз підтвердив, що естетика бібліотечного середовища

має безпосередній зв'язок із соціально-психологічним самопочуттям користувача. Простори, які характеризуються відкритістю, охайністю, світлом, людським масштабом, зрозумілою навігацією, можливістю вибору між активною і тихою зонами, а також видимими ознаками турботи про різні групи користувачів, сильніше підтримують відчуття безпеки та приналежності. Натомість перевантаженість, нечіткість маршрутів, слабка навігація, недостатня адаптованість для маломобільних груп або брак приватніших зон можуть посилювати дезорієнтацію, напруження чи відчуття «чужості» простору. Отже, естетика бібліотеки в межах цього дослідження постає не як другорядна характеристика інтер'єру, а як практичний інструмент формування психологічного комфорту й соціальної включеності.

Загалом результати другого розділу дають підстави стверджувати, що публічні бібліотеки Києва вже мають значний потенціал для виконання ролі життєстійких громадських просторів, однак цей потенціал потребує подальшого системного розвитку. Найперспективнішими напрямками такого розвитку є посилення інклюзивності й безбар'єрності, удосконалення навігації, створення чіткіших зон психологічного комфорту, збалансування активних і тихих сценаріїв перебування, а також послідовніше впровадження безпекових рішень без руйнування затишної атмосфери бібліотеки.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК РЕСУРСУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ГРОМАДИ

3.1. Система критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру

Результати теоретичного та емпіричного аналізу, здійсненого в попередніх розділах, засвідчують потребу у формуванні цілісної системи критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру. Така система має бути не суто дизайнерською, а інтегральною: вона повинна враховувати візуально-естетичні характеристики простору, його функціональність, безбар'єрність, безпеку, навігаційну зрозумілість, сенсорний комфорт і здатність підтримувати користувача в психоемоційному вимірі. У межах цієї роботи бібліотечний інтер'єр розглядається як активний чинник користувацького досвіду, що впливає на відчуття безпеки, приналежності, довіри та рівень ситуативної тривожності [10; 17; 20; 29; 64, с. 57-71; 68, с. 174-196].

У попередньому розділі було виявлено, що публічні бібліотеки Києва мають значний потенціал як відкриті, соціально корисні й життєстійкі простори. Водночас цей потенціал проявляється нерівномірно: одні бібліотеки демонструють сильну подієву й комунікативну атмосферу, інші – краще виражені інклюзивні або дитячоорієнтовані рішення, ще інші – інституційну стабільність, локальну укоріненість або післякризовий досвід відновлення [7; 8; 31; 49; 54; 55; 56; 57]. Саме тому критерії оцінювання мають бути придатними для різних типів бібліотек, не нав'язувати їм однакового дизайну, але дозволяти оцінити якість простору з погляду користувача.

Таблиця 3.1

**Логіка переходу від результатів дослідження до системи критеріїв
оцінювання бібліотечного інтер'єру**

Аналітична основа	Змістове значення для роботи	Вплив на формування критеріїв
Теоретичні засади	Публічна бібліотека розглядається як громадський, інклюзивний, комунікативний і підтримувальний простір	Критерії мають оцінювати не лише інтер'єр, а й соціальну та психоемоційну дію середовища
Емпіричний аналіз	У вибірці виявлено різні рівні модернізації, доступності, зонування, навігації, безпекової готовності й атмосферності	Потрібна система, що дозволяє порівнювати різні типи бібліотек за спільною логікою
Нормативна база	ДБН, ДСТУ і міжнародні підходи до доступності наголошують на безбар'єрності, безпеці та зручності користування	Інклюзивність має бути переведена в конкретні просторові індикатори
Психоемоційний вимір	Світло, колір, шум, навігація, масштаб і можливість вибору впливають на безпеку, приналежність і тривожність	Критерії мають включати оцінку відновлювального та антистресового потенціалу простору
Практична мета	Результати роботи мають бути придатними для модернізації бібліотек	Система критеріїв повинна працювати як інструмент аудиту й планування змін

Таблиця 3.1 показує, що запропонована система критеріїв не є зовнішньою щодо попередніх результатів роботи. Вона логічно впливає з теоретичного аналізу публічної бібліотеки як громадського простору, з емпіричного вивчення восьми бібліотек Києва та з оцінювання впливу просторово-естетичних параметрів на користувача. Її призначення полягає не в механічному виставленні балів, а в тому, щоб допомогти бібліотеці побачити власний простір як цілісне середовище, де естетика, доступність, безпека й психологічна підтримка взаємопов'язані.

До системи доцільно включити вісім базових критеріїв: естетичну цілісність, функціонально-сценарну організацію, фізичну доступність і безбар'єрність, навігаційну та інформаційну зрозумілість, сенсорний і психоемоційний комфорт, соціальну інклюзивність, безпекову читабельність і відновлювальний потенціал. Кожен із них відображає окремий вимір якості бібліотечного простору, але в практиці оцінювання вони мають застосовуватися комплексно. Наприклад, естетично

привабливий простір не може бути визнаний якісним, якщо він недоступний для маломобільних користувачів або не має зрозумілої навігації. Так само формально безбар'єрне приміщення може залишатися психологічно напруженим, якщо воно перевантажене шумом, візуальним хаосом або не дає можливості обрати спокійний режим перебування [18, с. 14-19; 24, с. 9-22; 42, с. 329-335; 64, с. 57-71].

Таблиця 3.2

Система критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру

Критерій	Зміст критерію	Основні індикатори оцінювання
Естетична цілісність	Узгодженість кольору, світла, меблів, матеріалів, декору й загального образу бібліотеки	Єдина стилістика, відсутність візуального хаосу, відповідність аудиторії, охайність, привабливість і гідність середовища
Функціонально-сценарна організація	Придатність простору до різних сценаріїв користування	Чітке зонування, баланс тихих і активних зон, мобільність меблів, можливість подій, навчання, читання та комунікації
Фізична доступність і безбар'єрність	Можливість самостійного або підтриманого користування простором різними групами	Доступний вхід, безперервний маршрут, достатні проходи, адаптовані меблі, відсутність бар'єрів, доступні санітарні рішення
Навігаційна та інформаційна зрозумілість	Легкість орієнтації у просторі та сервісах	Помітні покажчики, логічні маршрути, читабельні написи, зрозумілі правила, контрастність, доступні формати інформації
Сенсорний і психоемоційний комфорт	Здатність простору не перевантажувати і підтримувати спокій	Достатнє освітлення, акустична помірність, зручний масштаб, природні елементи, місця для усамітнення, візуальна впорядкованість
Соціальна інклюзивність	Реальна відкритість бібліотеки для різних вікових, соціальних і вразливих груп	Події для різних аудиторій, неформальна комунікація, відсутність стигматизації, дружній контакт, участь громади
Безпекова читабельність	Зрозумілість дій у повсякденних і кризових ситуаціях	Евакуаційні позначення, видимість виходів, інструкції, безпечні маршрути, кризова готовність, неагресивна інтеграція безпекових елементів
Відновлювальний потенціал	Здатність середовища підтримувати відчуття нормальності, приналежності та зниження напруги	Затишок, стабільність, довіра, тихі й комунікативні зони, культурна пам'ять, підтримувальні практики, можливість безпечної присутності

Подана в таблиці 3.2 система критеріїв дозволяє оцінювати

бібліотечний простір на перетині естетики, функціональності, інклюзивності й безпеки. Її перевага полягає в тому, що вона не зводить естетику до зовнішньої привабливості, а розглядає її як якість середовища, що допомагає користувачу почуватися впевнено, орієнтуватися, залишатися в бібліотеці, взаємодіяти з іншими та відновлювати відчуття стабільності. Водночас система не підміняє нормативні вимоги, а доповнює їх користувацьким і психоемоційним виміром.

Для практичного застосування критерії потребують шкали інтерпретації. У межах цієї роботи доцільно використовувати п'ятирівневу шкалу від 0 до 4 балів, де 0 означає невиявленість ознаки, а 4 – її комплексну, системну й користувацьки відчутну реалізацію. Така шкала має рекомендаційний характер і може застосовуватися під час експертного огляду простору, внутрішнього самоаудиту бібліотеки, підготовки проєкту ремонту, створення грантової заявки або аналізу ефективності вже здійснених змін. З огляду на бакалаврський рівень дослідження, шкала не претендує на статус нормативного стандарту, однак узгоджується з теоретичними положеннями, результатами емпіричного аналізу і практичними потребами публічних бібліотек Києва [10; 17; 20; 29; 45; 47; 53].

Таблиця 3.3

Рівнева шкала інтерпретації сформованості критеріїв бібліотечного простору

Рівень	Характеристика	Інтерпретація для бібліотечного простору
0 балів	Ознака відсутня або майже не простежується	Простір створює суттєві бар'єри, не підтримує відповідний аспект користувацького досвіду, потребує першочергового втручання
1 бал	Ознака наявна фрагментарно	Окремі рішення існують, але вони не формують цілісної системи; користувач часто залежить від допомоги персоналу або випадкових підказок
2 бали	Ознака реалізована на базовому рівні	Простір загалом придатний для користування, але має помітні обмеження, не охоплює всі групи або не підтримує всі сценарії перебування
3 бали	Ознака реалізована на доброму рівні	Рішення є зрозумілими, функціональними і достатньо стабільними; простір здебільшого підтримує комфорт, безпеку й доступність
4 бали	Ознака реалізована системно й інтегровано	Критерій проявляється у всьому просторі, підтримує різні групи користувачів, зменшує напруження і посилює відчуття приналежності

Таблиця 3.3 робить систему критеріїв придатною для прикладного

використання. Вона дозволяє не просто фіксувати наявність або відсутність певного елементу, а оцінювати рівень його впливу на користувацький досвід. Наприклад, наявність таблички не завжди означає якісну навігацію, а наявність пандуса не гарантує повної безбар'єрності. Важливо, наскільки рішення є помітним, зрозумілим, системним, безпечним і включеним у загальну логіку користування простором.

Таблиця 3.4

**Матриця застосування критеріїв під час практичного аудиту
бібліотечного простору**

Зона або аспект аналізу	Провідні критерії оцінювання	Ключові запитання для експертного огляду
Фасад і вхідна група	Фізична доступність, естетична цілісність, безпекова читабельність	Чи зрозумілий вхід? Чи є бар'єри? Чи створює вхід відчуття відкритості й безпеки?
Вестибюль, зона первинного контакту	Навігаційна зрозумілість, психоемоційний комфорт, соціальна інклюзивність	Чи легко зорієнтуватися? Чи видно персонал або місце звернення? Чи не виникає відчуття розгубленості?
Основний читальний або комунікаційний зал	Функціонально-сценарна організація, сенсорний комфорт, відновлювальний потенціал	Чи зручно перебувати тривалий час? Чи є баланс між тишею і взаємодією? Чи не перевантажений простір?
Спеціалізована зона	Відповідність цільовій аудиторії, естетична цілісність, соціальна інклюзивність	Чи підтримує зона потреби дітей, молоді, дорослих, людей старшого віку або інших груп?
Внутрішня навігація	Навігаційна та інформаційна зрозумілість, доступність інформації	Чи читабельні позначення? Чи є альтернативні формати? Чи зрозумілі правила користування?
Інклюзивні рішення	Фізична доступність, соціальна інклюзивність, психоемоційна безпека	Чи не є доступність формальною? Чи може користувач діяти самостійно і без стигматизації?
Безпечові рішення	Безпекова читабельність, кризова готовність, відчуття контролю	Чи зрозуміло, як діяти у кризовій ситуації? Чи інтегровані інструкції без створення зайвої тривоги?
Атмосфера взаємодії з громадою	Соціальна інклюзивність, приналежність, відновлювальний потенціал	Чи видно, що бібліотека є живим простором? Чи підтримує вона спільність, довіру й участь?

Окремою перевагою запропонованої системи є можливість її застосування до різних зон бібліотеки. У практичному аудиті доцільно

аналізувати фасад і вхідну групу, вестибюль або зону первинного контакту, читальний зал, подієвий простір, спеціалізовані дитячі чи молодіжні зони, навігацію, інклюзивні елементи та безпекові рішення. Такий підхід дає змогу побачити, які саме частини простору підтримують користувача, а які потребують оновлення. Зокрема, фасад і вхід найперше перевіряють відкритість і доступність; вестибюль – здатність зняти початкову невизначеність; читальний зал – комфорт тривалого перебування; спеціалізована зона – відповідність потребам конкретної аудиторії; навігація – самостійність користувача; безпекові елементи – передбачуваність дій у кризовій ситуації.

Матриця, подана в таблиці 3.4, демонструє, що критерії оцінювання можуть бути безпосередньо пов'язані з конкретними зонами бібліотеки. Це робить систему не абстрактною, а придатною для практичного використання. Вона також дозволяє уникнути помилки, коли бібліотеку оцінюють лише за загальним враженням від інтер'єру. Натомість кожна зона розглядається через те, як вона впливає на користувача: чи допомагає зорієнтуватися, чи зменшує тривожність, чи підтримує комунікацію, чи забезпечує доступність, чи створює відчуття безпеки та приналежності.

Запропонована система критеріїв може застосовуватися у кількох практичних форматах. По-перше, як інструмент внутрішнього самоаудиту бібліотеки, коли працівники самостійно оцінюють простір і визначають першочергові проблеми. По-друге, як основа експертного огляду під час підготовки проєктів модернізації. По-третє, як аргументаційна база для грантових заявок, де необхідно показати не лише потребу в ремонті, а й очікуваний соціальний і реабілітаційний ефект. По-четверте, як навчальний інструмент для студентів спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», які вивчають організацію сучасного бібліотечного середовища.

Отже, система критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру в межах цієї роботи має інтегральний характер. Її

основу становлять вісім взаємопов'язаних критеріїв: естетична цілісність, функціонально-сценарна організація, фізична доступність і безбар'єрність, навігаційна та інформаційна зрозумілість, сенсорний і психоемоційний комфорт, соціальна інклюзивність, безпекова читабельність і відновлювальний потенціал. У сукупності вони дозволяють оцінювати бібліотечний простір не лише як інтер'єр, а як середовище підтримки, довіри, приналежності та реабілітаційного впливу. Саме ця система стане підґрунтям для формулювання практичних рекомендацій щодо адаптації й оновлення простору публічних бібліотек Києва у наступному підрозділі.

3.2. Практичні рекомендації щодо адаптації та оновлення простору публічних бібліотек Києва

Результати теоретичного аналізу, емпіричного вивчення бібліотек вибірки та розроблена в підрозділі 3.1 система критеріїв дають підстави сформулювати практичні рекомендації щодо адаптації й оновлення простору публічних бібліотек Києва. Ці рекомендації мають прикладний характер і спрямовані не лише на поліпшення зовнішнього вигляду бібліотек, а на підвищення якості користувацького досвіду, безпечності, доступності, зрозумілості, інклюзивності та психоемоційної підтримувальності середовища. У межах цієї роботи адаптація бібліотечного простору розуміється як системний процес, у якому естетичні рішення поєднуються з функціональним зонуванням, безбар'єрністю, цифровою доступністю, кризовою готовністю та соціальною відкритістю бібліотеки [10; 17; 20; 21; 22; 29; 45; 46; 47; 53].

Практичне значення рекомендацій зумовлене тим, що публічні бібліотеки Києва мають різні просторові, фінансові й організаційні можливості. Не кожна бібліотека може одночасно здійснити капітальний ремонт, повну реконструкцію входу, заміну меблів, оновлення освітлення або створення спеціалізованих інклюзивних зон. Тому запропоновані

рекомендації побудовано за принципом поетапності: частина змін може бути реалізована швидко і без значних витрат, інша потребує середньострокового планування, а найскладніші рішення мають входити до міських програм модернізації, грантових проєктів або комплексних ремонтів. Такий підхід дозволяє не відкладати оновлення бібліотечного простору на невизначене майбутнє, а починати з тих дій, які вже сьогодні можуть зменшити бар'єри, підвищити комфорт і посилити довіру користувачів.

Вихідним орієнтиром для адаптації має бути користувацький маршрут. Бібліотека повинна аналізувати не лише окремі зони, а весь шлях людини: від першого візуального контакту з фасадом і входом до орієнтації у вестибюлі, користування фондом, участі в події, роботи за столом або комп'ютером, перебування в тихій чи дитячій зоні, звернення до персоналу, користування санітарними приміщеннями та розуміння дій під час небезпеки. Саме користувацький маршрут дозволяє побачити, де виникають фізичні, інформаційні, навігаційні, сенсорні або психологічні бар'єри [20; 29; 45; 47; 74].

Перший блок рекомендацій стосується вхідної групи і зони первинного контакту. Вхід до бібліотеки має бути помітним, доступним, охайним і зрозумілим. Для користувача важливо швидко побачити, куди входити, чи є бібліотека відкрита, де отримати допомогу, які сервіси доступні й за яким маршрутом рухатися далі. Рекомендовано забезпечити контрастну й читабельну вивіску, короткий інформаційний блок, добру освітленість входу, вільний підхід, мінімізацію порогів, зрозумілу рецепцію або місце первинного звернення. Вхідна група формує перше враження, тому її адаптація має не лише технічне, а й психологічне значення: вона зменшує невизначеність і полегшує перше відвідування бібліотеки.

Другий блок пов'язаний із функціональним зонуванням. У публічній бібліотеці мають бути збалансовані різні сценарії перебування: тихе читання, індивідуальна робота, групова взаємодія, події, дитячі активності, цифрові консультації, спілкування і відпочинок. Рекомендовано розмежовувати

активні й тихі зони, використовувати мобільні меблі, не перевантажувати проходи, передбачати місця для короткого перебування та тривалої роботи, а також створювати невеликі відновлювальні локації для користувачів із підвищеною тривожністю, літніх людей, батьків із дітьми або тих, хто потребує спокійнішого середовища [10, с. 35, 60; 17; 53].

Таблиця 3.5

Практичні напрями адаптації бібліотечного простору та очікуваний користувацький ефект

Напрямок адаптації	Практичний зміст оновлення	Очікуваний вплив на користувача
Вхідна група і перший контакт	Охайний фасад, доступний вхід, контрастні позначення, зрозуміла рецепція, коротка інформація про сервіси і маршрути	Зменшення невизначеності, формування довіри, полегшення першого відвідування бібліотеки
Функціональне зонування	Виділення тихих, активних, дитячих, подієвих, цифрових, консультаційних і відновлювальних зон	Можливість вибору сценарію перебування, зниження конфлікту між різними групами користувачів
Естетична впорядкованість	Узгоджена колірна палітра, охайне меблювання, відсутність візуального шуму, підтримка локальної ідентичності	Відчуття спокою, поваги до користувача, символічної стабільності й культурної якості простору
Навігаційна доступність	Єдина система покажчиків, зрозумілі назви зон, дублювання текстової інформації піктограмами, контрастність і читабельність	Зниження дезорієнтації, підвищення автономності користувача, особливо для нових відвідувачів
Інклюзивність і безбар'єрність	Доступні проходи, адаптовані меблі, альтернативні формати інформації, цифрова доступність, можливість звернення по допомогу	Реальне включення різних груп користувачів без стигматизації та створення другорядних маршрутів
Безпекова читабельність	Видимі, але ненав'язливі інструкції, евакуаційні маршрути, інформація про укриття, кризові сценарії для персоналу	Підвищення відчуття контролю, зменшення тривожності в умовах воєнних ризиків
Психоемоційна підтримка	Тихі куточки, м'яке освітлення, озеленення, місця для індивідуального читання, бібліотерапевтичні й арттерапевтичні формати	Відновлювальний ефект, зниження сенсорного навантаження, підтримка внутрішнього ресурсу користувача

Таблиця 3.5 демонструє, що адаптація бібліотечного простору має охоплювати не один окремий елемент, а сукупність взаємопов'язаних рішень. Якщо оновити лише меблі, але залишити слабку навігацію, користувачеві все одно буде складно орієнтуватися. Якщо зробити простір візуально привабливим, але не забезпечити доступний вхід або безпечний маршрут, естетичне оновлення залишатиметься неповним. Саме тому практичні рекомендації мають поєднувати просторовий, сервісний, інклюзивний і безпековий виміри.

Третій блок рекомендацій стосується естетичної впорядкованості. Для бібліотек Києва доцільно зменшувати візуальний шум: прибирати зайві оголошення, дублювання повідомлень, випадкові декоративні елементи, перевантажені стенди, хаотичне маркування полиць. Водночас естетична стриманість не означає безликість. Бібліотека має зберігати власний характер через локальну айдентику, виставки, тематичні полиці, українську книжкову й культурну присутність, фотографії подій громади та візуальні акценти, що підтримують відчуття приналежності. Якісна естетика в цьому випадку працює як спосіб впорядкування і символічної стабілізації простору [12, с. 28-33; 32, с. 12-15; 36, с. 27-32; 44, с. 123-127].

Четвертий блок пов'язаний із навігаційною доступністю. Для користувача бібліотека має бути «прочитуваною»: зрозумілою у вході, маршрутах, зонах, правилах, фондах, сервісах і кризових сценаріях. Рекомендовано впроваджувати єдину систему покажчиків, використовувати контрастні написи, зрозумілі піктограми, дублювати складну інформацію короткими формулюваннями, уникати дрібного шрифту, розміщувати основну інформацію на рівні зручного зчитування. Навігація особливо важлива для дітей, літніх людей, користувачів із порушеннями зору, нових відвідувачів і людей у стані тривожності [20; 29; 45; 47; 74].

П'ятий блок стосується інклюзивності та безбар'єрності. Під час адаптації бібліотек Києва необхідно поєднувати фізичні, інформаційні, цифрові й комунікативні аспекти доступності. Фізична безбар'єрність передбачає доступний вхід, достатню ширину проходів, зручні меблі, можливість дістатися ключових зон. Інформаційна доступність означає читабельні повідомлення, альтернативні формати, просту мову й логічну структуру оголошень. Цифрова доступність пов'язана з електронними каталогами, онлайн-ресурсами, консультаціями з цифрових сервісів. Комунікативна доступність залежить від персоналу, який має бути готовим до коректної взаємодії з різними групами користувачів [18, с. 14-19; 20; 24, с. 9-22; 29; 34; 45; 47; 53].

Таблиця 3.6

**Поетапний план оновлення простору публічної бібліотеки
за умов обмежених ресурсів**

Етап	Зміст дій	Приклади практичних рішень	Очікуваний результат
Короткостроковий етап	Проводиться без капітального ремонту, за рахунок організаційних і маловитратних змін	Прибирання візуального шуму, оновлення покажчиків, перестановка меблів, виділення тихої зони, перевірка видимості евакуаційних маршрутів	Швидке підвищення зрозумілості, охайності й психологічного комфорту простору
Середньостроковий етап	Передбачає часткове оновлення меблів, освітлення, зонування й сервісної логіки	Мобільні столи, додаткові розетки, адаптовані місця для різних користувачів, локальне озеленення, оновлення рецепції	Зростання функціональної гнучкості й комфортності бібліотек
Довгостроковий етап	Реалізується в межах ремонтів, грантових проєктів або міських програм модернізації	Доступний санвузол, безбар'єрний вхід, реконфігурація приміщень, системне освітлення, інтеграція укриття або безпечного маршруту	Формування повноцінного інклюзивного, життєстійкого бібліотечного простору
Постійний етап	Не завершується після ремонту, а підтримує простір у робочому стані	Регулярний аудит маршруту користувача, опитування, фотофіксація змін, оновлення навігації, навчання персоналу	Підтримка адаптивності бібліотеки до потреб громади

Поетапна логіка, подана в таблиці 3.6, є важливою для практичного впровадження рекомендацій. Вона дозволяє бібліотекам починати з невеликих, але помітних змін, не очікуючи повного ремонту. Особливо важливо, що навіть короткострокові дії можуть мати відчутний психоемоційний ефект: упорядкована навігація, чиста вхідна зона, зручніший розподіл меблів або тихий куточок здатні зменшити дезорієнтацію і підвищити комфорт. Довгострокові зміни мають бути спрямовані на системну безбар'єрність, кризову готовність і створення бібліотеки як життєстійкого громадського простору.

Шостий блок рекомендацій пов'язаний із безпековою готовністю. У сучасних умовах бібліотека має враховувати не лише повсякденну безпеку, а й кризові сценарії: повітряні тривоги, евакуацію, відключення електроенергії, потребу в доступі до зв'язку, перевіреної інформації та безпечного місця. Безпекові матеріали мають бути видимими, але не агресивними; вони повинні інтегруватися в загальну навігацію, а не створювати атмосферу постійної загрози. Варто передбачати маршрути до укриття або безпечної

зони, короткі інструкції, резервні джерела світла, місця для заряджання пристроїв і зрозумілу роль персоналу під час небезпеки [21; 22; 33; 45; 46].

Сьомий блок стосується відновлювального потенціалу. Публічні бібліотеки Києва можуть поступово створювати простори, що підтримують психоемоційне відновлення громади: тихі куточки, м'які місця для читання, зони спокійного спілкування, бібліотерапевтичні полиці, арттерапевтичні майстерні, зелені елементи, природні кольори, камерні формати зустрічей. Такі рішення не замінюють професійну психологічну допомогу, але формують середовище, яке не посилює тривожність, а повертає людині відчуття нормальності, довіри й контролю [1; 4; 6, с. 90-117; 38, с. 24-26; 42, с. 329-335; 70].

Восьмий блок рекомендацій стосується персоналу. Простір бібліотеки не може бути інклюзивним і підтримувальним лише завдяки меблям, кольорам або навігації. Важливим посередником між середовищем і користувачем є бібліотекар. Тому рекомендації щодо адаптації бібліотечного простору мають включати навчання працівників з основ інклюзивної комунікації, кризової поведінки, взаємодії з дітьми, людьми похилого віку, користувачами з інвалідністю, ВПО та особами з травматичним досвідом. Інклюзивність бібліотеки починається не лише з пандуса, а й із мови, тону, готовності допомогти та здатності персоналу бути провідником у просторі [18, с. 14-19; 24, с. 9-22; 53].

Таблиця 3.7 підкреслює, що єдині принципи модернізації не означають однакових інтер'єрів. Дитяча бібліотека має бути безпечною, дружньою й творчою; молодіжна – гнучкою, неформальною й цифрово відкритою; центральна міська – репрезентативною і сервісно надійною; районна – близькою до громади; центральна районна – здатною виконувати роль локального хабу; бібліотека з досвідом пошкодження – простором відновлення й символічної стійкості. Така диференціація дозволяє поєднати універсальні критерії з реальною місією конкретної бібліотеки.

Таблиця 3.7

Рекомендовані рішення для різних типів публічних бібліотек Києва

Тип бібліотеки	Ключовий просторовий виклик	Доцільні практичні рішення
Дитячі бібліотеки	Потреба одночасно забезпечити безпеку, гру, читання, творчість і присутність дорослих супровідників	Дитячий масштаб меблів, м'які куточки читання, безпечні проходи, зрозумілі піктограми, спокійна кольорова система, зони для групових і тихих занять
Молодіжна бібліотека	Необхідність поєднати подієвість, цифрову активність, неформальне спілкування і можливість зосередженої роботи	Мобільні меблі, розетки, малі групові зони, фотогенічні локації, тиха зона, цифрова навігація, простір для дискусій і проектної роботи
Центральна міська бібліотека для дорослих	Поєднання представницької функції, різновікової аудиторії, інформаційної роботи і потреби у комфортному перебуванні	Оновлення навігації, зони консультацій, зручні робочі місця, зрозуміле розміщення фондів, місця для індивідуальної роботи і публічних подій
Центральні районні бібліотеки	Широка аудиторія і потреба одночасно працювати як культурний, освітній, комунікативний і підтримувальний простір	Гнучке зонування, доступний вхід, районна айдентика, подієва зона, місця відпочинку, безпекові інструкції, маршрути для маломобільних користувачів
Бібліотеки з післякризовим досвідом	Потреба повернути простору відчуття нормальності, не приховуючи важливості безпеки	Акуратне відновлення інтер'єру, спокійна візуальна комунікація, фіксація досвіду стійкості, зрозумілі маршрути до укриття, атмосфера довіри й турботи

Окремо варто наголосити, що простір і програма бібліотеки мають підсилювати одне одного. Якщо облаштовується подієва зона, слід передбачити сценарії її використання для зустрічей громади, лекцій, тренінгів, бібліотерапевтичних і арттерапевтичних практик. Якщо оновлюється дитячий простір, його потрібно пов'язувати з читанням, грою, творчістю й безпечним спілкуванням. Якщо посилюється цифрова зона, необхідно забезпечити консультації з електронних сервісів, цифрової грамотності, доступу до е-каталогів і публічних послуг. Лише тоді інтер'єр стає не декорацією, а робочим інструментом бібліотечної діяльності.

Таблиця 3.8 показує, що результативність адаптації не можна вимірювати лише фактом ремонту або закупівлі меблів. Важливо з'ясувати, чи стали користувачі краще орієнтуватися, чи відчувають більший комфорт, чи зменшилася кількість бар'єрів, чи простір підтримує різні сценарії, чи зрозумілі дії під час небезпеки. Такий моніторинг може бути простим і регулярним: короткі опитування, спостереження, аналіз запитань користувачів, аудит маршрутів, фіксація проблемних зон і повторне оцінювання після змін.

**Індикатори результативності адаптації та оновлення
бібліотечного простору**

Група індикаторів	Що доцільно відстежувати	Практичний спосіб фіксації
Користувацька орієнтація	Чи легко нові відвідувачі знаходять основні зони; чи зменшилася кількість уточнювальних запитань щодо маршруту	Спостереження, короткі опитування, записи типових запитань на рецепції
Психоемоційний комфорт	Чи користувачі описують простір як спокійний, затишний, безпечний, дружній; чи готові повертатися	Анкетування, інтерв'ю, аналіз відгуків, спостереження за тривалістю перебування
Інклюзивність	Чи можуть різні групи користувачів самостійно або з мінімальною допомогою користуватися основними сервісами	Аудит доступності, консультації з користувачами, тестові маршрути
Функціональна гнучкість	Чи простір легко переходить від режиму читання до режиму події, навчання або групової роботи	Фіксація сценаріїв використання, фото до і після подій, оцінка персоналу
Безпекова готовність	Чи зрозумілі евакуаційні маршрути, інструкції, місця укриття або алгоритми дій під час тривоги	Перевірка інструкцій, навчальні проходження маршруту, опитування персоналу
Соціальна включеність	Чи простір використовується різними групами громади, чи не домінує лише одна аудиторія, чи відбуваються міжгрупові події	Аналіз заходів, кількісні й якісні характеристики аудиторії, відгуки учасників

Отже, адаптація та оновлення простору публічних бібліотек Києва мають здійснюватися як системний, поетапний і користувачецентричний процес. Його основу становлять просторовий аудит, удосконалення входу і навігації, гнучке зонування, зменшення візуального шуму, поліпшення освітлення, посилення фізичної та інформаційної безбар'єрності, інтеграція безпекових сценаріїв, створення зон психоемоційного відновлення, розвиток цифрової доступності та підготовка персоналу до інклюзивної й кризово чутливої комунікації. Запропоновані рекомендації можуть бути використані як практична основа для модернізації конкретних бібліотек вибірки, а також як універсальний орієнтир для ширшої мережі публічних бібліотек Києва. У наступному підрозділі ці рекомендації доцільно узагальнити в моделі життєстійкого бібліотечного простору, що поєднує естетичні, інклюзивні, безпекові та психосоціальні параметри середовища.

3.3. Модель життєстійкого бібліотечного простору як складової соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові та перспективи її впровадження в мережі публічних бібліотек Києва

Завершальним етапом дослідження є перехід від опису стану публічних бібліотек Києва, системи критеріїв їх оцінювання та практичних рекомендацій до узагальненої моделі життєстійкого бібліотечного простору. Така модель розглядається як науково обґрунтована система взаємопов'язаних принципів, просторових рішень, сервісних сценаріїв, управлінських дій і очікуваних соціально-психологічних ефектів. Її призначення полягає в тому, щоб показати, яким чином естетика інтер'єру, інклюзивність, безбар'єрність, безпека, комунікативність і психоемоційна підтримка можуть працювати як єдиний механізм зміцнення громади в умовах воєнного та післявоєнного досвіду.

Поняття життєстійкості у контексті бібліотечного простору доцільно тлумачити ширше, ніж здатність установи продовжувати роботу під час криз. Воно охоплює здатність бібліотеки зберігати доступність, функціональність, довіру, психологічну безпеку й соціальну корисність навіть тоді, коли звичні умови життя громади порушуються війною, переміщенням населення, інформаційним перевантаженням, тривогою, економічною нестабільністю або інфраструктурними обмеженнями. У цьому сенсі життєстійка бібліотека є середовищем, яке допомагає людині відновити орієнтацію, відчувати опору, знайти інформацію, отримати людський контакт і повернутися до відчуття включеності у спільне життя [6; 13; 37, с. 16-29; 41; 43].

Теоретичним підґрунтям для побудови такої моделі є положення, обґрунтовані у першому розділі роботи: сучасна публічна бібліотека функціонує як громадський простір, що поєднує інформаційну, освітню, комунікативну, культуротворчу, інклюзивно-адаптаційну та підтримувальну функції. Її інтер'єр не є нейтральним тлом для обслуговування, а впливає на поведінку, емоції, тривалість перебування, готовність користувача взаємодіяти з персоналом і спільнотою. Саме тому концепція просторового середовища

надання послуг М. Бітнера, модель “чотирьох просторів бібліотеки”, підходи універсального дизайну та дослідження психосоціальної ролі бібліотек утворюють спільну методологічну рамку для розуміння бібліотеки як середовища реабілітаційного потенціалу [64, с. 57-71; 68, с. 174-196].

Емпіричний аналіз публічних бібліотек Києва, здійснений у другому розділі, показав, що в міській бібліотечній мережі вже наявні окремі елементи майбутньої життєстійкої моделі: модернізовані зони спілкування, дитячі й молодіжні локації, простори подій, цифрові сервіси, інклюзивні елементи, сторінки безбар'єрності, досвід роботи з громадами, а в окремих випадках і післякризове відновлення пошкодженого простору. Водночас ці елементи нерідко залишаються фрагментарними, нерівномірно представленими або недостатньо інтегрованими у цілісну логіку користувацького маршруту. Саме тому модель життєстійкого бібліотечного простору має не підміняти індивідуальність кожної бібліотеки, а забезпечувати спільну рамку, у межах якої кожна установа може посилити власні сильні сторони й поступово подолати виявлені просторові та сервісні обмеження [7; 8; 31; 49; 54; 55; 56; 57].

Запропонована модель ґрунтується на принципі взаємодії трьох рівнів: просторово-естетичного, соціально-сервісного та управлінсько-організаційного. Перший рівень пов'язаний із тим, як бібліотека виглядає, як у ній рухається користувач, наскільки простір є світлим, зрозумілим, теплим, не перевантаженим і придатним для різних сценаріїв перебування. Другий рівень охоплює сервіси, події, комунікацію, психосоціальну підтримку, цифрову допомогу та участь громади. Третій рівень визначає, чи має бібліотека здатність системно підтримувати й оновлювати простір: проводити аудит, залучати партнерів, навчати персонал, оцінювати ефекти й адаптувати середовище до нових викликів. Без поєднання цих рівнів навіть естетично привабливий інтер'єр може залишитися малоефективним, а добре задумана соціальна програма може втратити результативність через просторовий дискомфорт або відсутність доступності.

Таблиця 3.9

Концептуальна структура моделі життєстійкого бібліотечного простору

Компонент моделі	Зміст компонента	Просторово-сервісне втілення	Очікуваний соціально-психологічний ефект
Людиноцентричність	Орієнтація на реальні потреби різних груп користувачів, а не лише на формальні вимоги до приміщення	Зручний вхід, зрозумілий маршрут, доступні меблі, можливість самостійного користування сервісами	Зростання довіри до бібліотеки, відчуття прийняття й поваги до гідності користувача
Просторова зрозумілість	Логічна організація зон, маршрутів, позначень і функціональних переходів	Візуальна навігація, читабельні покажчики, контрастні маркування, мінімізація «пасток» простору	Зниження дезорієнтації, напруження й ситуативної тривожності
Естетична підтримувальність	Використання світла, кольору, фактур, рослин, візуальної впорядкованості та людського масштабу як ресурсів комфорту	Тепла палітра, природні матеріали, охайність, баланс активних і спокійних візуальних акцентів	Формування спокою, доброзичливості, бажання залишатися у просторі довше
Інклюзивність і безбар'єрність	Можливість користуватися бібліотекою без стигматизації та додаткових перешкод	Безперервні маршрути, адаптовані сервіси, цифрова доступність, альтернативні формати інформації	Посилення автономії, соціальної включеності й рівності доступу
Кризова готовність	Спроможність бібліотеки підтримувати роботу й безпеку користувачів під час небезпек або інфраструктурних збоїв	Евакуаційні схеми, резервні рішення, зрозумілі інструкції, зв'язок з укриттями й пунктами підтримки	Відчуття контрольованості ситуації, зменшення паніки, збереження довіри до установи
Комунікативна відкритість	Підтримка зустрічей, подій, діалогу, неформальної освіти та участі громади	Гнучкі зони подій, клубні простори, місця для групової та індивідуальної роботи	Формування приналежності, соціальних зв'язків і досвіду спільної участі

Вихідним принципом моделі є людиноцентричність. Вона означає, що оцінювання й оновлення простору мають починатися не з питання про те, як зробити бібліотеку візуально ефектною, а з питання про те, що відчуває людина, коли входить до неї, чи розуміє вона маршрут, чи може самостійно скористатися послугами, чи має право на тиху присутність, чи бачить ознаки турботи про свої потреби. У такій логіці естетика перестає бути зовнішньою прикрасою й набуває статусу етики середовища: світло, колір, навігація, меблі, озеленення, візуальні повідомлення й акустика мають підтримувати гідність, автономію та психологічний комфорт користувача [2, с. 157-160; 12].

Як видно з таблиці 3.9, модель не зводиться до окремого елемента дизайну або переліку технічних норм. Її логіка полягає у взаємопідсиленні

компонентів: безбар'єрність повинна бути естетично інтегрованою, естетика має підтримувати психологічну безпеку, безпека не повинна руйнувати атмосферу відкритості, а комунікативність простору має залишати користувачеві право на приватність і тишу. Саме така інтеграція дає підстави говорити про бібліотеку як про середовище соціально-психологічної реабілітації, а не лише про культурно-освітню установу.

Під соціально-психологічною реабілітацією громади у межах цієї роботи розуміється не медична чи клінічна допомога, а м'яке відновлення повсякденних зв'язків, довіри, інформаційної орієнтації, відчуття нормальності, безпеки й причетності. Публічна бібліотека не замінює психолога, центр соціальних служб або медичну установу, проте може створювати середовище, у якому людина легше долає ізоляцію, отримує інформацію, спілкується, бере участь у подіях, має доступ до книжок, цифрових ресурсів, консультацій і підтримувальних активностей [1; 4; 8, с. 90-117; 38, с. 24-26]. Саме тому реабілітаційний потенціал бібліотеки полягає в нормалізувальній силі простору: користувач може прийти не “по допомогу” у стигматизувальному сенсі, а до відкритого громадського місця, де допомога вплетена у звичайні культурні й інформаційні практики.

З цього погляду модель життестійкого бібліотечного простору має працювати одночасно у звичайному, адаптаційному та кризовому режимах. У звичайному режимі бібліотека забезпечує комфортне читання, навчання, спілкування й дозвілля. В адаптаційному режимі вона підтримує людей, які пережили переміщення, втрату соціальних зв'язків, стрес, інформаційну розгубленість або цифрову нерівність. У кризовому режимі бібліотека стає точкою швидкої орієнтації: тут важливими є зрозумілі інструкції, доступ до зв'язку, безпечні маршрути, можливість зарядити пристрої, отримати перевірену інформацію або долучитися до підтримувальної події. Для публічних бібліотек Києва така багаторежимність є особливо актуальною, адже міська мережа водночас обслуговує дітей, молодь, дорослих, людей старшого віку, ВПО, ветеранів, сім'ї та користувачів з інвалідністю.

Упровадження моделі в мережі публічних бібліотек Києва має відбуватися не як одномоментна реконструкція всіх приміщень, а як поетапний процес, що враховує реальні ресурси міста, архітектурні відмінності будівель, профіль конкретної бібліотеки та пріоритетність змін. Значна частина корисних рішень не потребує негайного капітального ремонту: покращення навігації, розвантаження візуального шуму, створення тихої зони, стандартизація підписів, впорядкування меблів, додавання рослин, перегляд сценаріїв освітлення, підготовка простих кризових інструкцій і навчання персоналу можуть бути реалізовані як швидкі, але відчутні кроки. Водночас архітектурна доступність, санітарні вузли, пандуси, підйомники, акустичні рішення та евакуаційна інфраструктура потребують системного планування, бюджетування й партнерської підтримки [20; 21; 22; 29; 30; 45; 46; 47].

Для збереження індивідуальності бібліотек доцільно розглядати модель як набір обов'язкових і варіативних модулів. Обов'язковими мають бути доступність входу, базова навігація, безпечні маршрути, зрозумілі правила користування, мінімальна зона спокійного перебування, інформаційна доступність і доброзичлива комунікація персоналу. Варіативними можуть бути тематичні інтер'єри, подієві зони, дитячі ігрові елементи, молодіжні коворкінги, локальні історико-культурні експозиції, простори пам'яті, арттерапевтичні майданчики, книжкові клуби, цифрові лабораторії або мобільні виставкові конструкції. Такий підхід дозволяє поєднати єдині стандарти якості з правом кожної бібліотеки на власний характер.

Таблиця 3.10 відображає важливу особливість моделі: один і той самий бібліотечний простір може виконувати різні функції залежно від ситуації, але для цього він має бути гнучким і зрозумілим. Простір, у якому меблі неможливо пересунути, маршрути нечитабельні, інформація подана дрібними написами, а користувач не бачить місця для спокійного перебування, значно гірше адаптується до кризових і відновлювальних сценаріїв. Натомість простір із мобільним зонуванням, продуманою

навігацією, різними типами місць і зрозумілою комунікацією здатен підтримувати широкий спектр потреб без радикальної перебудови.

Таблиця 3.10

Функціональні режими життєстійкого бібліотечного простору

Режим функціонування	Ключова потреба користувача	Просторові рішення	Сервісні та комунікаційні рішення
Повсякденний	Комфортне читання, навчання, робота, дозволяючи спілкування	Читальні місця, гнучкі меблі, світлі зали, зрозуміле зонування, зони для дітей і дорослих	Клуби, події, консультації, доступ до фондів і цифрових ресурсів, культурно-освітні активності
Адаптаційний	Повернення відчуття нормальності, підтримка після стресу, інтеграція у громаду	Тихі куточки, м'які зони, камерні місця для розмови, дружня навігація, зменшення сенсорного перевантаження	Бібліотерапія, інформаційні матеріали з ментального здоров'я, зустрічі для ВПО, сімейні та міжпоколінні формати
Інклюзивний	Можливість самостійно й без стигматизації користуватися простором	Безбар'єрний маршрут, адаптовані меблі, контрастні покажчики, достатня ширина проходів, доступні санвузли	Альтернативні формати інформації, цифрова допомога, консультування, супровід без надмірної опіки
Кризовий	Орієнтація, безпека, зв'язок, базова підтримка в умовах небезпеки	Евакуаційні схеми, видимі маршрути, резервне освітлення, зв'язок з укриттям, місця короткочасного безпечного перебування	Оперативні повідомлення, перевірена інформація, інструктаж персоналу, алгоритми дій під час тривоги або відключень
Відновлювальний	Соціальна участь, довіра, приналежність, повернення до спільного життя	Зони подій, виставкові площини, простори пам'яті, місця для громадських ініціатив	Локальні проекти пам'яті, творчі майстерні, обговорення, партнерські програми, волонтерські ініціативи

Таблиця 3.10 відображає важливу особливість моделі: один і той самий бібліотечний простір може виконувати різні функції залежно від ситуації. Простір, у якому меблі неможливо пересунути, маршрути нечитабельні, інформація подана дрібними написами, а користувач не бачить місця для спокійного перебування, значно гірше адаптується до кризових і відновлювальних сценаріїв. Натомість бібліотека з мобільним зонуванням, продуманою навігацією, різними типами місць і зрозумілою комунікацією здатна підтримувати широкий спектр потреб без радикальної перебудови [10; 17; 53].

Перспективи впровадження моделі в мережі публічних бібліотек Києва пов'язані з поетапністю. На першому етапі доцільно провести діагностичний аудит, який покаже сильні сторони, критичні бар'єри й пріоритети оновлення. На другому — здійснити маловитратні зміни: впорядкувати інформаційні матеріали, уточнити навігацію, переставити меблі, виділити тиху зону, перевірити видимість безпекових маршрутів. На третьому — планувати глибші інтер'єрні, інклюзивні й безпекові зміни в межах ремонтів, грантових проєктів або міських програм. Важливим напрямом є робота з персоналом, адже життєстійкий простір створюється не лише меблями й освітленням, а й поведінкою бібліотекарів, які зустрічають користувача, пояснюють маршрути, реагують на тривогу, допомагають із цифровими сервісами й підтримують атмосферу поваги [18, с. 14-19; 24, с. 9-22; 45; 47].

Таблиця 3.11

**Етапи впровадження моделі життєстійкого бібліотечного простору
в мережі публічних бібліотек Києва**

Етап	Зміст роботи	Відповідальні учасники	Очікуваний результат
1. Діагностичний аудит	Оцінювання естетики, доступності, навігації, безпеки, зонування, цифрової й інформаційної репрезентації бібліотеки	Адміністрація бібліотеки, працівники, користувачі, експерти з доступності, представники громади	Визначено сильні сторони, критичні бар'єри та пріоритети оновлення
2. Швидкі покращення	Упорядкування навігації, оголошень, меблів, освітлення, створення мінімальної тихої зони, оновлення візуальних повідомлень	Бібліотечний колектив, районна ЦБС, волонтери, партнери	Користувач швидше орієнтується, простір стає охайнішим, дружнішим і менш тривожним
3. Просторова адаптація	Планування безбар'єрних маршрутів, оновлення зон, покращення санітарних і евакуаційних рішень, корекція акустики та освітлення	Органи управління культурою, балансоутримувачі, архітектори, фахівці з універсального дизайну	Простір стає придатнішим для різних груп користувачів і різних сценаріїв перебування
4. Сервісна інтеграція	Посадження просторових змін із подіями, бібліотерапією, цифровою допомогою, клубами, консультаціями, комунікацією з ВПО та вразливими групами	Бібліотекарі, психологи, соціальні служби, громадські організації, освітні партнери	Бібліотека працює як майданчик соціальної участі, підтримки й відновлення
5. Моніторинг і масштабування	Повторне оцінювання, збір відгуків, оновлення критеріїв, поширення успішних рішень на інші бібліотеки мережі	Міські й районні бібліотечні структури, професійна спільнота, користувачі	Формується стала культура оцінювання та поступового розвитку бібліотечного простору

Таблиця 3.11 демонструє, що впровадження моделі не повинно розумітися як одноразовий ремонт або формальне оновлення інтер'єру. Йдеться про циклічний процес: діагностика — зміни — оцінювання — коригування — новий етап розвитку. Саме такий підхід є реалістичним для публічних бібліотек Києва, які мають різний ресурсний стан, різні цільові аудиторії та різну локальну роль. Він дає змогу поступово рухатися від базової охайності, доступності й навігаційної зрозумілості до комплексної моделі простору соціально-психологічної підтримки громади.

Упровадження моделі життєстійкого бібліотечного простору передбачає також партнерську логіку. Бібліотека не завжди має всі ресурси для оновлення приміщення, але може виступати координатором взаємодії між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, фахівцями з доступності, освітніми установами, психологами, волонтерами, локальними митцями та користувачами. Саме партнерство дає змогу перетворити просторову модернізацію з суто ремонтного процесу на спільнотний проєкт, у якому громада не просто отримує оновлене приміщення, а долучається до формування свого публічного місця.

Для успішної реалізації моделі важливо закріпити принцип зворотного зв'язку. Користувачі мають не лише отримувати оновлений простір, а й впливати на його розвиток. Простими інструментами можуть бути короткі анкети після подій, скриньки пропозицій, онлайн-опитування, фокус-групи з різними віковими категоріями, консультації з батьками, молоддю, людьми старшого віку, користувачами з інвалідністю та внутрішньо переміщеними особами. Такий зворотний зв'язок не потребує складної інфраструктури, але дозволяє уникнути формальних рішень, які виглядають сучасно, проте не відповідають реальним потребам користувачів.

Показники, наведені в таблиці 3.12, можуть бути використані як основа для подальшого локального моніторингу. Їхня перевага полягає в тому, що вони поєднують матеріальні та нематеріальні аспекти: не лише наявність пандуса або кількість подій, а й те, чи відчуває користувач простір

зрозумілим, безпечним і своїм. Саме така комбінація є необхідною для теми цієї роботи, оскільки естетика інтер'єру розглядається не як самодостатня характеристика, а як чинник соціально-психологічної реабілітації громади.

Таблиця 3.12

**Показники результативності впровадження моделі життєстійкого
бібліотечного простору**

Напрямок результативності	Що оцінюється	Можливі індикатори	Значення для соціально-психологічної реабілітації
Безпека	Наскільки користувач розуміє простір і довіряє бібліотеці у звичайних та кризових ситуаціях	Зрозумілі евакуаційні позначення, наявність інструкцій, видимість персоналу, поінформованість про укриття	Зменшення невизначеності, паніки й тривоги
Приналежність	Чи сприймає користувач бібліотеку як “свій” відкритий простір	Повторні відвідування, участь у подіях, позитивні відгуки, залучення різних груп громади	Відновлення соціальних зв'язків і довіри
Доступність	Чи можуть різні групи користувачів самостійно користуватися послугами й простором	Безбар'єрні маршрути, адаптована інформація, доступні меблі, цифрова підтримка	Підвищення автономії та зменшення відчуття виключення
Психоемоційний комфорт	Чи сприяє середовище спокою, зосередженню й відновленню	Наявність тихих зон, достатнє освітлення, комфортні місця, відсутність надмірного шуму та хаосу	Зниження ситуативної тривожності й сенсорного перевантаження
Комунікативність	Чи підтримує простір зустрічі, діалог, навчання, події й неформальну взаємодію	Гнучкі зони, подієві формати, клуби, міжпоколіннєві активності, партнерські заходи	Посилення згуртованості громади та досвіду участі
Стійкість управління	Чи здатна бібліотека регулярно оцінювати та оновлювати простір	Періодичний аудит, збір відгуків, навчання персоналу, наявність плану малих змін	Перетворення підтримувального простору на сталу практику

Водночас упровадження моделі має враховувати ризики. Перший ризик полягає у формалізації, коли бібліотека обмежується заповненням чек-листа без реального переосмислення користувацького досвіду. Другий пов'язаний із фрагментарністю оновлень: окрема фотозона, новий стенд або подієва локація не створюють життєстійкого простору, якщо залишаються бар'єри входу, навігаційний хаос або відсутність тихого місця. Третій ризик стосується нерівності ресурсів між бібліотеками різних районів. Четвертий — можливого перевантаження бібліотек додатковими соціальними функціями

без належної підтримки персоналу. Тому модель повинна супроводжуватися реалістичним плануванням, навчанням, партнерством і поетапністю.

У практичному вимірі доцільно запропонувати три рівні впровадження моделі. Базовий рівень має забезпечити мінімальну зрозумілість, охайність, безпеку й доступність кожної бібліотеки. Розширений рівень передбачає створення гнучких зон, тихих просторів, цифрової підтримки, подієвої інфраструктури та адаптованих інформаційних матеріалів. Розвинений рівень орієнтований на бібліотеку як повноцінний центр соціально-психологічної підтримки громади, де простір, сервіси, партнерства, події, цифрова комунікація та локальна ідентичність працюють як єдина система. Така градація дозволяє бібліотекам рухатися поступово й оцінювати власний прогрес без порівняння з недосяжним ідеалом.

Отже, модель життестійкого бібліотечного простору як складової соціально-психологічної реабілітації громад поєднує естетичні, інклюзивні, безпекові, сервісні, комунікативні та управлінські компоненти. Вона спирається на результати теоретичного й емпіричного аналізу, узгоджується з нормативними вимогами безбар'єрності та сучасними підходами до бібліотеки як громадського простору, а також має практичний потенціал для поетапного впровадження в мережі публічних бібліотек Києва. Її застосування може сприяти тому, щоб бібліотеки міста стали не лише місцями доступу до книжок і подій, а й середовищами безпеки, приналежності, довіри та відновлення у післявоєнній перспективі.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи узагальнено результати теоретичного та емпіричного аналізу й запропоновано практико-орієнтовані підходи до вдосконалення бібліотечного простору як ресурсу соціально-психологічної реабілітації громади. Якщо в першому розділі було обґрунтовано теоретичні засади розуміння публічної бібліотеки як сучасного громадського, інклюзивного й підтримувального простору, а в другому – проаналізовано реальний стан просторово-естетичного середовища

публічних бібліотек Києва, то в третьому розділі ці положення трансформовано у систему критеріїв, практичних рекомендацій і модель життєстійкого бібліотечного простору. Така логіка дала змогу перейти від опису наявних проблем і сильних сторін бібліотечного середовища до формування прикладного інструментарію, придатного для використання в роботі публічних бібліотек Києва.

У підрозділі 3.1 розроблено систему критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру, яка охоплює не лише візуально-дизайнерські, а й функціональні, ергономічні, навігаційні, безбар'єрні, безпекові та психоемоційні параметри простору. Доведено, що оцінювання бібліотечного інтер'єру не може обмежуватися суб'єктивним враженням про його привабливість або сучасність. Воно має спиратися на комплекс індикаторів, які дають змогу з'ясувати, наскільки простір є зрозумілим, доступним, комфортним, безпечним, емоційно підтримувальним і придатним для різних сценаріїв користування. Саме така система критеріїв дозволяє розглядати естетику бібліотеки як інструмент соціальної включеності, зниження тривожності та посилення довіри користувачів до публічної інституції.

У підрозділі 3.2 сформульовано практичні рекомендації щодо адаптації та оновлення простору публічних бібліотек Києва. Вони стосуються удосконалення входних груп, навігації, зонування, освітлення, меблювання, акустичного комфорту, візуальної впорядкованості, цифрової доступності, безбар'єрності та кризової готовності бібліотек. Особливу увагу приділено тому, що модернізація бібліотечного простору не обов'язково має починатися з масштабного капітального ремонту. Частина змін може бути реалізована поступово: через поліпшення навігації, переорганізацію меблів, створення тихих зон, оновлення інформаційних матеріалів, посилення доступності для маломобільних груп, використання теплішого освітлення, озеленення, створення комфортних місць для індивідуального й групового перебування. Це робить запропоновані рекомендації реалістичними для

впровадження в умовах обмежених ресурсів.

У підрозділі 3.3 запропоновано модель життєстійкого бібліотечного простору як складової соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові. У межах цієї моделі бібліотека розглядається як багатофункціональна інституція, що поєднує інформаційний, культурний, освітній, комунікативний, інклюзивний, безпековий і психоемоційний виміри. Модель передбачає, що життєстійкий бібліотечний простір має бути як естетично привабливим, так і здатним підтримувати людину в ситуаціях невизначеності, стресу, соціальної вразливості чи потреби у відновленні. Його ключовими характеристиками визначено доступність, зрозумілість, гнучкість, психологічну безпеку, функціональну багатоваріантність, готовність до кризових сценаріїв і здатність формувати відчуття приналежності до громади.

Отже, результати третього розділу підтверджують, що вдосконалення простору публічних бібліотек Києва має здійснюватися як комплексна соціокультурна, інклюзивна й реабілітаційна стратегія. Просторово-естетичні рішення безпосередньо пов'язані з тим, чи сприймає користувач бібліотеку як безпечне, дружнє, зрозуміле й підтримувальне середовище. Тому естетика бібліотечного інтер'єру в умовах післявоєнної відбудови має розглядатися як практичний ресурс відновлення довіри, соціальної взаємодії, психологічної стабільності та громадської згуртованості.

Практична цінність розроблених у розділі положень полягає в тому, що запропоновані критерії, рекомендації та модель можуть бути використані бібліотечними установами, органами місцевого самоврядування, проєктувальниками, дизайнерами середовища й фахівцями соціокультурної сфери під час планування модернізації публічних бібліотек. Вони можуть слугувати основою для локального аудиту бібліотечного простору, розроблення планів поступового оновлення, підготовки грантових заявок, формування програм безбар'єрності та створення просторів психосоціальної підтримки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне, емпіричне та рекомендаційне обґрунтування естетики інтер'єру публічних бібліотек як чинника соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові. Досягнення поставленої мети забезпечено через послідовне розкриття публічної бібліотеки як сучасного громадського простору, аналіз просторово-естетичних, інклюзивних і безпекових характеристик бібліотечного середовища, вивчення практики функціонування публічних бібліотек Києва, а також розроблення системи критеріїв, практичних рекомендацій і моделі життєстійкого бібліотечного простору. Отримані результати підтвердили, що бібліотека в сучасних умовах дедалі виразніше виконує функції відкритого простору комунікації, підтримки, адаптації, навчання, культурної участі, безпечного перебування та відновлення соціальних зв'язків.

У процесі дослідження з'ясовано, що трансформація публічної бібліотеки з книгозбірні до відкритого простору взаємодії громад зумовлена комплексом соціокультурних, технологічних, безпекових і гуманітарних чинників. У воєнний і післявоєнний періоди особливого значення набувають нові ролі бібліотеки як простору життєстійкості, психосоціальної підтримки, громадської взаємодії, культурної пам'яті та повсякденної стабілізації життя громади. Публічна бібліотека виявляється одним із небагатьох некомерційних і відносно нейтральних громадських середовищ, де користувач може перебувати без примусу до споживання, отримувати інформаційну допомогу, брати участь у подіях, спілкуватися, навчатися, працювати або просто відчувати присутність у спільноті. Саме тому її інтер'єр, доступність, атмосфера, навігація та безпекові рішення мають принципове значення.

Теоретичний аналіз дав змогу уточнити зміст поняття просторово-естетичного середовища бібліотеки. Доведено, що естетика бібліотечного

інтер'єру охоплює світло, колір, масштаб, пропорції, фактури, меблювання, озеленення, акустичний комфорт, візуальну впорядкованість, зонування, навігацію, відчуття відкритості або камерності, а також символічну мову простору. У сукупності ці характеристики формують користувацький досвід, впливають на рівень довіри до бібліотеки, готовність повертатися до неї, здатність зосереджуватися, спілкуватися, відпочивати й відчувати себе прийнятим. Отже, естетика інтер'єру виступає не ізольованою дизайнерською ознакою, а важливим соціокомунікаційним і психоемоційним чинником.

У роботі обґрунтовано, що інклюзивність, безбар'єрність і безпека є базовими умовами сучасного бібліотечного простору. Їх доцільно розглядати комплексно: як фізичну доступність входу й маршрутів, зрозумілість навігації, інформаційну та цифрову доступність, сенсорний комфорт, психологічну безпеку, доступність послуг для різних вікових і соціальних груп, а також готовність бібліотеки до кризових сценаріїв. Сучасна бібліотека має бути придатною для дітей, молоді, дорослих, людей похилого віку, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, користувачів із травматичним досвідом та інших груп, які можуть мати різні потреби щодо простору. Важливо, що інклюзивність у цьому дослідженні розуміється як організація спільнопридатного, гідного й безпечного середовища для всіх користувачів.

Емпіричне дослідження стану та особливостей просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва здійснено на основі цілеспрямованої вибірки, до якої увійшли різні типи бібліотек: дитячі, молодіжні, центральні міські та районні бібліотеки Києва. Такий підхід дозволив охопити простори з різними цільовими аудиторіями, функціональними завданнями, рівнем модернізації, характером подієвої активності та ступенем інтегрованості в життя громади. Аналіз засвідчив, що публічні бібліотеки Києва вже мають значний потенціал як відкриті громадські простори: вони проводять культурні, освітні й комунікативні заходи, працюють із різними категоріями

користувачів, створюють атмосферу локальної належності, використовують окремі елементи сучасного зонування, інклюзивності й безпекової адаптації.

Водночас установлено, що розвиток просторово-естетичного середовища публічних бібліотек Києва є нерівномірним. Частина бібліотек демонструє виразні ознаки модернізації, відкритості, подієвості, інклюзивної чутливості та просторової гнучкості. Інші потребують посилення навігаційної зрозумілості, оновлення меблів, покращення освітлення, акустичного комфорту, візуальної цілісності, доступності маршрутів, цифрової інклюзивності та інтеграції безпекових рішень у повсякденний користувацький досвід. Виявлено, що навіть за відсутності масштабного ремонту бібліотеки можуть значно підвищити якість простору через менш ресурсозатратні рішення: упорядкування зон, оновлення інформаційних вказівників, створення тихих куточків, покращення освітлення, введення елементів фітодизайну, адаптацію меблів і зрозумілішу комунікацію правил користування простором.

Оцінювання впливу естетики бібліотечного середовища на відчуття безпеки, приналежності та рівень тривожності користувачів підтвердило, що позитивний психоемоційний ефект формується не одним окремим елементом інтер'єру, а цілісною взаємодією просторових характеристик. Найбільше значення мають зрозуміла структура приміщення, достатнє освітлення, візуальна впорядкованість, людський масштаб, наявність вибору між активними й тихими зонами, доступність маршрутів, доброзичлива атмосфера, зрозуміла навігація та відчуття контролю над власним перебуванням у просторі. Саме ці чинники знижують дезорієнтацію, напруження й ситуативну тривожність, посилюють довіру до інституції та створюють умови для відчуття належності до громади.

У результаті дослідження розроблено систему критеріїв оцінювання естетики та інклюзивності бібліотечного інтер'єру. Вона охоплює функціонально-планувальні, візуально-естетичні, ергономічні, інклюзивні, навігаційні, цифрові, безпекові та психоемоційні параметри. Запропонована

система критеріїв має прикладне значення, оскільки може використовуватися для внутрішнього аудиту бібліотечного простору, порівняльного аналізу бібліотек, підготовки планів модернізації, обґрунтування грантових заявок, формування локальних програм безбар'єрності та оцінювання користувацького досвіду. Вона дозволяє перейти від загальних оцінок на кшталт “затишно”, “сучасно” або “незручно” до більш структурованого аналізу конкретних характеристик простору.

На основі результатів теоретичного й емпіричного дослідження сформульовано практичні рекомендації щодо адаптації та оновлення простору публічних бібліотек Києва. Вони передбачають удосконалення вхідних груп, навігації, зонування, освітлення, меблювання, акустики, візуальної комунікації, інклюзивних елементів, цифрової доступності, зон психологічного комфорту й безпекової готовності. Особливо важливо, що запропоновані рекомендації зорієнтовані не лише на ідеальну ситуацію повного ремонту, а й на поетапне оновлення в умовах обмежених фінансових ресурсів. Це робить їх реалістичними для використання в діяльності публічних бібліотек, які можуть поступово підвищувати якість простору без зупинення основної роботи.

У роботі запропоновано модель життєстійкого бібліотечного простору як складової соціально-психологічної реабілітації громад у післявоєнній відбудові. Ця модель поєднує просторово-естетичний, інклюзивний, безпековий, комунікативний, цифровий, психоемоційний та управлінський виміри. Її сутність полягає в тому, що бібліотека має бути не лише місцем доступу до інформації, а й середовищем, здатним підтримувати людину в умовах стресу, невизначеності, соціальної вразливості чи потреби у відновленні. Життєстійкий бібліотечний простір має бути гнучким, зрозумілим, доступним, відкритим, безпечним, адаптивним до кризових сценаріїв і водночас емоційно теплим, таким, що формує довіру, приналежність і готовність користувачів повертатися до бібліотеки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості

використання висновків, критеріїв, рекомендацій і моделі в діяльності публічних бібліотек Києва, органів місцевого самоврядування, фахівців із бібліотечної справи, дизайнерів середовища, культурних менеджерів і дослідників соціальних комунікацій. Матеріали роботи можуть бути корисними під час планування модернізації бібліотечних приміщень, розроблення стратегій безбар'єрності, створення просторів психосоціальної підтримки, організації користувацьких досліджень, підготовки навчальних матеріалів для студентів спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», а також для подальшого вивчення ролі бібліотек у післявоєнній відбудові громад.

Отже, мету кваліфікаційної роботи досягнуто, а поставлені завдання виконано. Доведено, що естетика інтер'єру публічної бібліотеки є важливим чинником соціально-психологічної реабілітації громади, оскільки впливає на психологічний комфорт, відчуття безпеки, приналежності, довіри й соціальної включеності користувачів. У післявоєнній відбудові публічна бібліотека має розглядатися не тільки як культурно-інформаційна установа, а як життєстійкий громадський простір, здатний підтримувати людину, зміцнювати локальні зв'язки, знижувати соціальну ізоляцію та сприяти відновленню громади. Саме тому подальший розвиток публічних бібліотек Києва має відбуватися на основі поєднання естетики, інклюзивності, безпеки, функціональності та психоемоційної чутливості до потреб користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артеменко Л. Бібліотека як простір психосоціальної підтримки : інформ.-метод. матеріали. Житомир, 2025. 20 с. URL: <https://www.libertyspace.org.ua/wp-content/uploads/2025/07/biblioteka-iak-prostir-psykhosotsialnoi-pidtrymky.pdf>.
2. Абизов В., Ришкевич Н. Фактори, що впливають на формування дизайну інтер'єрів сучасних бібліотек. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. 2023, №2. С. 157-160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/artges_2023_4_16.
3. Абизов В. А., Тищенко О. В. Дизайн-проект інтер'єру приміщення публічної бібліотеки. Київ : Київський національний університет технологій та дизайну, 2023. 94 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24411>.
4. Амельченко Ю. С. Бібліотека як простір психосоціальної підтримки: досвід бібліотек Одещини : аналіт. довідка. Одеса : Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Грушевського, 2025. 8 с. URL: <https://biblioteka.od.ua/wp-content/uploads/2025/07/Biblioteka-yak-prostir-psyhosotsialnoyi-pidtrymky-dosvid-bibliotek-Odeshhyny.pdf>.
5. Бачення майбутнього українських бібліотек для післявоєнного відновлення, розвитку людського капіталу та економічно сильної і демократичної України. ВГО «Українська бібліотечна асоціація». 2024. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5262-bachennia-maibutnoho-ukrainskykh-bibliotek-dlia-pisliavoiennoho-vidnovlennia-rozvytku-liudskoho-kapitalu-ta-ekonomichno-sylnoi-i-demokratychnoi-ukrainy>.
6. Беззуб І. О., Беззуб Ю. В. Підтримка ментального здоров'я – стратегічний напрям діяльності бібліотек України в умовах війни. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2025. Вип. 74. С. 90-117. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/53364/>.

7. Бібліотека №115 для дітей Централізованої бібліотечної системи Деснянського району м. Києва : офіц. сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/lybra115>.
8. Бібліотека імені Павла Тичини Дніпровського району міста Києва : офіц. сторінка у Facebook. URL: <https://www.facebook.com/biblioteka.pavla.tychyny/>.
9. Бова І. Бібліотечний простір: основні підходи й організація бібліотек нового покоління. *Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі* : матеріали IV наук.-практ. конф. Харків, 2021. С. 16-18. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/items/1713cedb-3cf5-4c35-a08c-36aaf415c8b5>.
10. Бояринова О., Бруй О., Лугова Л. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практ. пос. Київ : УБА, 2020. 104 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/594/Чотири_простори_бібліотеки.pdf.
11. Булгакова Т., Гаврильєва Т. Сучасні тенденції в дизайні інтер'єру бібліотеки для дітей. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. 2021. Т. 2. С. 205-208. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18147>.
12. Вікторова Н. В. Інтер'єр сучасної бібліотеки як простір для творчості та спілкування.. *Бібліотечний вісник*. 2020. № 3. С. 28-33. URL: <https://studbase.kubg.edu.ua/article/7305>.
13. Войтовський К. Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної стійкості. *Аналіт. зап. Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. 17 черв. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dosvid-izrayilyu-shchodo-formuvannya-stratehiyi-natsionalnoyi>.
14. Войцехівська Г. А. Сучасна наукова бібліотека – яка вона? : актуальні суспільні проекти ДНАББ ім. В. Г. Заболотного. *Міське господарство України*. 2010. № 2. С. 30-33. URL: https://nlu.org.ua/resources/nashi_vydannya/b-81.pdf.
15. Войцехівська Г., Войцехівська І., Облап І. Проблеми спорудження бібліотечних будівель в Україні. *Бібліотечна планета*. 2009. № 4. С. 29-30. URL: https://dnabb.kyiv.ua/wp-content/uploads/2025/06/vyd_diyalnist-2009-2013.pdf.

16. Гранчак Т. Національний наратив у просторі бібліотек під час російської війни проти України. *Стратегії розвитку бібліотек : від ідеї до втілення* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 9-13 квіт. 2024 р., ВГО Українська бібліотечна асоціація. Київ, 2024. С. 17-21. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/70119>.
17. Грачова Н. М. Простір традиційних бібліотек – простір сучасної бібліотеки – фокус-зони : інформ.-метод. матеріали. Харків : Харківська обласна універсальна наукова бібліотека, 2020. 20 с. URL: <https://library.kharkov.ua/libdruk/LibKh-00000000311.pdf>.
18. Гуменчук В. В. Сучасні бібліотеки України як інклюзивний простір: промоція читання та популяризація книги.. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 14-19. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4531>.
19. Дем'янчук О. Й., Конон Н. Г. Публічна бібліотека як громадський простір, центр підтримки, навчання, соціальної адаптації (публічна бібліотека Луцької міської територіальної громади). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2025. № 30. С. 95-106. URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/culturology/article/view/472>.
20. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. [Чинний від 2019-04-01]. Київ : Мінрегіон України, 2018. 70 с. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/BN01:2101-4608-3065-1581?doc_type=2.
21. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. Київ : Мінрегіон України, 2023. 122 с. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3225773063500990463?doc_type=2.
22. ДБН В.2.2-9:2018. Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Київ: Мінрегіон України, 2018. 49 с. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/BN01:2084-7360-9378-3607?doc_type=2.
23. Дитячу бібліотеку в Києві перетворили на сучасний «бібліохаб». *Хмарочос: київський міський журнал*. 2018. 5 квіт. URL:

<https://hmarochos.kiev.ua/2018/04/05/dityachu-biblioteku-v-kiyevi-peretvorili-na-suchasniy-bibliohab/>.

24. Донський Б. Роль інноваційних цифрових технологій у формуванні інклюзивного простору публічної бібліотеки. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2025. Т. 8, № 1. С. 9-22. URL: <https://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/335525>.
25. Дорошев Є., Жерносеков А. Концептуальні засади формування життєствердного бібліотечного простору: правовий, архітектурний та психосоціальний виміри. *Громадська думка*. 2026, № 1-2. С. 3-11. URL: https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/grom_dumka/2026/Gromadska_dumka_2026_01-02.pdf.
26. Дорошев Є., Кудлай В. Бібліотека як життєстійкий публічний простір: правові, психосоціальні та технологічні вектори розвитку. *Культура, інформація, комунікація: міждисциплінарний діалог*: зб. матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 9-10 квітня 2026 р. Київ: НАКККиМ, 2026. (у друці). URL: <https://www.facebook.com/share/p/1CondipNPY/>.
27. Дорошев Є., Кудлай В. Соціальна архітектура бібліотечного простору як чинник психосоціальної реабілітації громад (на прикладі публічних бібліотек Києва). *Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 23–24 жовт. 2025 р. Київ : МДУ, 2025. С. 332-338. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10112>.
28. Дорошев Є. Оцінювання інклюзивності та естетики бібліотечного простору: емпіричний вимір впливу на рівень тривожності користувачів (на прикладі м. Києва). *Молодий дослідник*: збірник наукових праць. 2026 №8. (подано до друку). URL: <https://mu.edu.ua/c/eryz4>.
29. ДСТУ ISO 21542:2013. Доступність і зручність користування побудованим середовищем. Київ: ДП УкрНДНЦ, 2013. 222 с. URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dstu_21542_2013.pdf.

30. ДСТУ-Н Б EN 12464-1:2014. Світло та освітлення. Освітлення робочих місць у приміщеннях. Київ: Мінрегіон України, 2014. 52 с. URL: <https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/Світло%20та%20освітлення.%20Освітлення%20робочих%20місць.%20Частина%201.%20Внутрішні%20робочі%20місця.pdf>.
31. Київська молодіжна бібліотека : офіц. сторінка в Facebook. URL: <https://www.facebook.com/MSMB.lib>.
32. Клочко А. В. Інтер'єр бібліотеки як простір для комунікації та творчості. *Бібліотечний вісник*. 2020. № 3. С. 12-15. URL: <https://studbase.kubg.edu.ua/article/7305>.
33. Коворкінг та «пункт незламності»: оновлені функції бібліотек Київщини під час війни. Суспільне Новини. 2023. 6 жовт. URL: <https://suspilne.media/kyiv/588523-kovorking-ta-punkt-nezlamnosti-onovleni-funkcii-bibliotek-kiivsini-pid-cas-vijni/>
34. Конвенція про права осіб з інвалідністю : міжнародний документ від 13.12.2006. Організація Об'єднаних Націй; ратифік. Законом України від 16.12.2009. № 1767-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
35. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : Стаття 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
36. Кривцун О. М. Інтер'єр сучасної бібліотеки: нові підходи та технології. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 1. С. 27-32. URL: <https://studbase.kubg.edu.ua/article/7305>.
37. Кудлай В. О. Публічні бібліотеки України як центри культурної пам'яті та збереження видань в умовах військових загроз. *Бібліотечний вісник*. 2025. № 3. С. 16-29. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9655>.
38. Кудлай В. О., Педченко О. В. Інновації в організації бібліотерапії на базі публічних бібліотек. *Культура, інформація, комунікація: міждисциплінарний діалог* : матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю. Київ, 2025. С. 24-26. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9776>.

39. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 5-12. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2884/БІБЛІОТЕКА%20ЯК%20СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ%20ПУБЛІЧНИЙ%20ПРОСТІР.pdf>.
40. Кухаренко А. Л. Бібліотека ВНЗ як соціально-комунікаційний центр творчого розвитку і самореалізації особистості. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2014. № 43. С. 150-157. URL: <https://studbase.kubg.edu.ua/article/7305>.
41. Лагута Л. Публічні бібліотеки в реаліях війни. *Публічна бібліотека територіальної громади* : блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. 2022. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5845>.
42. Малашенкова В. О., Пирожок О. С. Вплив біофільного дизайну на психологію людей. *Регіональні проблеми архітектури та містобудування*. 2024, № 18. С. 329-335. URL: https://www.axipnam.com.ua/images/Csa/AxiPnam18_37.pdf.
43. Манятіна О. В. Публічні бібліотеки в реаліях війни : дайджест за матеріалами інтернет-публікацій. Київ, 2022. 14 с. URL: <https://www.calameo.com/books/006245122da369ec45dab>.
44. Матвійчук О. Є. Бібліотека як елемент культурного простору: дизайн, архітектура, естетичні функції. *Культурологічна думка*. 2011, №4. С.123-127. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF%2FKultdum_2011_4_23.pdf&P21DBN=UJRN.
45. Методичні рекомендації щодо виконання вимог державних будівельних норм у частині доступності для маломобільних груп населення пам'яток культурної спадщини, зокрема щойно виявлений об'єктів. Київ, 2025. 49 с. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/metodicni-rekomendaciyi-po-kultunii-spadshhini.pdf>.

46. Офіс відновлення України. Керівництва з відбудови громад (публічні простори, соціальна інфраструктура). Київ: Мінрегіон, 2023-2025. URL: <https://recovery.gov.ua/>.
47. Плахотнюк С. Інклюзивність будівель і споруд: як виконати нові норми. Практика управління закладом освіти. 2019, №5. С. 19-23. URL: <https://ezavdnz.expertus.com.ua/723406>.
48. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI : Стаття 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.
49. Публічна бібліотека імені Лесі Українки, м. Київ : офіц. сторінка в Facebook. URL: <https://www.facebook.com/LUkLibrary/>.
50. Смочко Н. М. Коворкінг-центр як інновація в умовах нових викликів суспільства. *Освіта і наука*: міжнар. наук. журн. 2022. Вип. 2 (33). С. 307-319. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/11603>.
51. Соколов В. Модульні бібліотеки: переваги та перспективи використання. *Бібліотечний вісник*. 2025. № 3. С. 55–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2025_3_7.
52. Сокулцан Л. М. Дизайн інтер'єру мультимедійного простору бібліотеки : кваліфікаційна робота. Київ : НАКККиМ, 2023. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4881>.
53. Українська бібліотечна асоціація. Рекомендації щодо просторових рішень у публічних бібліотеках. Київ: УБА, 2019-2024. URL: <https://ula.org.ua/>
54. ЦБС Шевченківського району м Києва – Бібліотека ім. М. Костомарова : офіц. сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/biblio.nyvky/>
55. Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва (Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради) : офіц. сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/shevkiyivlib/>
56. Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди : офіц. сторінка в Facebook. URL: <https://www.facebook.com/skovoroda.library>.

57. Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо» Святошинської районної в місті Києві державної адміністрації : офіц. сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/svichado.library/>
58. Aabø S., Audunson R. Use of Library Space and the Library as Place. *Library & Information Science Research*, 2012, 34(2), pp. 138–149. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2011.06.002>
59. ALA. Library Buildings and Equipment–Guidelines and Best Practices. Chicago: American Library Association, 2021. URL: <https://www.ala.org/tools/guides/library-buildings>
60. ALA. Post-Disaster Rebuilding for Libraries: A Guide. Chicago: ALA, 2018. URL: <https://www.ala.org/tools/disasterrecovery>
61. Appleton J. The Experience of Landscape. Revised ed. Chichester: Wiley, 1996. 293 p. URL: <https://www.wiley.com/en-us/The+Experience+of+Landscape%2C+Revised+Edition-p-9780471967961>.
62. ARUP. Cities Alive: Green Building Envelope. London: ARUP, 2016. URL: <https://www.arup.com/>
63. Bennett S. Libraries Designed for Learning. Washington, DC: CLIR, 2003. URL: <https://www.clir.org/pubs/reports/pub122/>
64. Bitner M. Servicescapes: The Impact of Physical Surroundings on Customers and Employees. *Journal of Marketing*, 1992, vol. 56(2), pp. 57–71. DOI: <https://doi.org/10.1177/002224299205600205>
65. Black A. The Public Library in Britain 1914–2000. London: Routledge, 2000. URL: <https://www.routledge.com/The-Public-Library-in-Britain-1914-2000/Black/p/book/9781859284215>
66. Boyce P. Human Factors in Lighting. 3rd ed. Boca Raton: CRC Press, 2014. URL: <https://www.routledge.com/Human-Factors-in-Lighting/Boyce/p/book/9781466595606>
67. British Standards Institution. BS 8300-2:2018. Design of an accessible and inclusive built environment–Buildings–Code of practice. London: BSI, 2018. URL: <https://shop.bsigroup.com/>

68. Brown C. Humanizing the Library: Design for Social Connection. *Library Trends*, 2012, 60(1), pp. 174–196. URL: <https://muse.jhu.edu/article/>
69. Brown C., Long P. Trends in Learning Space Design. *EDUCAUSE Review*, 2006, 41(4), pp. 50–66. URL: <https://er.educause.edu/>
70. Browning W., Ryan C., Clancy J. 14 Patterns of Biophilic Design. New York: Terrapin Bright Green, 2014. URL: <https://www.terrapinbrightgreen.com/reports/14-patterns/>
71. Busquet G., Fava N. (eds.). *Libraries as Spaces for Learning and Socialization*. Milan: FrancoAngeli, 2015. URL: <https://www.francoangeli.it/>
72. CABI. Design Reviewed: Leading Projects Since 1999. London: CABI, 2010. URL: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http://www.cabi.org.uk/>
73. CABI. The Value of Public Space. London: Commission for Architecture and the Built Environment, 2004. URL: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http://www.cabi.org.uk/>
74. Calori C., Vanden-Eynden D. *Signage and Wayfinding Design*. Hoboken: Wiley, 2015. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Signage+and+Wayfinding+Design%2C+2nd+Edition-p-9781118897119>
75. Carmona M. *Public Places Urban Spaces*. 3rd ed. London: Routledge, 2021. URL: <https://www.routledge.com/Public-Places-Urban-Spaces/Carmona/p/book/9780367331815>
76. Carpmann J., Grant M. *Design That Cares: Planning Health Facilities for Patients and Visitors*. San Francisco: Jossey-Bass, 1993. URL: <https://www.josseybass.com/>
77. Center for Active Design. *Active Design Guidelines*. New York: CfAD, 2010. URL: <https://centerforactivedesign.org/guidelines/>
78. Chu J. The construction and service of digital resources in Tsinghua University Library. J. Chu. *The Electronic Library*. 2011. Vol. 29, No. 1. P. 56–66. URL: <https://doi.org/10.1108/02640471111111424>

79. CIE 015:2018. Colorimetry, 4th Edition. Vienna: International Commission on Illumination, 2018. URL: <https://cie.co.at/publications/colorimetry-4th-edition>
80. CIE. Lighting for Older People and People with Visual Impairment in Buildings (CIE 196:2011). Vienna: CIE, 2011. URL: <https://cie.co.at/publications/lighting-older-people-and-people-visual-impairment-buildings>
81. Comprehensive mental health action plan 2013–2030. World Health Organization. Geneva : World Health Organization, 2021. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240031029>.
82. COVID-19 impact on the Chinese top academic libraries: Libraries' response to space, collection and services. Q. Kang, Z. Song, J. Lu [et al.]. The Journal of Academic Librarianship. 2022. Vol. 48, Iss. 4. Art. No. 102525. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0099133322000416>
83. Designing Libraries (UK). Case Studies and Guidance on Library Design. York: University of York, 2020–2025. URL: <https://designinglibraries.org.uk/>
84. Dokk1. Schmidt Hammer Lassen Architects. URL: <https://www.shl.dk/dokk1/>
85. EN 12464-1:2021. Light and lighting–Lighting of work places–Part 1: Indoor work places. Brussels: CEN, 2021. URL: <https://standards.cen.eu/>
86. Evans G. Environmental Stress. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. URL: <https://www.cambridge.org/>
87. Evans G., McCoy J. When Buildings Don't Work: The Role of Architecture in Human Health. Journal of Environmental Psychology, 1998, 18(1), pp. 85–94. DOI: <https://doi.org/10.1006/jevp.1998.0089>
88. Garling T., Golledge R. (eds.). Behavior and Environment: Psychological and Geographical Approaches. Amsterdam: Elsevier, 1993. URL: <https://www.elsevier.com/>

89. Gehl J. *Cities for People*. Washington, DC: Island Press, 2010. 288 p. URL: <https://islandpress.org/books/cities-people>
90. Gehl J., Svarre B. *How to Study Public Life*. Washington, DC: Island Press, 2013. URL: <https://islandpress.org/books/how-study-public-life>
91. Green Building Council. *Social Equity in the Built Environment*. Washington, DC: USGBC, 2019. URL: <https://www.usgbc.org/>
92. Guide to the HighWire Press Records, 1992-2007. Collection SC0805 / Department of Special Collections and University Archives, Stanford University Libraries. Online Archive of California. URL: <https://oac.cdlib.org/findaid/ark:/13030/kt200032zs/>
93. Hall E.T. *The Hidden Dimension*. New York: Anchor, 1966. URL: <https://www.randomhousebooks.com/books/76330/>
94. Hall E.T. *The Silent Language*. New York: Anchor, 1959. URL: <https://www.randomhousebooks.com/books/76328/>
95. Hartig T., Kahn P.J. Living in Cities, Naturally. *Science*, 2016, 352(6288), pp. 938–940. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.aaf3759>
96. Heerwagen J. Design, Productivity and Well Being: What are the Links? In: *Sustainable Building Technical Manual*. Washington, DC: Public Technology Inc., 1996. URL: <https://www.wbdg.org/resources/sustainable>
97. Heerwagen J., Hase B. Building Biophilia: Connecting People to Nature in Building Design. *Environmental Design + Construction*, 2001, 3(6), pp. 30–36. URL: <https://www.buildings.com/>
98. Helsinki Central Library Oodi. ALA Architects. URL: <https://ala.fi/work/helsinki-central-library-oodi/>
99. Herring M. *Public Library Core Collection: A Selection Guide to Reference Books and Adult Nonfiction*. Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2014. URL: <https://www.abc-clio.com/products/a5064p/>
100. Herzog T., Strevey S. Contact with Nature, Sense of Humor, and Psychological Well-being. *Environment and Behavior*, 2008, 40(6), pp. 747–776. DOI: <https://doi.org/10.1177/0013916507308524>

101. Hildenbrand S. *Reconstructing the Library: Strategies for the 21st Century*. Chicago: ALA, 2000. URL: <https://www.alastore.ala.org/>
102. ICOMOS. *Principles for the Conservation of Heritage Sites in China (and related charters on post-disaster recovery)*. Paris: ICOMOS, 2010–2020. URL: <https://www.icomos.org/en>
103. Idea Store Strategy. London Borough of Tower Hamlets. London, 2009. URL: <https://www.ideastore.co.uk/>
104. IES. *The Lighting Handbook*, 10th ed. New York: Illuminating Engineering Society, 2011. URL: <https://www.ies.org/>
105. IFLA Library Buildings and Equipment Section. *Key Issues for Library Building Projects*. The Hague: IFLA, 2020. URL: <https://www.ifla.org/units/library-buildings-and-equipment/>
106. IFLA. *Designing Inclusive Libraries*. The Hague: IFLA, 2022. URL: https://www.ifla.org/resources/?_sf_s=inclusive%20libraries
107. IFLA. *Library Buildings and Equipment – Public Libraries*. The Hague: IFLA, 2019. URL: <https://www.ifla.org/units/library-buildings-and-equipment/>
108. Imrie R., Hall P. *Inclusive Design: Designing and Developing Accessible Environments*. London: Routledge, 2001. URL: <https://www.routledge.com/Inclusive-Design/Imrie-Hall/p/book/9780419257601>
109. ISO 21542:2021. *Building construction–Accessibility and usability of the built environment*. Geneva: ISO, 2021. URL: <https://www.iso.org/standard/71885.html>
110. ISO 9241-210:2019. *Ergonomics of human-system interaction–Human-centred design for interactive systems*. Geneva: ISO, 2019. URL: <https://www.iso.org/standard/77520.html>
111. Joint FAO/WHO. *Guidelines on Urban and Peri-urban Forestry*. Rome: FAO, 2016. URL: <https://www.fao.org/forestry/urban-forestry/en/>
112. Joye Y., van den Berg A. *Is Love for Green in Our Genes? Review of Evolutionary Aspects of Biophilia Hypothesis*. *Scandinavian Journal of*

- Psychology, 2011, 52(5), pp. 491–502. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2011.00897.x>
113. Kaplan R. The Nature of the View from Home: Psychological Benefits. *Environment and Behavior*, 2001, 33(4), pp. 507–542. DOI: <https://doi.org/10.1177/00139160121973115>
 114. Kaplan R., Kaplan S. *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. 368 p. URL: <https://www.cambridge.org/>
 115. Kaplan S. Aesthetics, Affect, and Cognition: Environmental Preference from an Evolutionary Perspective. *Environment and Behavior*, 1987, 19(1), pp. 3–32. DOI: <https://doi.org/10.1177/0013916587191001>
 116. Kellert S. *Building for Life: Designing and Understanding the Human-Nature Connection*. Washington, DC: Island Press, 2005. URL: <https://islandpress.org/books/building-life>
 117. Kellert S. Nature and Health. In: Frumkin H. (ed.) *Environmental Health: From Global to Local*. San Francisco: Jossey-Bass, 2010. URL: <https://www.josseybass.com/>
 118. Kellert S., Heerwagen J., Mador M. (eds.). *Biophilic Design: The Theory, Science, and Practice of Bringing Buildings to Life*. Hoboken: Wiley, 2008. 432 p. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Biophilic+Design%3A+The+Theory%2C+Science%2C+and+Practice+of+Bringing+Buildings+to+Life-p-9780470172540>
 119. Keniger L., Gaston K., Irvine K., Fuller R. What are the Benefits of Interacting with Nature? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2013, 10(3), pp. 913–935. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph10030913>
 120. LaMarca N. *Public Library Interiors: Planning, Design, and Maintenance*. New York: Neal-Schuman, 2011. URL: <https://www.alastore.ala.org/content/public-library-interiors-planning-design-and-maintenance>

121. Lawson B. *How Designers Think: The Design Process Demystified*. 4th ed. Oxford: Architectural Press, 2005. URL: <https://www.routledge.com/How-Designers-Think/Lawson/p/book/9780750660778>
122. Lawson B. *The Language of Space Revisited*. London: Routledge, 2017. URL: <https://www.routledge.com/The-Language-of-Space-Revisited/Lawson/p/book/9781138216642>
123. Lawson B. *The Language of Space*. Oxford: Architectural Press, 2001. 224 p. URL: <https://www.routledge.com/The-Language-of-Space/Lawson/p/book/9781138470945>
124. LEED v4.1 for Building Design and Construction. Washington, DC: U.S. Green Building Council, 2020. URL: <https://www.usgbc.org/leed/v41>
125. Life Affirming Environments. *Sustainability Directory*. URL: <https://lifestyle.sustainability-directory.com/area/life-affirming-environments/>.
126. Lynch K. *The Image of the City*. Cambridge, MA: MIT Press, 1960. 194 p. URL: <https://mitpress.mit.edu/9780262620017/the-image-of-the-city/>
127. Mace R. Universal Design: Barrier Free Environments for Everyone. *Designers West*, 1985, 33(1), pp. 147–152. URL: <https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/>
128. Mattern S. *The New Downtown Library: Designing with Communities*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2007. URL: <https://www.upress.umn.edu/book-division/books/the-new-downtown-library>
129. McCay L., et al. *Trauma-Informed Design*. London: Design Council, 2020. URL: <https://www.designcouncil.org.uk/>
130. McDonald A. *The Academic Library Building in the Digital Age: A Study of Construction, Planning and Design of New Library Space*. Oxford: Chandos, 2006. URL: <https://www.elsevier.com/books/the-academic-library-building-in-the-digital-age/mcdonald/978-1-84334-241-0>

131. McDonald A., Thomas B. The Good Practitioners' Guide to Library Space. London: Facet Publishing, 2019. URL: <https://www.facetpublishing.co.uk/page/detail/the-good-practitioners-guide-to-library-space/?k=9781783304537>
132. Mehta V. The Street: A Quintessential Social Public Space. London: Routledge, 2013. URL: <https://www.routledge.com/The-Street/Mehta/p/book/9781138878284>
133. Mehta V., Bosson J. K. Third Places and the Social Life of Streets. Environment and Behavior. 2010. Vol. 42, Iss. 6. P. 779–805. URL: <https://doi.org/10.1177/0013916509344677>
134. Molad: The Center for the Renewal of Israeli Democracy. The Shelter Gap: Inequality in civil defense. URL: <http://www.molad.org/en/>
135. National Library of Israel, Jerusalem. Herzog & de Meuron. URL: <https://arquitecturaviva.com/works/biblioteca-nacional-de-israel-7>
136. National Library of Ukraine Yaroslav the Wise. Methodological Guidelines on Public Library Services (укр. ресурси). Kyiv: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2018–2024. URL: <https://nlu.org.ua/>
137. New York City DDC. Designing for Diversity and Inclusion. New York: DDC, 2020. URL: <https://www1.nyc.gov/site/ddc/resources/design-and-construction-excellence.page>
138. Norman D. Emotional Design: Why We Love (or Hate) Everyday Things. New York: Basic Books, 2004. 272 p. URL: <https://www.basicbooks.com/titles/don-norman/emotional-design/9780465051366/>
139. Norman D. The Design of Everyday Things. Revised and Expanded. New York: Basic Books, 2013. 368 p. URL: <https://www.basicbooks.com/titles/don-norman/the-design-of-everyday-things/9780465050659/>
140. Norman D., Stappers P.J. DesignX: Complex Sociotechnical Systems. She Ji, 2015, 1(2), pp. 83–106. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sheji.2016.01.002>

141. Norris F., et al. Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. *American Journal of Community Psychology*, 2008, 41(1-2), pp. 127–150. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9156-6>
142. Oldenburg R. *Celebrating the Third Place*. New York: Marlowe, 2001. URL: <https://www.penguinrandomhouse.com/>
143. Oldenburg R. *The Great Good Place*. New York: Marlowe, 1999. 384 p. URL: <https://www.penguinrandomhouse.com/books/237502/the-great-good-place-by-ray-oldenburg/>
144. Oldenburg R. *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Bookstores, Bars, Hair Salons, and Other Hangouts at the Heart of a Community*. Ray Oldenburg. New York : Marlowe & Company, 1999. 336 c.
145. Pallasmaa J. *The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses*. 3rd ed. Chichester: Wiley, 2012. 160 p. URL: <https://www.wiley.com/en-us/The+Eyes+of+the+Skin%3A+Architecture+and+the+Senses%2C+3rd+Edition-p-9781119941286>
146. Pallasmaa J. *The Thinking Hand: Existential and Embodied Wisdom in Architecture*. Chichester: Wiley, 2009. URL: <https://www.wiley.com/en-us/The+Thinking+Hand%3A+Existential+and+Embodied+Wisdom+in+Architecture-p-9780470779275>
147. Passini R. *Wayfinding in Architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold, 1984. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-349-17482-7>
148. Putnam R. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster, 2000. URL: <https://www.simonandschuster.com/books/Bowling-Alone/Robert-D-Putnam/9780743203043>
149. SEG D. *Standards of Professional Practice: Wayfinding*. Washington, DC: SEG D, 2015. URL: <https://segd.org/>

150. Shaw R. Post-disaster Recovery: A Strategic Perspective. New York: Springer, 2014. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-4-431-55090-9>
151. Southwick S., Charney D. Resilience: The Science of Mastering Life's Greatest Challenges. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. URL: <https://www.cambridge.org/>
152. Steele F. The Sense of Place. Boston: CBI Publishing, 1981. URL: <https://www.worldcat.org/title/7677456>
153. Steemers K., Steane M. Environmental Diversity in Architecture. London: Spon Press, 2003. URL: <https://www.routledge.com/Environmental-Diversity-in-Architecture/Steemers-Steane/p/book/9780419257403>
154. Steinfeld E., Maisel J. Universal Design: Creating Inclusive Environments. Hoboken: Wiley, 2012. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Universal+Design%3A+Creating+Inclusive+Environments-p-9780470399138>
155. Story M., Mueller J., Mace R. The Universal Design File. Raleigh: NC State University, 1998. URL: https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/udffull.pdf
156. SUDS Manual. London: CIRIA, 2015. URL: <https://www.ciria.org/>
157. Thwaites K., Helleur E., Simkins I. Restorative Urban Open Space: Exploring the Spatial Configuration of Human Emotional Fulfilment in Urban Open Space. Landscape Research, 2005, 30(4), pp. 525–547. DOI: <https://doi.org/10.1080/01426390500273346>
158. Tregenza P., Wilson M. Daylighting: Architecture and Lighting Design. London: Routledge, 2011. URL: <https://www.routledge.com/Daylighting/Tregenza-Wilson/p/book/9780367270947>
159. Tuan Y.-F. Space and Place: The Perspective of Experience. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1977. URL: <https://www.upress.umn.edu/book-division/books/space-and-place/>

160. UK Government. Design for Accessibility. London: GOV.UK, 2018. URL: <https://www.gov.uk/>
161. UKGBC. Health and Wellbeing in Homes. London: UK Green Building Council, 2016. URL: <https://www.ukgbc.org/>
162. Ulrich R. Effects of Healthcare Environmental Design on Medical Outcomes. In: Design & Health Scientific Review, 2004. URL: <https://www.designandhealth.org/>,
163. Ulrich R. Evidence-Based Healthcare Design. HERD, 2008, 1(3), pp. 61–125. DOI: <https://doi.org/10.1177/193758670800100306>
164. Ulrich R. View Through a Window May Influence Recovery from Surgery. Science, 1984, vol. 224(4647), pp. 420–421. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.6143402>
165. Ulrich R., Berry L., Quan X., Parish J. A Conceptual Framework for the Domain of Evidence-Based Design. HERD, 2010, 4(1), pp. 95–114. DOI: <https://doi.org/10.1177/193758671000400107>
166. Ulrich R., Bogren L., Lundin S. Towards a Design Theory for Reducing Aggression in Psychiatric Facilities. HERD, 2018, 11(1), pp. 10–24. DOI: <https://doi.org/10.1177/1937586717744617>
167. Ulrich R., Gilpin L. Healing Arts: Nutrition, Architecture, and Leisure. In: The Handbook of Health Behavior Change. New York: Springer, 2003. URL: <https://link.springer.com/>
168. Ulrich R., Zimring C., Quan X., Joseph A., Choudhary R. The Role of the Physical Environment in the Hospital of the 21st Century. Concord, CA: The Center for Health Design, 2004. URL: <https://www.healthdesign.org/chd/research/role-physical-environment-hospital-21st-century>
169. UNDRR. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Geneva: UNDRR, 2015. URL: <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

170. UNESCO. Culture in City Reconstruction and Recovery (CURE). Paris: UNESCO, 2018. 96 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266069>
171. UN-Habitat. City Resilience Profiling Tool. Nairobi: UN-Habitat, 2018. URL: <https://unhabitat.org/>
172. Vale L., Campanella T. The Resilient City: How Modern Cities Recover from Disaster. New York: Oxford University Press, 2005. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-resilient-city-9780195175837>
173. Van den Berg A., Hartig T., Staats H. Preference for Nature in Urbanized Societies. Journal of Social Issues, 2007, 63(1), pp. 79–96. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2007.00497.x>
174. Veitch J. Psychological Processes Influencing Lighting Quality. Journal of the Illuminating Engineering Society, 2001, 30(1), pp. 124–140. DOI: <https://doi.org/10.1080/00994480.2001.10748349>
175. Veitch J., Newsham G. Determinants of Lighting Quality I: State of the Science. Journal of the Illuminating Engineering Society, 1998, 27(1), pp. 92–106. DOI: <https://doi.org/10.1080/00994480.1998.10748201>
176. Vitiello G. Libraries, Citizens, Societies: The Europe Challenge. The Hague: EBLIDA, 2020. URL: <https://www.eblida.org/>
177. WELL Building Standard v2. New York: International WELL Building Institute, 2020. URL: <https://www.wellcertified.com/>
178. WELL Community Standard. New York: IWBI, 2017. URL: <https://www.wellcertified.com/community/>
179. WHO. Health Emergency and Disaster Risk Management Framework. Geneva: WHO, 2019. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241516181>
180. WHO. Mental health and psychosocial support in emergencies. Geneva: World Health Organization, 2019. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-in-emergencies>

181. Worpole K. Contemporary Library Architecture: A Planning and Design Guide. London: Routledge, 2013. URL: <https://www.routledge.com/Contemporary-Library-Architecture/Worpole/p/book/9780415601668>
182. Yi L. Research on China Academic Library & Information System. L. Yi. Open Access Library Journal. 2020. Vol. 7, No. 8. Art. e6689. URL: <https://doi.org/10.4236/oalib.1106689>
183. Zeisel J. Inquiry by Design: Environment/Behavior/Neuroscience in Architecture, Interiors, Landscape, and Planning. Rev. ed. New York: W. W. Norton, 2006. URL: <https://wwnorton.com/books/9780393731841>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору Бібліотеки № 115 для дітей Централізованої бібліотечної системи Деснянського району м. Києва [7].

Повна назва бібліотеки	Бібліотека № 115 для дітей
Район міста Києва	Деснянський район
Цільова аудиторія	Дитяча та сімейна аудиторія Деснянського району: дошкільнята, школярі, підлітки, батьки, педагоги, організовані дитячі групи, а також діти з особливими освітніми потребами

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. А.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. А.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. А.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. А.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. А.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. А.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. А.7. Безпекові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. А.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

**Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору Бібліотеки
імені Павла Тичини Дніпровського району міста Києва [8].**

Повна назва бібліотеки	Бібліотека імені Павла Тичини
Район міста Києва	Дніпровський район
Цільова аудиторія	молодь, дорослі, люди старшого віку, сім'ї, ВПО, користувачі з особливими потребами, зокрема з порушеннями зору

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. Б.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. Б.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. Б.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. Б.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. Б.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. Б.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. Б.7. Безпекові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. Б.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

**Фотоматеріали до аналізу просторового середовища
Київської молодіжної бібліотеки [31].**

Повна назва бібліотеки	Київська молодіжна бібліотека
Район міста Києва	Голосіївський район, окремі підрозділи – Солом'янський район
Цільова аудиторія	Молодь різних вікових груп, зокрема старшокласники, студенти, молоді фахівці, творча молодь, учасники культурних і просвітницьких ініціатив, а також користувачі, зацікавлені в неформальній освіті, саморозвитку й комунікації.

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. В.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. В.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. В.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. В.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. В.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. В.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. В.7. Безпекові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. В.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

**Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору
Публічної бібліотеки імені Лесі Українки, м. Київ [49].**

Повна назва бібліотеки	Публічна бібліотека імені Лесі Українки, м. Київ
Район міста Києва	Шевченківський, окремі підрозділи – Подільський район
Цільова аудиторія	Дорослі користувачі різних вікових, професійних і соціальних груп, зокрема студенти, науковці, освітяни, працюючі фахівці, пенсіонери, ВПО та інші мешканці міста, зацікавлені в інформаційних, культурних, освітніх і комунікативних послугах.

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

 Рис. Г.1. Фасад і вхідна група бібліотеки	 Рис. Г.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)
--	---

Рис. Г.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

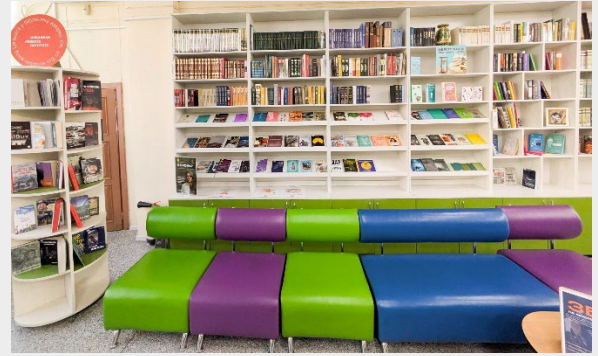

Рис. Г.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. Г.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. Г.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. Г.7. Безпечкові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. Г.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

**Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору Бібліотеки
імені Миколи Костомарова Шевченківського району м. Києва [54].**

Повна назва бібліотеки	Бібліотека імені Миколи Костомарова
Район міста Києва	Шевченківський
Цільова аудиторія	Мешканці району різних вікових і соціальних груп, зокрема молодь, дорослі користувачі, люди похилого віку, сім'ї, ВПО та інші відвідувачі, зацікавлені в культурно-освітніх, інформаційних і комунікативних послугах бібліотеки

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. Д.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. Д.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. Д.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. Д.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. Д.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. Д.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. Д.7. Безпекові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. Д.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

**Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору Центральної
бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва [55].**

Повна назва бібліотеки	Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва
Район міста Києва	Шевченківський
Цільова аудиторія	Діти дошкільного, молодшого шкільного та підліткового віку, батьки, педагоги, організовані дитячі групи, а також сімейна аудиторія й діти з особливими освітніми потребами

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. Е.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. Е.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. Е.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. Е.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. Е.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. Е.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. Е.7. Безпекові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. Е.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору Центральної бібліотеки Солом'янки імені Григорія Сковороди [56].

Повна назва бібліотеки	Центральна бібліотека Солом'янки імені Григорія Сковороди
Район міста Києва	Солом'янський
Цільова аудиторія	Мешканці району різних вікових і соціальних груп, зокрема діти, молодь, дорослі, люди похилого віку, сім'ї, ВПО та користувачі з особливими потребам

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. Ж.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. Ж.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. Ж.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. Ж.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. Ж.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. Ж.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. Ж.7. Безпеківі рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. Ж.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою

**Фотоматеріали до аналізу бібліотечного простору
Центральної районної бібліотеки ЦБС «Свічадо» [57].**

Повна назва бібліотеки	Центральна районна бібліотека ЦБС «Свічадо»
Район міста Києва	Святошинський
Цільова аудиторія	Мешканці району різних вікових і соціальних груп, зокрема діти, молодь, дорослі, люди похилого віку, сім'ї, ВПО та користувачі з особливими потребам

Фотодобірка охоплює: 1) фасад і вхідну групу; 2) вестибюль; 3) основний читальний чи комунікаційний зал; 4) спеціалізовану зону; 5) внутрішню навігацію; 6) інклюзивні рішення; 7) безпекові рішення; 8) атмосферу бібліотеки під час взаємодії з громадою.

Рис. 3.1. Фасад і вхідна група бібліотеки

Рис. 3.2. Вестибюль (зона первинного контакту з бібліотечним простором)

Рис. 3.3. Основний читальний або комунікаційний зал бібліотеки

Рис. 3.4. Спеціалізована функціональна зона бібліотеки

Рис. 3.5. Внутрішня навігація, інформаційні позначення та візуальна комунікація

Рис. 3.6. Інклюзивні та безбар'єрні рішення у бібліотечному середовищі

Рис. 3.7. Безпечові рішення та елементи кризової готовності простору

Рис. 3.8. Атмосфера бібліотеки під час взаємодії з громадою